

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

• • • • • СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА • • • • •

**БАЗОВИЙ
КОМПОНЕНТ**

Нова редакція

Л. Л. Шалімова

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ

- Розробки тематичних комплексних занять
- Створення настільного театру ляльок
- Психологічні тести для дітей
- Добірка літературних творів

Для всіх
вікових груп

● ● ● ● ● ● ● СУЧАСНА ДОШКІЛЬНА ОСВІТА ● ● ● ● ● ● ●

Л. Л. Шалімова

КАЗКОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНЯТ

Для всіх вікових груп ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

- Розробки тематичних комплексних занять
- Створення настільного театру ляльок
- Психологічні тести для дітей
- Добірка літературних творів

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

www.e-ranok.com.ua

УДК 615.851.6: 159.922.73
ББК 88.8+53.57
Ш-18

Серія «Сучасна дошкільна освіта»

Шалімова Л. Л.

Ш-18 Казкотерапія як засіб розвитку дошкільнят / Л. Л. Шалімова. — Х.: Вид-во «Ранок», 2013. — 160 с. — (Сучасна дошкільна освіта).

ISBN 978-617-540-925-1

Посібник пропонує добірку цікавих занять із казкотерапії для дошкільників різних вікових груп. Кожне заняття передбачає цілий комплекс різних форм навчально-виховної роботи: артикуляційна гімнастика, бесіди, фізкультхвилинки, інсценування казок, творчі завдання тощо. У пригоді стануть поради щодо створення настільного театру та психологічні тести для дітей дошкільного віку.

Видання рекомендовано педагогічним працівникам дошкільних навчальних закладів та домашнім педагогам.

УДК 615.851.6: 159.922.73
ББК 88.8+53.57

**Разом дбаємо
про екологію та здоров'я**

ISBN 978-617-540-925-1

© Л. Л. Шалімова, 2012
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2013

www.e-ranok.com.ua

ПЕРЕДМОВА

У наш час усе більшої популярності набуває такий напрям педагогічної науки, як артпедагогіка, що передбачає залучення дітей до різних видів діяльності (слухання музики, малювання, ліплення, танцю тощо). Сутність артпедагогіки полягає, передусім, у тому, що вона впливає на морально-етичні, естетичні та комунікативно-рефлексивні основи особистості і сприяє формуванню в дитини навичок соціальної поведінки за допомогою мистецтва. Окрім того, артпедагогіка допомагає малечі долати власні психологічні труднощі, відновлювати емоційну рівновагу, перемикається з негативних переживань на позитивні почуття й думки. Отже, вихователі ДНЗ, застосовуючи різні артпедагогічні техніки, отримують чудові можливості в навчанні, вихованні й загальному розвитку дошкільників. Одним із найпопулярніших і цікавих напрямів артпедагогіки є казкотерапія, що дозволяє дорослому працювати з дітьми через казку.

Казка — незмінний супутник дитинства. Вона впливає на духовний світ дитини, заохочує її до набуття нових знань і умінь, створює певні зразки поведінки, сприяючи формуванню високих моральних цінностей та позитивного світогляду дитини.

У дитячій казкотерапії найчастіше застосовують чотири види казок: художні, дидактичні, психокорекційні та медитативні.

До *художніх казок* відносять народні, авторські казки, а також притчі, байки, легенди, билини. Саме з них дитина дізнається, що життя — це активне протиборство двох важливих елементів: зла й добра. Причому добро завжди винагороджується, а зло — неодмінно карається. Художня казка пропонує малюкові модель певної життєвої ситуації й допомагає осмислити її, дати оцінку героям й тим самим визначити для себе правила поведінки в реальному житті. В основі всіх художніх казок лежить мораль, як то: «Колобок», «Котик та півник» (неслухняність та розважливість призводять до біди), «Попелюшка» (доброта й працьовитість завжди винагороджуються), «Кіт у чоботях» (вірний друг кращий від багатства), «Хлопчик-мізинчик» (кмітливість та розум перемагають силу) тощо.

Дидактичні казки застосовують для подання в ігровій формі навчального матеріалу. Причому їхніми героями зазвичай стають абстрактні поняття або явища природи (Доброта, Сила, Вітер, Сонце), неживі предмети (іграшки), символи (цифри, букви, звуки), для яких спеціально створюється казковий образ світу. Ці казки можуть розкривати зміст і важливість певних знань. Тобто у формі дидактичних казок вихователі можуть реалізувати навчальні завдання.

Психокорекційні казки створюють з метою м'якого впливу на поведінку дитини. Вони дозволяють коригувати поведінку дитини або її особистісні риси характеру (сором'язливість, неохайність, примхливість, жадібність тощо). Також психокорекційна казка може навчати дітей чемності, доброзичливого та дбайливого ставлення до оточуючих і природи. Створити подібну оповідку неважко: слід визначити героя (казкового двійника дитини); описати його життя (дуже схоже на життя самої дитини); поставити героя в проблемну ситуацію, яка є нагальною для дитини; розповісти, як казковий герой вирішив її (запропонувати альтернативну модель поведінки).

Медитативні казки створюють для того, щоб допомогти дитині зняти психоемоційне напруження, налаштувати її на позитивне сприйняття навколишнього світу тощо. Головна особливість медитативної казки — відсутність конфлікту й негативних героїв. Найпоширеніша її форма — подорож.

Для того щоб створити медитативну казку, необхідно створити для дитини таку ситуацію, у якій вона почувалася б щасливою, спокійною, радісною. І по ходу розповіді формувати позитивні образи (зорові, слухові, смакові, нюхові й тактильно кінестетичні). Наприклад, можна разом з дитиною «вирушити» до казкового лісу та поспілкуватися з квітами, деревами, пташками й добрими тваринами.

Казкотерапія як психологічний метод накладає свої вікові обмеження при роботі з дітьми: дитина повинна мати чітке уявлення про те, що існує казкова дійсність, відмінна від реально існуючої. Зазвичай навик такого розрізнення формується в дитини до 3,5—4 років, хоча, безумовно, у кожному конкретному випадку необхідно враховувати індивідуальні особливості розвитку дитини.

Під час проведення занять з казкотерапії важливо пам'ятати, що дитина здатна концентрувати увагу протягом 15—20 хвилин. Отже, щоб захоплива подорож казкою не перетворилася для малюка на неприємне випробування, бажано через кожні 15 хвилин робити паузу, яку можна заповнити веселою фізкультхвилиною або пальчиковою гімнастикою.

Поради щодо проведення заняття з казкотерапії

1. Перед тим, як добирати практичний матеріал, потрібно чітко визначити мету заходу, його головну тему та казковий твір, що стане основою заняття.
2. Читати або розповідати казку слід виразно, загострюючи увагу дитини на головній сюжетній лінії твору.
3. Під час бесіди за сюжетом казки слід заохочувати дитину до висловлювання своїх думок щодо твору, спонукати давати відповіді на запитання.
4. Для закріплення емоційного стану дитини під час заняття доречно використовувати музичний супровід, ілюстрації та репродукції, що відповідають темі заходу.
5. Як продовження роботи над казкою можна застосовувати майже всі методи артпедагогіки: можна намалювати свої враження від казки (кольоротерапія) або ілюстрацію до її сюжету; добирати мелодії, що за настроєм відображають події або характеризують героїв; виготовляти ляльок (героїв); складати продовження казки або змінювати її сюжет (фінал), проводити інсценування твору.

Сподіваємось, що робота за цією книжкою допоможе вихователям організувати й провести справді цікаві й корисні заняття, розвинувши в дітях потребу спілкування з давнім і надзвичайно прекрасним жанром літературної творчості — казкою.

ТЕАТР ЛЯЛЬОК ВЛАСНОРУЧ

Робота з казкотерапії стане значно ефективнішою та цікавішою, якщо чарівні персонажі наочно предстануть перед вихованцями та «наживо» поспілкуються з малюками. Роль настільного театру ляльок у вихованні дошкільників переоцінити важко, адже ігри з ним сприяють розвитку зв'язного мовлення, пам'яті, уяви, творчих здібностей, допитливості, комунікабельності. Крім того, маленькі театралізовані дії допомагають дітям справитися з власними переживаннями, страхами, комплексами, сором'язливістю.

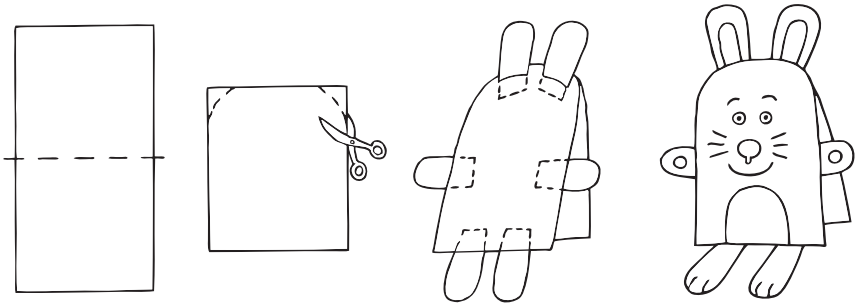
Пропонуємо кілька варіантів виготовлення простих ляльок для настільного театру. Зробивши кілька типових персонажів, можна використовувати їх для розігрування різноманітних казкових творів. А залучаючи до творчого процесу дітях, педагог отримує чудову нагоду краще пізнати особистості своїх вихованців та налаштувати їх на спілкування.

Ляльки з паперу та картону

Напівоб'ємні картонні ляльки

Матеріали та обладнання: смужки картону різної ширини, ножиці, клей, фломастери.

1. Смужку картону зігнути навпіл (таким чином виходить тулуб та голова ляльки).
2. Заокруглити верхню частину заготовки, відрізавши кути.
3. Вирізати з тонких смужок картону та приклеїти до основної заготовки необхідні частини тіла ляльки (руки, ноги, вуха, хвіст тощо).
4. За допомогою фломастерів завершити оформлення ляльки, намалювавши їй очі, ніс, рот, деталі вбрання тощо.

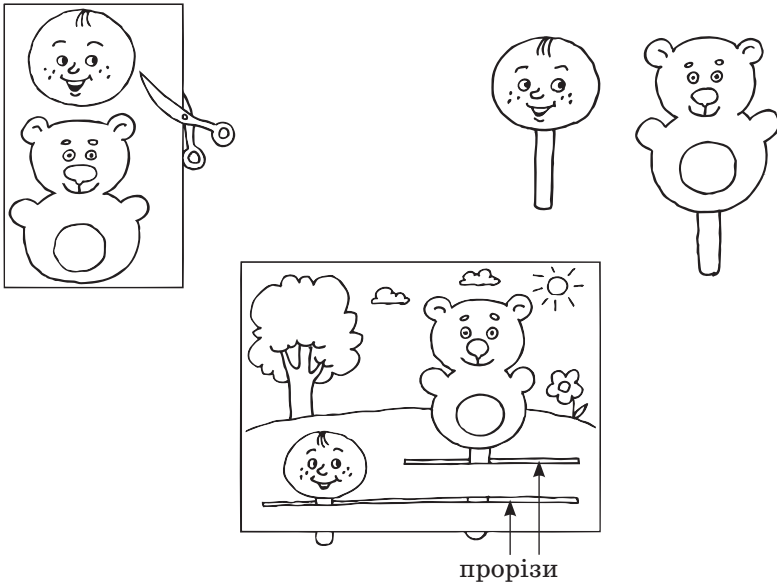
Таку ляльку в стоячому положенні можна довільно пересувати по пласкій поверхні — імпровізованій сцені (столу, підлозі, лаві тощо).

Пласкі картонні ляльки на паличках

Матеріали та обладнання: дерев'яні палички (від морозива або медичні разові палички для огляду горла), роздруковані зображення персонажів казки (можна також використати малюнки або світлини із журналів), картон, клей, ножиці.

1. Вирізати зображення казкових персонажів (якщо вони чорнобілі, то їх слід розфарбувати).
2. Наклеїти малюнки на аркуш картону, дати висохнути.
3. Удруге вирізати малюнки і наклеїти на палички.

Такі ляльки можна пересувати за столом, ширмою чи іншою імпровізованою сценою або рухати їх вздовж прорізаного картонного аркуша, який виконує роль декорацій (наприклад, якщо казковий сюжет відбувається в лісі, аркуш розфарбовують зеленим кольором та малюють на ньому силуети дерев).

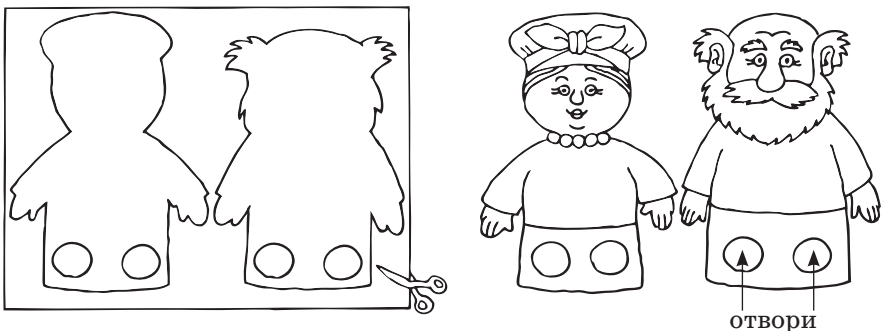

Пальчикові ляльки з паперу

Матеріали та обладнання: цупкий папір, ножиці, олівці або фломастери, клей, різні матеріали для оздоблення (тканина, вата, гудзики, нитки муліне, намистинки тощо).

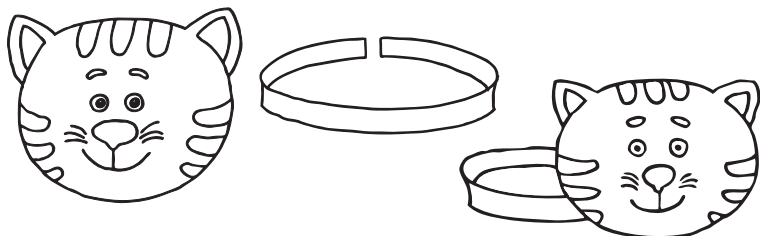
Перший спосіб:

1. Намалювати на аркуші картону шаблон ляльки.
2. Вирізати силует ляльки.
3. У нижній частині фігури ляльки прорізати два отвори для вказівного та середнього пальців (вони слугуватимуть їй «ніжками»).
4. Розмалювати та оздобити ляльку (за допомогою ниток, вати чи зробити їй волосся, елементи вбрання тощо).

Другий спосіб:

1. Намалювати на білому картоні обличчя (або мордочку) казкового персонажа.
2. Вирізати з паперу смужку і склеїти її в кільце таким чином, щоб його можна було надіти на палець або долоню.
3. Приклеїти до паперового кільця обличчя (мордочку) казкового персонажа.

Ляльки із тканини

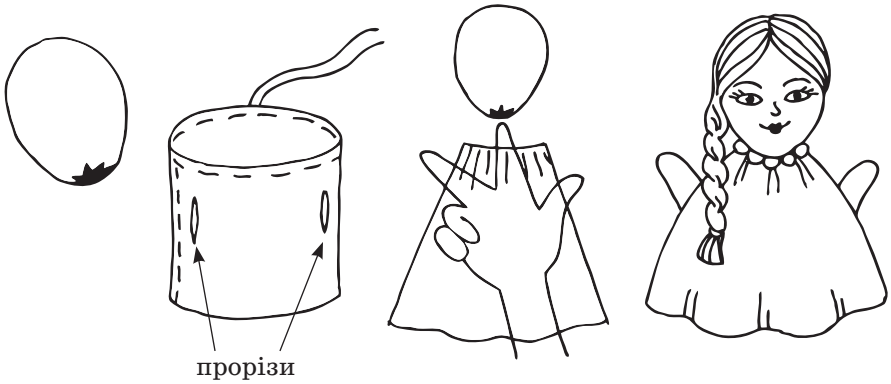
Ляльки «бі-ба-бо»

Матеріали та обладнання: куряче яйце, тканина, фломастери, голка, нитки, інші матеріали для оздоблення (вата, блискітки, гудзики тощо).

1. Обережно зробити зі гострого боку яйця круглий отвір та випустити білок та жовток. Порожню шкаралупу добре вимити та висушити.
2. Виготовити з шкаралупи голівку казкового персонажа (фломастерами намалювати на ній деталі обличчя, наклеїти інші характерні ознаки відповідного героя казки). Наприклад, дідові можна наклеїти ватяну бороду та вуса, бабусі пов'язати хустинку з тканини, лисичці наклеїти картонні або хутрові вушка тощо.
3. Із прямокутного клаптя тканини зшити торбинку, яку можна надіти на кисть руки. Це — тулуб іграшки.
4. Угорі та з боків торбинки прорізати отвори для вказівного, великого та середнього пальців.
5. Оздобити вбрання ляльки: пришити або наклеїти на нього потрібні деталі (гудзики, фартушок, намистинки тощо).

Щоб користуватися такою лялькою, слід одягти оздоблену торбинку на руку, просунути у верхній отвір вказівний палець, а в бокові отвори — великий та середній пальці. На вказівний палець одягають голівку ляльки, а великий та середній пальці ляльководи слугуватимуть руками (або лапами) іграшки.

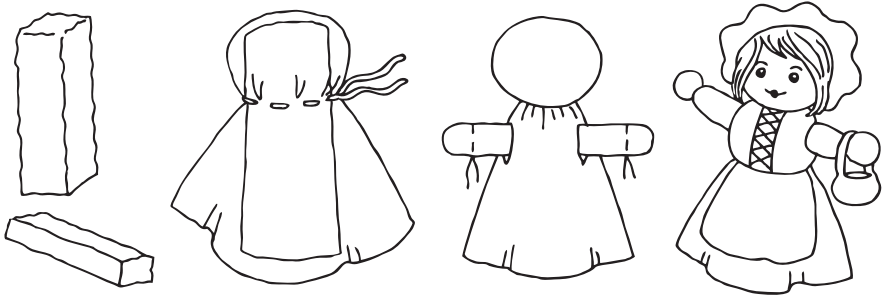
Подібну ляльку можна виготовити, використовуючи звичайну шкарпетку та м'ячик для настільного тенісу, у яких прорізають відповідні отвори для пальців.

Пальчикові ляльки з поролону і тканини

Матеріали та обладнання: поролон (широкий брусок або рулончик і тонка смужка), клаптики тканини, мотузочка, голка, нитки для вишивання, ножиці.

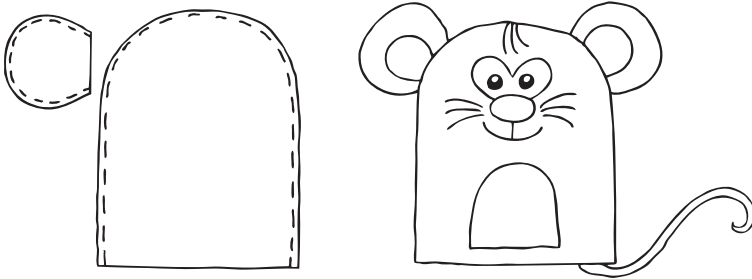
1. Із тканини вирізати круг.
2. Накласти круг із тканини на великий поролоновий брусок і перетягнути його мотузкою так, щоб утворилася кулька-голівка, а тканина повністю закривала нижню частину бруска — тулуб.
3. Прорізати на тканині по обидва боки отвори.
4. Вузьку поролонову смужку просунути крізь бокові отвори. Це — руки (або лапи) іграшки.
5. Мотузочкою або вузьенькою стрічкою стягнути виріб посередині, роблячи «талію» ляльки.
6. Кольоровими нитками вишити ляльці деталі обличчя (або мордочки) та оздобити за задумом.
Керують такою лялькою, тримаючи за нижню частину тулуба.

Пальчикові ляльки з фетру

Матеріали та обладнання: кольоровий фетр (драп, фліс, сукно), клей ПВА, пінцет, нитки, голка.

1. Вирізати з картону шаблон-викрійку — прямокутник 7,5 x 4,5 см.
2. Обвести шаблон на складеній удвічі тканині і вирізати без припусків на шви.
3. На одній деталі наклеїти риси обличчя або мордочки тварини та елементи вбрання чи зовнішнього вигляду (одяг, прикраси, хутро).
4. Зшити обидві деталі з лицьового боку.

РОЗРОБКИ ЗАНЯТЬ ІЗ КАЗКОТЕРАПІЇ

ЗАНЯТТЯ ДЛЯ ДІТЕЙ 3–4 РОКІВ

Доброта – велика сила

Мета: виховувати в дітях загальнолюдські цінності (доброту та чуйність); формувати осудливе ставлення до таких вад, як байдужість, душевна черствість, жорстокість.

Матеріали та обладнання: ілюстрації до народної казки «Котик і півник», ляльки, що зображують котика, півника та лисичку, декорація до казки, що зображує хатинку, аудіоапаратура, папір та олівці для виконання арттерапевтичного образотворчого завдання.

Хід заняття

Педагог показує дітям котика і розпочинає спілкування від імені цієї іграшки.

Котик

Добрий день усім малятам!
Дуже радий вас вітати
Веселенький Мурчик кіт.
Друзі, здрастуйте, привіт!

Дошкільнята відповідають на привітання.

Вихователь. Ой, який бадьорий сьогодні наш Мурчик!

Котик. Аякже! Адже я чудово поснідав смаченьким молочком. Ви знаєте, дітки, як котики п'ють молочко?

Вихователь. Певно, що так. Давайте, малята, зобразимо, як снідав пухнастий коточок.

Артикуляційна гімнастика «Котик п'є молоко»

Педагог читає віршовані рядки:

Із блюдечка котик наш п'є молочко,
Водить він жвавим своїм язичком.
Мурчик охоче хлебтає —
Він молочко полюбляє.

Діти виконують ігрову вправу, імітуючи, як котик п'є молоко. Рот тримають відкритим, губи складені в посмішку, широкий плоский язик кладуть на нижню губу. Потім при піднятті бокових країв та кінчика язика утворюють «чашечку» і в такому вигляді язик втягують до рота.

Під час виконання вправи педагог стежить, щоб бокові краї при втягуванні язика ковзали по кутніх зубах, а нижня щелепа залишалася нерухомою.

Котик. Правильно, малята, саме так я снідав. А потім попрямував до вашого дитсадочка, наспівуючи пісеньку мого друга — кота Леопольда з мультика.

Умикається фрагмент аудіозапису фонограми пісні «Якщо добрий ти» (муз. В. Шаїнського).

Котик (співає)

Дощик босоніж капотить-спішить,
Умиває ромашки.
Якщо добрий ти — легко на душі,
А коли все навпаки — важко.

Бесіда «Усім потрібна доброта»

Котик. А ви як вважаєте, малята, чи добре бути добрим та ласкавим? (Так.) А навпаки — жорстоким та злим? (Заперечна відповідь дітей.) Правильно. Зрозуміти, яка перед нами людина чи тварина, яка в неї вдача, як вона налаштована по відношенню до нас (дружно чи вороже), ми можемо за її виглядом та, звичайно, за вчинками.

От, наприклад, якщо собака гарчить, вишкіряє ікла — він добрий чи злий? (Злий.) А який вираз обличчя у добродушної людини? (У разі необхідності дорослий дає дітям підказку: «Усміхнений, привітний».) Правильно. Чи згодні ви з тим, що і в казках, і в житті нам зустрічаються злі та добрі істоти? (Так.) Які люди і тварини вам не подобаються? (Недобрі, лихі.) А як ми ставимося до тих, хто добрий та лагідний? (Привітно.)

А тепер давайте згадаємо казочку про мене, мого друга півника та лисичку.

Педагог розміщує перед малятами ілюстрації до української казки «Котик і півник» та продовжує розмову.

Котик. Як ви вважаєте, друзі, хто з героїв цієї казочки мав вигляд улесливий та аж надто лагідний, а насправді був хитрим, підступним та жорстоким? (Лисичка.) Так. Чому? (Малята за допомогою вихователя роблять висновок: «Тому що лисичка ласкавими словами обдурила півника, вкрала його і хотіла з'їсти».) От хороша лисичка!

Вихователь. Чи пам'ятаєте ви, як півнику вдалося врятуватися від лисиці? (*Котик поспішив на допомогу і врятував півника.*) Правильно. Як ви думаєте, чому котик це зробив? (*Тому що він був дуже добрим, чуйним, котику було шкода свого друга, з яким стала біда.*)

Гарна та мудра казочка про котика й півника навчає нас доброті й взаємовиручки. Давайте пригадаємо уривок із цієї казки. А допоможе нам котик Мурчик та інші ляльки нашого театру — півник та лисичка.

Педагог дістає ляльок, встановлює декорацію — хатинку.

Розігрування фрагмента казки «Котик і півник»

Вихователь. Жили собі друзі — котик та півник. Котик ходив у ліс по дрова та на полювання, а півник вдома господарював.

Одного разу зібрався котик до лісу та й каже півнику.

Котик. Сиди, півнику, вдома, двері нікому не відчиняй, а то тебе вкрадуть!

Півник. Добре, котику, не буду відчиняти дверей!

Вихователь. Тільки пішов котик — тут і підходить до хатки лисичка.

Лисичка. Півнику-братику, відчини! Я тобі пшенички принесла!

Півник. Е ні, не відчиню, бо ти, лиско, мене вкрадеш.

Лисичка. Та ні, я ось насиплю тобі на віконце зернятко, а тебе красти не буду!

Вихователь. Півник побачив, що лисичка справді насипала пшенички на вікно.

Півник. Добре, лисичко, мені так хочеться їстоньки!

Вихователь. Дзьобнув півник два рази, а лисичка його — цап! — і понесла. Закричав півник...

Півник

Несе мене лиска
Далеко, неблизько,
У ліси дрімучі,
На високі кручі,

У крутії гори,
Та в глибокі норі!..
Котику-братику,
Порятуй мене!

Котик. Чую, чую, півнику, вже біжу, на допомогу тобі, друже, спішу!

Вихователь. Котик почув, догнав лисичку, одняв півника та й приніс додому.

Вихователь. То як, малята, пригадали казочку? Давайте ще раз розіграємо її всі разом. Хто в нас хоче бути котиком, півником, лисичкою?

Педагог розподіляє ролі. Діти беруть відповідних ляльок і за активною допомогою дорослого спільно розігрують фрагмент казки ще раз.

Вихователь спонукає малюків обговорити казку «Котик і півник».

Обговорення казки

Дошкільнятам пропонується поміркувати й дати відповіді на запитання:

Чи хвилювався котик за долю півника?

Які вчинки котика свідчать про його чуйність та доброту?

Як ви думаєте, чи був вдячний півник такому чуйному другові?

Як, на вашу думку, півник ставився до котика?

Що відчував котик, коли уявляв собі, що лисичка може з'їсти його кращого товариша?

Яка героїня казки викликає в нас осудливе ставлення за свою хитрість та жорстокість?

На якого персонажа казки вам хотілося б бути схожим вдачею? Чому?

Творча переробка уривку казки

Вихователь. Чи хотілося б вам, малята, щоб лисичка у цій казці також стала доброю та щирою? *(Стверджувальні відповіді.)* Ми можемо це зробити, змінивши казочку самі.

Діти за допомогою педагога виконують творчу переробку сюжетної лінії казки з моменту, коли півник почав їсти насипану лисичкою пшеницю.

Наприклад:

Їсть півник пшеничку, а лисичка усміхається йому привітно та й каже:

— Ну як, чи смачна пшеничка?

— Дуже смачна, дякую тобі, лисонько,— відмовив півник.— А я побоювався, що ти мене обдурити хочеш.

— Ні, півнику, я просто хотіла тебе пригостити та з тобою подружитися,— каже лисиця.

А тут і котик додому повернувся. Щасливі звірята всі разом стали гратися й танцювати.

Ігрові рухові вправи

Вихователь. Давайте покажемо, як наші добрі друзі котик Мурчик, півник та лисичка гралися.

Діти виконують ігрові рухи під музику (музичний супровід добирається на розсуд педагога) відповідно до змісту віршованого тексту, що його читає дорослий.

Поважно півник походить,ає,

(Крокування, руки за спиною.)

Своїми крильцями махає.

(Довільні махи розведеними в сторони руками.)

Біжить лисичка досить швидко,

Прудкі у неї ніжки, дітки.

(Легкий біг у середньому темпі.)

А котик йде тихенько, нишком

(М'яка хода на носочках.)

Та й прислухається: де ж мишка?

(Присідають і виконують повороти голови праворуч-ліворуч.)

Вихователь. Молодці, малята! А що ж трапилося далі? Під час прогулянки край стежки звірята побачили гарненьку квіточку, яка привітно простягнула до них свої пелюстки і ніби всміхалася друзям лагідною усмішкою. Як ви думаєте, яку вдачу мала ця квіточка? *(Вона була доброю, привітною, лагідною.)* Давайте спробуємо увявити собі таку квітку та намалювати її.

Арт-терапевтична робота «Лагідна квіточка»

Діти сідають за столи й отримують образотворче приладдя (папір та олівці). У супроводі звучання тихої спокійної мелодії малюнки виконують малюнок.

Дітям, що вагаються, педагог надає потрібну допомогу (у доборі кольорів, порядку виконання малюнка).

Презентація робіт

Діти влаштовують виставку робіт.

Малята за допомогою дорослого коментують свої малюнки.

Наприклад:

— Моя квіточка невеличка, вона жовтенька, як сонечко, і пухнаста, як курчатко.

— У мене квітка дуже яскрава, різнобарвна, наче веселка.

— У мене вийшла квіточка з великими пелюстками, а ще я їй домалював очі, носик і усміхнений ротик, бо вона дуже добра.

Вихователь. Як ви думаєте, чи стали зривати квіточку наші друзі-звірята? Чому? А що вони зробили, коли побачили це диво? *(Педагог підводить малят до висновків: «Звірята не стали зривати квітку, бо такий вчинок був би жорстоким, а вони були*

добрими. Котик, півник та лисичка помилувалися квіточкою, понюхали її аромат та й помандрували собі далі».)

Вихователь. Сподіваюся, малята, що ви теж будете добрими і чуйними, лагідними та привітними. Адже недаремно кажуть: доброта — велика сила.

Звучить весела мелодія. Заняття закінчується.

--- Працьовитим бути краще, ніж неробою ледачим ---

Мета: виховувати пошану до такої чесноти, як працьовитість; викликати в дітей прагнення рости вправними, умілими, сумлінними; формувати в малюків бажання долати таку ваду, як лінощі.

Матеріали та обладнання: ілюстрації до народної казки «Колосок», ляльки, що зображують персонажів цієї казки; пшеничний колосок, аудіоапаратура, приладдя для виконання арттерапевтичного образотворчого завдання (пластилін, дощечка, стека, ганчірочка), пластикова тарілка.

Хід заняття

Вихователь. Сьогодні в нас, малята, будуть гості з гарної казочки. А ось вже й перша гостя не забарилася! (*Педагог показує вихованцям мишку.*) Подивіться, дітки, хто це прийшов до нас? (*Мишка.*)

Справді, це лялькова мишка.
Ось вона: сидить принишкло...
А щоб мишка ця ожила,
Щоб вона заговорила,
Треба разом нам, малята,
Скоромовку проказати!

Артикуляційна гімнастика «Скоромовка про мишку»

Діти чітко та виразно промовляють кілька разів скоромовку, щоразу прискорюючи темп вимовляння.

Шалапутна мишка сіра
Шумно в шпарці шурхотіла.

Дорослий звертає увагу на правильність вимовляння шиплячого звука [ш].

Далі вихователь звертається до дітей від імені іграшки.

Мишка. Привіт, друзі! Я — мишенятко. А звати мене Круть. Ви здогадалися, з якої я казочки? («Колосок».) Правильно. А ось вже поспішають сюди й інші герої цієї казочки — мій братик Верть та півник Голосисте Горлечко.

Педагог дістає відповідних ляльок і розміщує їх перед малятами.

Бесіда «Праця годує, а лінь марнує»

Вихователь. Ця мудра казочка навчає нас бути не ледачими, а працьовитими. Як ви думаєте, що краще: труд та сумління чи лінь і безділля? (*Відповіді.*) Правильно, діти. Хто любить працювати, той умілий та спритний, дбайливий та старанний. Роботяща людина ніколи не пропаде: адже завдяки своїй праці вона житиме в добробуті. Як ви думаєте, кого по праву можна вважати роботящим? (*Того, хто працює, любить трудитися, хто не марнує часу.*) А як ми назвемо тих, хто полюбає спати та розважатися, а до роботи зовсім не беручий? (*Ледарями.*) На вашу думку, друзі, лінощі — це гарна риса чи, навпаки, — вада? (*Це вада.*) Яку людину варто шанувати: працьовиту чи ліниву? (*Працьовиту.*) Правильно. Адже праця, старанність завжди приносить добрі результати. А від лінощів жодної користі немає. Тому й кажуть: праця годує, а лінь марнує. Тому зазвичай і буває так, що той, хто потрудився, отримав усе завдяки наполегливій праці, а той, хто змарнував час у безділлі та розвагах, — залишився ні з чим.

Давайте пригадаємо, як сталося це в добре знайомій вам усім казочці «Колосок». А наші гості допоможуть.

Педагог стисло розкажує дітям першу половину казки, а потім бере ляльок і розіграє подальший сюжет.

Розігрування фрагмента казки «Колосок»

Вихователь. Тож змолотив півник колоска, змоллов його на жорнах, замісив пухке тісто, наліпив пиріжків та й спік їх у печі.

А мишенята весь цей час байдикували, гралися й жодного разу не допомогли працьовитому півнику.

Але щойно почули Круть та Верть аромат духмяних свіжих пиріжечків, як миттю повсідалися за стіл, дожидаючи смачного обіду. А півник їх і питає...

Півник. Скажіть-но мені, мишенята, а хто знайшов цього колоска?

Круть (*жваво й голосно*). Ти, півнику!

Півник. А хто змолотив його та борошенце на жорнах?

Верть (*тихіше*). Ти, півнику.

Півник. А хто тісто з борошна замісив та пиріжків наліпив?

Круть та Верть (*зовсім тихо*). Знову ти...

Півник. А хто, скажіть мені, будь ласка, спік пиріжечки?

Круть та Верть (*пошепки*). Ти... все ти, півнику...

Півник (*суворо*). А що ж ви робили?

Вихователь. І мишенята промовчали. Вони зітхнули, тихенько встали з-за столу, соромливо опустили голівки, та й пішли геть...

Малята можуть за допомогою педагога взяти участь у міні-театрі, виконуючи ролі мишенят.

Вихователь. Отож, Круть і Верть залишилися без обіду. А чому ж так сталося? Давайте разом поміркуємо про це.

Обговорення казки

Дошкільнятам пропонується дати відповіді на запитання.

Кого з персонажів казки можна вважати працюючим? Чому ви так вважаєте?

Які казкові герої показали себе справжніми ледарями? Чим займалися мишенята в той час, коли півник працював?

Що зробили Круть і Верть, почувши, що пиріжки вже спечені?

Чому півник прогнав мишенят? Чи правильно він вчинив?

Чи стало соромно мишкам за своє неробство? Який їхній вчинок свідчить про це?

Чи вважаєте ви справедливою думку: «Нічого ледарів та нероб пиріжками частувати!»?

Що б відчував півник, якби миші безсоромно з'їли обід, до якого він доклав стільки старань та зусиль?

Творча переробка уривку казки

Вихователь. Чи хотілося б вам, малята, щоб Круть та Верть перетворилися з безтурботних ледарів на працюючих мишок? Ми можемо це зробити, якщо трохи пофантазуємо.

Діти за допомогою дорослого переказують сюжет казки, змінюючи його. (Мишенята охоче відкликаються на пропозиції півника і допомагають йому в усіх трудових справах. Півник дякує мишкам за допомогу і хвалить їх за старанність. Нова казка закінчується тим, що всі персонажі разом пригортаються смачними пиріжками.)

Вихователь. Недарма народне прислів'я каже: «Хочеш їсти калачі — не лежи на печі!» І наші друзі цього разу потрудилися на славу...

Ігрові рухові вправи

Педагог спонукає малят показати, як працювали казкові герої, дбаючи про смачний обід. Діти виконують рухові вправи відповідно до змісту віршованих рядків.

Колосок ми молотили, молотили, молотили...

(*Енергійні нахили тулуба вперед, руки зчеплені в «замок».*)

Із нього борошно зробили, намололи — і зробили.
(Постава пряма, колові рухи вперед випрямленими руками.)

Круто тісто замісили, замісили, замісили...
(Імітування замішування тіста в положенні присівши.)

Пиріжечків наліпили, наліпили, наліпили...
(Імітування ліплення пиріжків заокругленими долонями.)

У гарячу піч саджали, їх саджали, їх саджали...
(Присідання з випрямленням рук уперед.)

Пиріжечки випікали, випікали, випікали...
(Крокування на місці з плесканням.)

Подали на стіл на блюді —
(Крок уперед, руки перед грудьми зображують «тарілку».)
Смачно їстоньки їх буде!

(Руки на поясі, нахили тулуба праворуч-ліворуч.)

Вихователь. Молодці, малята! Завдяки вам мишки Круть та Верть справді стали працьовитими, і тепер вони надзвичайно шкодують, що стільки часу змарнували в лінощах! А півник Голосисте Горлечко просто щасливий мати таких друзів-помічників. Але вміння, діти, не приходить одразу: для того щоб справу робити добре, треба ще повчитися!

Дорослий пропонує вихованцям повчити мишок, які взялися за розум, справи ліплення пиріжків.

Арт-терапевтична робота «Пиріжки»

Малята отримують приладдя для ліплення і формують із пластиліну пиріжки.

Кожна дитина виліплює два-три пиріжки. Усі вироби, зроблені дошкільнятами, складають на пластикову тарілку.

Вихователь
Потрудились малюки —
Вийшли гарні пиріжки:
Рум'яні, чудові,
Пиріжки казкові.

Мишенята дякують дітям за науку і за те, що дівчатка та хлопчики допомогли їм позбутися такої вади, як лінощі.

Вихователь
Ну а після праці, діти,
Можна й треба відпочити!

Умикається весела музика (на розсуд вихователя). Діти разом з ляльками довільно танцюють у веселому хороводі.

Заняття закінчується.

----- Як перемогти страх? -----

Мета: профілактика фобій та неврастенії дошкільників, учити дітей долати відчуття страху та тривожності, розвивати почуття гумору.

Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують гномика та страховисько, іграшкова сопілочка, аудіоапаратура, аркуші-заготовки для малюнків (за кількістю дітей групи), фломастери, рушник, іграшковий чайний посуд.

Хід заняття

Дорослий показує дітям гнома і читає віршовані рядки:

Зустрічайте, дітки, гнома.
Звуть його, малята, Томом.
Гном веселий та щасливий,
Заповзятий та сміливий.

Вихователь. Подобається вам цей казковий гном? *(Так.)* А ще наш гномик любить музикувати, на сопілці гарно грати. Цієї хорошої справи, діти, хоче він і вас навчити.

Артикуляційна гімнастика «Гномик-сопілкар»

Діти за зразком дорослого витягують губи вперед трубочкою, утримуючи їх у такому положенні кілька секунд.

Гімнастику можна виконувати у супроводі неголосного звучання української народної пісеньки «Дударик» (обробка І. Берковича).

Така вправа відпрацьовує рух губів уперед, зміцнює лицьові м'язи та сприяє рухливості губів.

Бесіда «Сміливість — ворог страху»

Вихователь. Наш гномик хоч і зовсім невеличкий на зріст, але досить сміливий та відважний. Він майже нічого не боїться. *(Далі, продовжуючи спілкування з групою, педагог говорить від імені ляльки.)*

Гномик. Це правда. Але чесно кажучи, так було не завжди. Раніше я усього боявся: і темряви, і висоти, і страшних снів, і навіть самому на кілька хвилин лишатися вдома... Але найбільше мене лякали різні казкові страховиська, яких я сам собі вигадував. А ви, дітки, теж не завжди буваєте сміливими? Хто готовий зізнатися в цьому? *(Діти називають себе.)* Розкажіть, що вас лякає і тривожить. *(Заслуховують відповіді всіх бажаних дітей.)* Молодці. Якщо у вас дістало мужності зізнатися у своїх страхах — це вже перший крок до того, щоб подолати їх. Адже відомо, що ті, хто каже: «Я нічого не боюсь!» — дуже часто виявляються насправді боягузами-хвальками.

Скажіть, а хотілося б вам позбутися своїх страхів? (Так!) Що для цього треба зробити? (Педагог допомагає дітям зробити висновок: «Слід стати сміливішими і побороти страхи».) Давайте спробуємо перемогти свої страхи. А я, гномик Том, та моя цікава казочка допоможемо вам. Отож, увага!

Розповідання казки «Як гномик сміливим став»

Вихователь викладає дітям сюжет казки, використовуючи відповідних ляльок.

Г н о м и к. Жив я в лісовій хатинці, а довкола мешкали різні звірі: лисиці, вовки, ведмедики. Але я їх, малята, не боявся. (Починає звучати тиха тривожна музика.) Мене лякала інша істота — потворне страховисько, яке щовечора приходило з найтемнішої хаці та зазірало в моє віконце. Окате та волохате, з великими іклами, воно дивилося у шибку і так важко зітхало, що від цього аж тремтіло віконне скло. А мені здавалося, що страховисько зараз розіб'є шибку, забереться в дім і мене, малого гномика, з'їсть...

Одного разу трапилося так, що я забув удень перевірити пошто-ву скриньку. І вийшов надвір пізно ввечері. Тільки-но я підійшов до скриньки, як раптово побачив перед собою того, кого найбільше в житті боявся. Це було те саме страховисько... Від жаху я навіть забув, де моя оселя, та й дременув щодуху в протилежний бік. А страховисько — за мною! Біжить, біжить — ось-ось наздожене... Та раптом сталося несподіване: страховисько послизнулося і впало в глибоку калюжу. Воно почало жалібно стогнати. (Музичний супровід змінюється на сумну мелодію.)

Страховисько. О-ох! А-ах! Ой, не вибратися мені звідси! І ніхто мені не допоможе! Бо ніхто не хоче дружити зі мною, таким страшним, бо всі мене бояться!

Г н о м и к. І страховисько гірко розридалося... А я, сховавшись за деревами, слухав його плач. І тут я помітив, що чудовисько не таке вже й жахливе. Мені стало його шкода... Я, набравшись сміливості, підійшов до калюжі і, все ще побоюючись, тремтливо протягнув страховиську руку. (Музика, на фоні звучання якої відбувається казка, стає веселою.) Воно вчепилося за неї своєю лапицею і соромливо усміхнулося мені.

Страховисько. Дякую, гномику. Я думав, ти ніколи не наважишся врятувати мене. Адже я такий негарний... Такий страшний...

Г н о м и к. І тут я побачив, що у чудовиська вигляд зовсім не жахливий, а безпорадний. Воно врешті вибралося з калюжі і було мокре, як хлющ. І я спитав у страховиська: «А чому ти лякав мене, заглядаючи у вікна, чому гнався за мною по лісі?»

Страховисько. Тому що дуже мріяв з тобою, гномику, товаришувати. Кахи! А тепер, здається, я застудився.

Гномик. Що ж, коли так, ходімо у мій дім, витру тебе рушником та напою гарячим чаєм...

Страховисько (*звертаючись до дітей*). А ви допоможе-те гномику зробити це, малята? (*Так!*) Чи ще хтось боїться мого страшного вигляду? (*Заперечна відповідь.*)

Дорослий дає малюкам рушника, діти витирають ляльку, а потім всаджують лялькових гномика та страховиська за стіл і ставлять перед ними іграшкові чашечки.

Страховисько. Дякую, дітки!

Гномик. Відтепер ми стали друзями. А я став сміливим і зрозумів, що марно боятися — не слід!

Обговорення казки

Запитання для обговорення:

Яку ваду мав гномик Том на початку казки? Кого він боявся найбільше?

Чому, на вашу думку, чудовисько викликало в гномика страх?

А ви злякалися б, якби побачили, як до вікна зазирає якась невідома, жахлива істота?

Розкажіть, які події змусили гномика подолати свій страх.

Як ви думаєте, чи правильно вчинив гномик, прийшовши страховиську на допомогу? Як, на вашу думку, чи вдалося б гномику стати сміливим, якби він не наважився допомогти страховиську?

Сподобався вам кінець цієї казочки? Чому?

Психологічна вправа «Спілкування зі страховиськом»

Вихователь. А зараз, дітки, нехай кожен із вас, хто хоче і, звісно, не боїться, погладити наше некрасиве, але добродушне страховисько по його пухнастій голівці. І усміхнеться йому. Скажіть, друзі, чудовиську добрі та привітні слова: хай не відчуває себе нещасним та самотнім і знає, що наші малята — не боягузи!

(Діти виконують ігрове завдання.)

Переказ казки (фрагментарно)

Педагог пропонує вихованцям, використовуючи ляльок, переказати той уривок казки, який найбільше їм сподобався. Заслуховують двох-трьох дітей.

Під час виконання ігрового завдання можливі імпровізації, деякі зміни сюжету казки, які діти можуть вносити на власний розсуд.

Ігрові рухові вправи

Вихователь. Так гномик і боятися перестав, і нового друга знайшов. Із ним Том весело грався. Зараз ляльки покажуть свою гру, а ви, дітки, повторюйте всі рухи слідом за ними чітко й швидко!

Рухові дії виконуються у супроводі віршованого тексту:

Ми — сміливі та завзяті,
Ось як вміємо стрибати!

(Стрибки на двох ногах на місці.)

На носочки дружно встали —
Хмарку грозову дістали.

(Діти стають на носки, простягаючи руки вгору.)

Присідали ми з тобою,

(Присідання.)

Плескали над головою.

(Підводяться і виконують оплески над головою.)

Вправо-вліво повертались —

(Руки на поясі, повороти тулуба в сторони.)

І нічого не боялись!

(Заперечні повороти головою.)

Арт-терапевтична робота «Уявне страховисько»

Малята отримують фломастери та папір.

Вихователь. А зараз, щоб позбутися своїх страхів раз і назавжди, хай кожен з вас намалює мордочку такого жахливого страховиська, яке вам придумается. А потім перетворить його на кумедне створіння і скаже: «Я тебе не боюся! Давай дружити!»

Діти в супроводі веселої музики виконують запропоноване завдання. Вихователь допомагає дітям у перетворенні страшного малюнка на кумедний.

Можна прочитати дітям віршик:

У страху великі і зуби, і очі,
Придумати страх може кожен, хто хоче...
Малюк-боягуз, як придумає страх,
Одразу тремтить і вигукує: «Ах!»
Ми страхів ніяких вже не боїмось:
Вигадуєм їх — і лише сміємось!

Наприкінці заняття малята влаштовують виставку своїх робіт та доволіно обмінюються враженнями щодо малюнків.

Заняття закінчується.

----- Люблять усі свою родину: і пташина, і людина -----

Мета: навчати дітей розуміння сімейних цінностей; виховувати любов і чуйність до членів своєї родини, прагнення не засмучувати батьків, дарувати їм радість; розвивати творчу уяву.

Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують птахів (трьох сов різного розміру та дятла або будь-яку іншу пташку), картонна декорація із зображенням лісу, аудіоапаратура, папір, олівці, фломастери.

Хід заняття

Дорослий дістає совеня й уточнює назву цього птаха.

Вихователь

Ось це — маленьке совеня,
Пернатої сови маля.
Воно кумедне та пухнате,
Як матінка сова, окате.
Вночі воно не засинає,
А вдень чи спить, чи позіхає...

Артикуляційна гімнастика «Сонне совеня»

Педагог спонукає дітей зобразити, як удень сонне совенятко розкриває рота, позіхаючи.

Малята широко розкривають рота, напружуючи м'язи губів, і утримують його в такому положенні кілька секунд.

Дорослий читає віршований текст:

Вдень дорослим совам й совенятам
Надзвичайно хочеться поспати,
І тому на сонних сов усіх
Нападає день від дня позіх.

Вправу можна виконувати під звучання мелодії Р. Шумана «Совеня».

Бесіда «Батьки — твої найближчі люди»

Вихователь ставить перед малятами трьох лялькових сов і розповідає.

Вихователь. У маленького совенятка, як і у кожного з вас, малята, є родина. Ви здогадалися, кого я маю на увазі? Розкажіть, хто входить у цю пташину родину. (*Це мама сова, тато сова і їхня дитинка — пташеня совенятко.*) Як ви думаєте, як пернаті батьки ставляться до свого малюка? (*Вони його люблять, піклуються про нього.*) Правильно. Адже будь-які батьки дбають про свою дитину: турбуються про те, щоб вона росла здоровою та щасливою. Отож повсякчас мама сова й тато сова годують своє

маля, напувають його водичкою, чистять йому пір'ячко, стежать за тим, щоб воно не мерзло та почувалося в затишку, пестять його та оточують ласкою. А ваші батьки, малята, теж піклуються про вас? (Так.) Розкажіть, як ваші мама й тато це роблять. (Заслуховують розповіді всіх бажаних дітей.) Зрозуміло, що й будь-яка дитина небайдужа до своєї родини, своїх батьків. Наше кумедне совеня щиро любить і свою лагідну матусю, і свого мужнього татка. А як ви ставитеся до своїх мами й тата? Чому? (Відповіді та пояснення дітей.) Як ви думаєте, дітки можуть тільки радувати, чи іноді засмучувати батьків також? Коли мама й тато за вас радіють? А коли ви батьків засмучуєте? (Дорослий допомагає дітям дати відповіді та зробити потрібні висновки: «Слід бути завжди чуйними, чесними, слухняними».)

Для кожного з нас рідна матуся та татусь завжди — найкращі. Для пташеняти совенятка теж його батьки — найгарніші. Про це наступна казочка, друзі, яку ми зараз із вами разом пригадаємо.

Розігрування казки «Найгарніша мама»

Педагог викладає дітям сюжет казки (за мотивами однойменно твору В. О. Сухомлинського), використовуючи ляльок-птахів.

Вихователь. Яюсь мале совеня випало з гнізда. Побачив його дятел і здивувався.

Дятел. Оце так пташеня кумедне: вухате, банькате, жовтороте! От сміхота! Хто ти таке, де тут взялося?

Совеня. Я — совенятко. Я випало з гнізда... Я шукаю маму...

Дятел. Хто ж вона, твоя мама?

Совеня. Моя мама — сова.

Дятел. Яка вона?

Совеня. Моя мама найгарніша.

Дятел. Розкажи, яка ж вона!

Совеня. У неї голова, вуха й очі такі, як у мене.

Дятел. Ха-ха-ха! Та ти ж потвора! Виходить, що й мати твоя така сама потвора.

Совеня. Неправда! Мама в мене — найгарніша!

Вихователь. Почула сова крик свого малюка та й прилетіла потихеньку.

Сова. Ось де ти, моя люба дитинко! Давай-но лапку, ходімо додому, до рідного гніздечка.

Вихователь. Совеня подивилося на маму уважно: вона була найгарнішою.

Обговорення казки

Малюкам пропонується відповісти на запитання:

Розкажіть, якої думки про свою маму було маленьке совеня.

Хто з вас вважає також, що його мама й тато — найгарніші, найкращі?

Чому засміявся дятел, коли совеня пояснило йому, що воно дуже схоже на маму?

Чим закінчилася ця казочка?

Чи змінилася думка совенятка про свою матусю після цієї прикрасної пригоди?

Ми всі вважаємо своїх батьків найкращими, тому що ставимося до них... Як?

Під час обговорення дорослий допомагає дітям сформулювати відповіді і дійти правильних висновків.

Психологічна задача

Педагог розміщує в ряд совину родину й розповідає.

Вихователь. Одного літнього вечора, коли засвітилися на небі зорі, мама сова і татусь сова прокинулися, вилетіли з гнізда й сіли на різні гілки дерева. *(Дорослий збільшує відстань між відповідними ляльками.)* Маленьке совеня теж змахнуло крильцями й вперше в житті також вилетіло з гніздечка. Та воно ще не вміло добре літати і тому спустилося на землю, під дерево. *(Дорослий ставить ляльку-совеня на підлогу.)*

Як ви думаєте, що буде далі, чим продовжиться ця казкова історія? Що трапиться з нашим совенятком і чому?

Вихователь допомагає малюкам поміркувати і прийти до адекватного рішення заданої ігрової ситуації.

Наприклад:

— Совеня постарається і полетить до мами, тому що вона ласкава і пожаліє його.

— Совенятко полетить до тата, бо він сильний і захистить свого малюка.

— Совеня дочекається батьків, які прилетять за ним і заберуть до свого гніздечка: мама і тато не залишать свою дитину в біді.

Педагог має попереджати висловлювання дітьми негативних думок (наприклад: совеня не повернеться додому і загине; совеня загубиться, і ніхто не знайде його; буде жити самотнім, без родини тощо).

Ігрові рухові вправи

Вихователь. Звичайно, ця історія закінчилася щасливо. І стали сови-батьки та їхнє маленьке совенятко разом відпочивати, у таночку крильцями махати. Давайте і ми потанцюємо разом з ними.

Умикається будь-яка бадьора мелодія (на розсуд вихователя). Діти пересуваються різними видами бігу в ритмі музики, змахуючи руками: зображують «пташиний» танець.

Вихователь. Кожному любляча мама і мудрий татусь дарують свою ласку, ніжність, любов. Але ж ваші батьки, певно, також були б раді отримати від вас який-небудь чарівний подарунок. Кому хотілося б здивувати своїх рідних, подарувавши їм щось незвичайне, чарівне? (*Діти називають себе.*) Ну що ж, тоді — до справи. Зробити це нам допоможуть уява та фантазія, а також наші друзі — кольорові олівці.

Арт-терапевтична робота «Мій подарунок для батьків»

Дорослий роздає вихованцям приладдя для малювання і просить їх зобразити бажаний (уявний) подарунок в упаковці (коробку, пакунок, пакет тощо).

Це може бути як просто зафарбований одним кольором прямокутник чи інша фігурка, так і зображення, розмальоване різними барвами, прикрашене смужками, крапочками, малюнком стрічки, бантика тощо.

Презентація робіт

Після цього малята можуть розповісти, спираючись на власну фантазію, який саме подарунок вони «запакували» і приготували для мами з татом.

Відповіді малят можуть бути як цілком реальними (новий телевізор, наручні годинники, красива картина), так і зовсім неочікуваними (щастя, здоров'я, чарівна паличка, золота рибка, що виконує бажання тощо).

Педагог слідкує, щоб дитячі відповіді були різними, і відзначає всіх дошкільнят, яким вдалося добре впоратися із завданням.

Заняття закінчується.

----- Подаруймо радість! -----

Мета: знайомити дітей розмаїттям позитивних емоцій, формувати здатність оптимістично сприймати навколишній світ; виховувати доброзичливість, прагнення приносити оточуючим задоволення; підтримувати в дитячому колективі радісну, товариську атмосферу.
Матеріали та обладнання: лялька-хлопчик, кілька будь-яких ляльок, що зображують тварин (віслучок, собачка, ведмедик, білочка), букетик штучних квітів, маленький кошик, аудіоапаратура, крейда.

Хід заняття

Педагог умикає будь-яку веселу, життєрадісну мелодію (на власний розсуд) і пропонує дітям уважно її послухати впродовж 0,5 хвилини.

Вихователь. Ось ми, дітки, послухали приємну музику. І навіть не помітили, як сталося маленьке диво — наш настрій змінився. Чи правда, він став значно кращим, світлішим, піднесеним? *(Діти погоджуються.)* А відбулося це тому, що приємна мелодія подарувала нам радість.

Артикуляційна вправа «Радісна скоромовка»

Вихователь просить малюків повторити за ним текст скоромовки.

У дівчорі просто радісний настрій —

Він пречудовий, прегарний, прекрасний!

Діти вимовляють скоромовку чітко, виразно, емоційно забарвлено — спочатку один-два рази у звичайному темпі, а потім ще один-два рази в більш швидкому темпі.

Бесіда «Де живе радість?»

Вихователь. Чи подобається вам, малята, бути радісними? *(Так.)* Це добре. Адже тільки той, хто радісний та веселий, може бути щасливим. А де живе таке гарне почуття, як радість? Давай-те разом помірковано про це.

От наприклад, чи може вам подарувати радісний настрій погода? Розкажіть, якій погоді, порі року, якому дню ви радієте. *(Заслуховують різні варіанти дитячих відповідей.)* Крім того, радість, як чарівна фея, приходиться до людини, яка досягає бажаної мрії завдяки своїй праці. Наприклад, будівельники радіють, коли завершують спорудження нового красивого дому, дворник — коли бачить, що завдяки його праці на подвір'ї стало чисто та затишно, а садівник — коли збирає врожай смачних яблук, які він виростив. Подумайте і розкажіть: чи радієте ви змайстрованому власноруч виробу? Вдало намальованому малюночку? Квітці, яка розквітла на віконці, віддячуючи вам за те, що ви поливали і доглядали її? *(Відповіді дітей.)*

Що ви робите, коли вам радісно: сумуєте, плачете чи всміхаєтеся? *(Відповіді.)* Яке на вигляд радісне обличчя? *(Усміхнене, задоволене, сяєє.)*

Звичайно, нас можуть порадувати і гарні речі, і ясне сонечко, і весела музика.

Але найбільшу радість, малята, приносять одне одному люди своїм добрим, товариським ставленням, щирістю, чуйністю, взаємодопомогою.

Зараз, малята, ми потрапимо до чарівної казочки. І буде вона про те, як її герої дарували одне одному радість.

Отож, послухайте, будь ласка:
Йде в гості до маляток казка!

Розігрування казки «Просто так!»

Дорослий розіграє сюжет казки (за мотивами однойменного мультфільму), використовуючи ляльок міні-театру, у супроводі тихої музики. По ходу розповіді характер музичного супроводу змінюється відповідно до емоційного змісту подій казки.

Вихователь. Стежиною йшов собі хлопчик Василько. У руках Василька був букет барвистих квітів. Квіти були надзвичайно красивими і дивовижно пахли. Хлопчик пританцьовував і підстрибував від радості... І раптом Василько побачив, що назустріч йому наближається маленький віслючок. Він повільно чвалав, понуро опутивши голівку. І чуйному Василькові захотілося, щоб віслючок більше не сумував. Хлопчик підстрибом підбіг до віслючка і вручив йому квіти. Віслючок здивувався.

Віслючок. Це мені?

Василько. Тобі!

Віслючок. А за що?

Василько. Просто так!

Вихователь. Веселий Василько помчав далі. А з віслючком сталося диво: узявши квіти, він усміхнувся і миттю повеселішав! І теж почав бігти підскоком та наспівувати радісну пісеньку! Коли це бачить — назустріч іде собачка: такий сумовитий, ледь не плаче. Ослик не вагаючись простягнув букет песику. Собачка розкрив очі від подиву.

Собачка. Це мені?

Віслючок. Тобі, тобі!

Собачка. А за що?

Віслючок. Просто так!

Вихователь. Віслючок, задоволений собою, поскакав далі. А собачка раптом зрадив. Його вусату мордочку осяяла посмішка. Де й подівся поганий настрій! Затанцював, замугикав пісеньку песик, несучи ароматні квіточки. Коли це бачить — прямує до нього клишоногий ведмедик з кошиком малини в руках. Не сумний і не веселий — а якийсь байдужий та стурбований. Та песику все одно схотілося поділитися своїм радісним настроєм з ведмедиськом. І собачка швидко дав йому букета. Але ведмедик чомусь не зрадив, а крадькома сховав за спину кошика.

В е д м е д и к. Це мені?

С о б а ч к а. Тобі!

В е д м е д и к. А в мене нічого немає!

С о б а ч к а. Дарую тобі просто так!

В е д м е д и к (*недовіжливо*). Просто так? Просто так... Не може бути!

В и х о в а т е л ь. Веселий песик побіг далі стежкою, а ведмедик усе думав, за що це собачка подарував йому букета?

В е д м е д и к. Невже справді — просто так?

В и х о в а т е л ь. Став ведмедик переходити ярочок по вузькій кладці. І раптом кошик, повний малини, випав з ведмежих лап. Ведмедик нахилився і побачив, що кошик потрапив у лапки лісової білочки. Білочка була надзвичайно гарненькою і дуже сподобалася клишоному. Вона зачудовано поглянула в кошика і запитала ведмедика:

Б і л о ч к а. Це мені?

В е д м е д и к. Тобі...

Б і л о ч к а. А за що?

В е д м е д и к. Просто так...

В и х о в а т е л ь. Білочка підстрибнула від радості, підбігла і вдячно поцілувала зніченого ведмедика у щічку. Мордочка ведмедика розпливлася в усмішці...

Обговорення казки

Запитання та завдання до тексту казки:

Яке почуття дарували персонажі цієї казочки одне одному разом із букетом?

Кому зі звірят квіти не принесли радості? Чому?

Розкажіть, як жадібний ведмедик перетворився на доброго та привітного.

Чи сподобалася вам ця казочка? Якою — радісною чи сумною — ми можемо її назвати? Чому?

Чи приємно вам дарувати іншим радість? Давайте посміхнемось одне одному, щоб у нашій кімнаті стало світліше.

Під час обговорення дорослий допомагає дітям зорієнтуватися і дійти правильних висновків.

Дітям пропонується розіграти казку вдруге. Малята розподіляють ролі, розбирають ляльок і виконують завдання за допомогою вихователя.

Ігрові рухові вправи «Смуток і радість»

Вихователь пропонує дітям уявити себе різними персонажами казки «Просто так», зображуючи спочатку сумний, невеселий,

а потім радісний та піднесений настрій. Діти виконують імпровізовані імітаційні танцювальні рухи під музику відповідного емоційного характеру.

Дорослий у цей час зображує подібні рухи, керуючи ляльками міні-театру.

Арт-терапевтична робота «Щоб усі стали радісними»

Вихователь малює на дошці крейдою будь-які обличчя (тварин, людей, сонця тощо), не завершуючи їх (не домальовує зображення рота).

Дітям пропонується завершити зображення так, щоб кожне обличчя стало не просто домальованим, а радісним, веселим (домалювати посмішку).

Педагог хвалить усіх вихованців, яким вдається виконати ігрове завдання.

Заняття закінчується.

Злість — недобра риса

Мета: профілактика виявів агресії у дітей; формування доброзичливого, чемного, морального ставлення до оточуючих; навчання малят елементарного володіння своїми негативними емоціями.

Матеріали та обладнання: лялькове вовчєня, по дві-три маски, маски звірят (лисичок, зайчиків, їжачків), кубики, м'яч, аудіоапаратура, аркуш ватману, фломастери.

Хід заняття

Вихователь приносить і показує дітям вовчєня й розпочинає спілкування віршованими рядками:

До нас в садочок цього дня
Зубасте сіре вовчєня
Прийшло, дивіться, діти:
Зле, пакосне й сердите.

Вихователь. Справді, малята: вовчєня нікому не всміхається, зате на всіх зло шкіриться й гарчить.

Давайте одне одному покажемо, як маленьке вовчєнятко показує свою злість.

Артикуляційна гімнастика «Вовча злість»

Вовчєня, де не мандрує —
Скрізь усе його дратує,
Все малого вовка злить —
Вовчик шкіриться й гарчить.

Діти піднімають верхню губу, показуючи верхні зуби, й імітують гарчання вовка (протяжно вимовляють звук [р] з наступним опусканням нижньої губи).

Бесіда «Про почуття злості»

Вихователь. Мабуть, багато з вас знає, що в казках бувають різні персонажі: і добрі, і... Які? (*Злі.*) Правильно. От, наприклад, Івасик-Телесик — це який герой казки: злий чи добрий? (*Добрий.*) А Баба Яга? (*Злий.*) Звісно, малята. Так само, діти, і в справжньому житті є добро і зло. Подумайте і скажіть: що панує там, де всі чемні та ввічливі, дружні та веселі, привітні та щирі, — добро чи зло? (*Добро.*) А от там, де, навпаки: розбрат, сварки, суперечки, а може, навіть бійки — немає жодної доброти. Які діти сваряться, ображають одне одного? (*Злі, нечемні, сердиті.*)

Звичайно, злість, гнів нікому не приносить ані щастя, ані радості. Вони можуть викликати тільки погані почуття: сльози, прикрощі, страх та смуток. Що ви відчуваєте, зустрівши злого собаку. (*Боїмося.*) А злі, галасливі люди вам подобаються? (*Ні, з ними неприємно спілкуватися.*) А забіякуваті діти? (*Із такими дітьми не хочеться гратися, дружити з ними неможливо.*) Що ми відчуваємо, коли зла людина ображає нас? (*Нам стає сумно і прикро, ми ображаємося.*)

Тож як ви думаєте: варто бути злим та сердитим? Чи, може, краще не пускати злість у своє сердечко і старатися в будь-якій ситуації бути чемним? (*Вихователь активно допомагає малюкам діяти потрібної думки і правильного висновку.*)

Вихователь. Але маленьке вовчечня зовсім не розуміло цього. Воно вважало: хто злий, той сильніший, той може всіма командувати і скрізь здобуде повагу. «Хто сердитий — того всі вважають найкращим», — думало вовчечня.

Із такими думками вовчечня й забрело до дитячого садка лісових звірят. Цікаво вам, що трапилося далі? Тоді давайте разом потрапимо в цю казочку. Правда, для цього вам доведеться перетворитися на маленьких чемних звірят. Хто хоче взяти участь у цій казочці?

Малята за бажанням розбирають та одягають на себе маски звірят.

Розігрування казки «Вовчечня в дитсадочку»

Вихователь просить дітей, які зображують звірят, узяти іграшки і присісти з ними на килимку, граючись. Педагог бере ляльку-вовчечня і підносить її по черзі до різних малят, зображуючи те, про що він розповідає у казці. Діти по ходу казки (руховими діями, емоціями тощо) підігрують дорослому.

Вихователь. Побачило вовченя, що лисички будують вежу з кубиків, підбігло й розламало її.

Вовченя. Ось вам, щоб знали! Не подобається мені ваша вежа!

Вихователь. Закрили лисенята обличчя руками й заплакали. А вовченя вже прямувало до їжачків, які гралися в м'яча.

Вовченя. Досить вам бавитися! Ану віддавайте мені м'яча, кажу!

Вихователь. І вовченя силоміць відібрало м'яча в їжаченят. Їжачки засмутилися, зітхнули важко.

А сердите вовченя вже запримітило зайченят, які весело стрибали, узявшись за лапки.

Вовченя. Ану, забирайтеся звідси! Малявки! Влаштували тут веселоці! Зараз вам як дам оцим м'ячем!

Вихователь. Злякалися зайченята, затремтіли... Та й пострибали геть від злого вовченятя.

Разом із ними залишили улюблений садок інші звірята — адже з появою сердитого непроханого гостя стало тут незатишно й неприємно. Залишилося вовченя саме.

Вовченя. От який я молодець! Найсильніший, найзліший — усіх попроганяв! Хай знають! *(Замислено.)* Але ж як стало тихо... І сумно... Ні з ким мені погратися... А я теж гратися люблю в гурті... Може, я щось не так робив, а, діти?

Педагог спонукає дітей допомогти вовченяті зрозуміти свої помилки, разом обговорюючи казку.

Обговорення казки

Дошкільнятам пропонується поміркувати і дати відповіді на запитання:

Як поводилося вовченя в лісовому дитсадочку?

Як ви думаєте, кому-небудь зі звіряток казкового дитсадочка вовченя сподобалося? Чому?

Що відчули звірята після того, як з ними спілкувалося зле вовченя?

Хто з вас хотів би мати друга, схожого на такого вовчиська? Чому вам не хотілося б мати такого товариша?

Малий вовк вважав себе сильним і найкращим. А насправді яке враження він справив на лисичок, зайчиків та їжаченят?

Чому вовчик засумував наприкінці казки? Як ви думаєте, чому вовченя залишилося наодинці зі своєю злістю?

Вихователь. Звичайно, звірята могли б теж відповісти вовченяті злістю та образами: розсердитися на вовченя і разом прогнати його. І пішло б воно в інше місце, знову роблячи свої капості. І залишилося б вовченя таким самим: злим, сердитим та самотнім.

Справді, діти: така зухвала, груба, негарна поведінка, таке ворує ставлення до всіх не заслугове на повагу та дружбу. Але все-таки зовсім трішки нам шкода нерозумного вовченяти. Правда? (Так.) І, мабуть, усім би хотілося, щоб воно змінилось: стало добрим та чемним, привітним та дружнім. Тоді б наше вовченя знайшло нових товаришів, а казочка про нього стала доброю і веселою.

Давайте допоможемо вовченяті позбутися своєї злості, виправитися і стати кращим. Хто хоче спробувати зробити це?

Творча переробка казки

Діти по черзі беруть вовченя і за необхідною допомогою вихователя змінюють сюжет казки:

- вовченя не ламає вежу лисичок, а хвалить звіряток за вмілість (або допомагає лисичкам зробити вежу ще вищою, кращою);
- не відбирає м'яча в їжачків, а приєднується до їхньої гри, запитавши дозволу на це;
- не проганяє зайченят, а захоплюється їхньою спритністю і просить зайчиків, щоб вони навчили і його так само гарно стрибати;
- наприкінці казки вовченя має задоволений та щасливий вигляд, а звірята радіють, що потоваришували з таким чемним та добрим приятелем, з яким стало в садочку ще цікавіше.

Ігрові рухові вправи

Вихователь. І на знак подяки чемному вовчику вирішили звірята поводити навколо нього веселий та дружний хоровод.

Діти стають у коло, вовченя саджають у центрі. Умикається мелодія «Хороводний танок». Малюки беруться за руки і пересуваються в ритмі музики, змінюючи рухові дії за зразком дорослого (рухаються то на носочках, імітуючи ходу лисичок, то дрібним кроком, зображуючи їжачків, то підстрибом, показуючи, як скачуть зайчики).

Вихователь. От як все гарно закінчилося. Від тепла та доброти, які запанували в лісовому дитсадочку, навіть небо прояснилося: розступилися сердиті сірі хмари, і вийшло лагідне сонечко, яке кожному подарувало свій ласкавий промінчик.

А ми, дітки, можемо зробити навпаки: самі подарувати сонечку по промінчику — правда не справжньому сонцю, а намальованому.

Арт-терапевтична робота «Добре сонечко»

Педагог дістає аркуш ватману, малює на ньому круг з усміхненим обличчям, пояснюючи малюкам, що це — сонечко, якому вони зараз можуть подарувати промінчики, домалювавши їх.

Дорослий уточнює, що кольори промінців, безумовно, мають бути «не злими» (наприклад, не чорним, не сірим, не ко-

ричевим), а «добрими» — яскравими, барвистими (жовтим, червоним, оранжевим, рожевим тощо).

Ігрове завдання виконується в супроводі звучання спокійної, лагідної мелодії (на розсуд педагога).

Заняття закінчується.

----- Побач у собі красу! -----

Мета: профілактика дитячих комплексів; формувати в дитини об'єктивну самооцінку та позитивне ставлення до себе (своєї зовнішності, чеснот, поведінки, вчинків тощо), підтримувати прагнення малюка справляти гарне враження на оточуючих.

Матеріали та обладнання: ляльки-звірята (зайчик, ведмедик та жабка), ляльки, що зображують добру і злу чарівниць, аудіо-апаратура, лялькова гойдалка (зроблена з конструктора або намальована), аркуш паперу із зображенням контуру серця, кольорові олівці.

Хід заняття

Вихователь. Малята, сьогодні нас чекає захоплююча мандрівка у світ дивовижної казки з різними пригодами. А потрапимо ми туди, злетівши увись на чарівній гойдалці.

Артикуляційна вправа «Гойдалка»

Педагог показує дітям гойдалку і читає віршик, спонукаючи малюків виконувати вправу для артикуляції:

Хутчіш на гойдалку сідаймо —
Вона нас гарно погойдає.
Злетімо, друзі, в небеса —
Оце так диво, от краса!

Малята посміхаються, показуючи зубки, відкривають рот, поклавши язик за нижні зуби з внутрішнього боку. Язык утримують у такому положенні, поки дорослий читає перші два рядки потішки. Після цього піднімають язик за верхні зуби з внутрішнього боку і теж утримують, поки вихователь розкаже потішку до кінця. Вправа повторюється 3–4 рази.

Умикається спокійна мелодія (на розсуд педагога).

Вихователь. І ось, малята, казкова гойдалка непомітно перенесла нас у чарівний світ добра та краси.

Бесіда «Дещо про красу»

Вихователь. Подумайте, діти, і скажіть, чи приносять нам радість, задоволення, а іноді й справжнє захоплення картини, явища та події, якщо вони чудові, красиві? (*Так.*)

У кожному з вас, дітки, теж є своя особлива краса, яка радує і вас самих, і всіх, хто поруч із вами. Це може бути краса зовнішня — гарне волосся, красиві очі, ошатне вбрання. А може бути краса й інша — це краса ваших чеснот та вчинків. От, наприклад, як ви вважаєте, доброзичливість — це красива риса? А грубість? Красивий вчинок — допомога мамі? А вередування — теж красивий вчинок? Чому ви так думаєте? *(У ході бесіди педагог активно допомагає дітям дати правильні відповіді та пояснити їх.)*

Знову звучить тиха музика.

Розповідання казки «Як звірята красивими стали»

Дорослий викладає сюжет казки, користуючись ляльками, що зображують відповідних персонажів.

Вихователь. В одному зеленому лісі жили собі різні звірята. Просто жили — гралися, зростали, спілкувалися між собою і не замислювалися над тим, гарні вони чи ні... Так спливав час, день за днем. Але одного разу завітала до казкового лісу зла чарівниця. Вона поглянула на зайчика і сказала:

— Який ти, зайцю, несимпатичний: очі косі, вуха завеликі... Жах! А кажуть, ти ще й боягуз! Мабуть, гірше за тебе в цілому лісі звіра нема!

Засмутився зайчик... А чаклунка пішла стежкою далі й зустріла ведмедика.

— А це ти клишоногий, косолапий нагодився! Ну й незграба! Зроду таких вайлуватих не бачила! Ні, таки й ведмідь — звір зовсім некрасивий... І ледачий — спить усю зиму безпробудно... Нічого у ведмедях хорошого нема.

Похнюпився ведмедик та й подумав: «Невже я справді такий поганий?» А чаклунка прямувала далі. Коли побачила — маленьке жабеня скаче.

— Оце потвора! — вигукнула чаклунка. — Сказано — жаба! Хіба можна уявити більш гидке створіння? Одна сміхота...

Заплакало жабенятко і сховалося від сорому в густу траву. «Яка біда! — подумало воно. — Виявляється я — найпотворніше у світі...»

Усіх засмутила зла чаклунка — та й полетіла геть. Коли це з'явилася в лісі інша гостя — чарівниця Краси та Добра. Вона побачила заплаканих звірят і сказала їм зовсім інші речі:

— Зайчику, який ти пухнастий! Твоя шубка надзвичайно красива! А який прудкий — навіть найспритніші бігуни позаздрити тобі можуть!

— Ведмедику, який ти великий та сильний! Просто красень! А ще кажуть, ти умілий та розумний — вмієш і по деревах лазити, і мед дикий шукати, і навіть рибку в річці ловити!

— Жабко, які в тебе гарні очі! Ніколи не бачила таких красивих очей — золотистих, блискучих! А як спритно ти стрибаєш та плаваєш, просто молодчина!..

І всі звірята одразу відчули, що сум десь подівся. Вони посміхнулися добрій чарівниці і одне одному, бо зрозуміли — у кожному з них є своя краса, яку той, хто добрий та чуйний, обов'язково побачить...

Обговорення казки

Запитання до обговорення тексту:

Якими були в уяві злої чарівниці лісові звірята? Які риси, якості вона бачила в кожному зі звірят: красиві чи погані?

Як змінився настрій зайчика, ведмедика та жабеняти після зустрічі зі злою чаклункою? Чому?

Якими стали вважати себе звірята після слів, почутих від злої чарівниці?

Як ви думаєте, чи справедливими були ці слова?

Хто допоміг звірятам побачити в собі красу?

Чим закінчилася ця казочка? Сподобався вам її кінець?

Чи згодні ви з думкою, що кожен має свою особисту красу?

Вихователь. Той, хто помічає красу, чесноти, гарні вчинки та вміння інших, — й сам красивий. А як же наша зла чарівниця, яка здатна бачити тільки погане? Може, спробуємо її навчити бути іншою — уважнішою та кращою?

Психологічна ігрова вправа «Добрі чарівники»

Малюкам пропонується перетворитися на «добрих чарівників», які навчатимуть злу чарівницю бачити в інших красиве, хороше. Діти по черзі беруть відповідну ляльку і звертаються до іграшок, різних предметів, одне до одного, висловлюючи гарне враження.

Наприклад:

Білочко, яка ти працювата, хазяйновита!

Книжко, яка ти цікава!

М'ячику, який ти грайливий, веселий!

Лялько, яке в тебе ошатне платтячко!

Галинко, які в тебе красиві кіски!

Олю, яка ти уважна та розумненька!

Андрійку, який ти охайний!

Петрику, як ти гарно вмієш грати у футбол (малювати, танцювати, розповідати віршики тощо).

У разі якщо та чи інша дитина вагається, дорослий допомагає їй підказкою, навідним запитанням, пропонуванням альтернативних варіантів тощо.

Вихователь. Молодці! Ви дуже уважні, діти. Ось як багато хорошого в усьому та всіх, кого ми тут бачимо. Певне, що зла чарівниця зрозуміла це: тепер завдяки вам вона теж стала доброю і не буде більше засмучувати нікого своїми образами.

А ми пограємося веселенько, щоб іще раз нагадати цій чарівниці, скільки хорошого, красивого, доброго в кожному з нас!

Ігрові рухові вправи

Вихователь читає віршований текст фізкультхвилинки, а діти виконують рухові дії.

- Ми — веселі всі малята,
(*Підскоки на місці, руки на поясі.*)
Ми і дружні, і завзяті.
(*Піднімають вгору зчеплені руки.*)
В нас гарненькі дуже личка —
(*Нахили головою праворуч-ліворуч.*)
Всі чистенькі, симпатичні.
(*Повороти тулуба у сторони.*)
Вміють наші спритні ніжки
Крокувати вздовж доріжки.
(*Крокування на місці.*)
Вміють наші рученята
Малювати і плескати.
(*Ритмічне плескання в долоні.*)
Добрі й чуйні в нас сердечка,
(*Кладуть схрещені долоні на груди.*)
Чемні дітки ми та гречні!
(*Роблять нахил вперед, вклоняючись.*)

Арт-терапевтична робота «Красиве сердечко»

Вихователь. Добре, коли в людини красива зовнішність: очі, волосся, обличчя. Непогано, коли в неї і вбрання гарне. Але, мабуть, найважливіше — коли щире серце і коли в ньому живуть красиві почуття: доброта та чуйність, працьовитість, сміливість, чесність.

Зараз ви отримаєте аркушики паперу, на яких намальовані сердечка, проте вони не розфарбовані. Давайте розмалюємо їх так, щоб вони стали красивими, наповненими найкращими чеснотами. А потім подаруємо їх нашим чарівницям: злій, щоб грубість ніколи не поверталася в її серце, і добрій — щоб вона залишалася такою завжди.

Діти в супроводі тихої спокійної музики виконують завдання. Педагог стежить за тим, щоб малята добирали для роботи яскраві, барвисті кольори. Під час виконання завдання вихованці можуть виявляти фантазію.

Презентація робіт

Дошкільнята за допомогою вихователя коментують та пояснюють свої роботи.

Наприклад:

— Моє серце — червоне, палке. У ньому мужність, відвага, сила.

— Я подарую добрій чарівниці рожеве сердечко. Воно дуже добре та лагідне.

— Я розфарбував сердечко зеленим. У ньому любов до природи, дерев та квітів.

Наприкінці заняття малюки дарують лялькам свої «сердечка».

Заняття закінчується.

----- На крилах мрії -----

Мета: сприяти розвитку творчого мислення, фантазії та уяви; розвивати в дітях моральність, розуміння загальнолюдських цінностей.

Матеріали та обладнання: ляльки (білий зайчик та принцеса), аудіоапаратура, пелюстки квітки з кольорового картону.

Хід заняття

Звучить тиха казкова мелодія (на розсуд педагога). Дорослий розпочинає заняття.

Вихователь (*дістає зайчика*). Малята, погляньте, хто це завітав до вас у гості. (*Діти називають іграшку*.) Так, це зайчик-побігайчик.

Артикуляційна вправа «Зайчик»

Педагог спонукає малят у супроводі читання віршованих рядків зобразити зайчика.

Зайчик, зайчик — зубки білі,
Пострибав по заметілі,
Трохи вирішив поїсти,
На пеньочку кору згризти.

Зуби дітей зімкнені. Верхню губу трохи піднімають, відкриваючи верхні різці.

Така вправа відпрацьовує рух верхньої губи вгору та вниз, а також розвиває рухливість м'язів губів та зміцнює їх.

Бесіда «Барвистий світ мрій»

Вихователь. Наш зайчик — великий вигадник і мрійник. Часто він заплющує оченята і думає про те, чого б йому дуже-дуже хотілося. А ви, діти, теж іноді робите так, як зайчик? (*Відповіді малят.*) Наші мрії, малята, бувають різними. Вони можуть бути цілком реальними, які зазвичай здійснюються. Наприклад, хтось мріє про те, як на вихідні він поїде до бабусі чи піде з батьками до цирку, або про те, що йому на день народження подарують бажану іграшку. Розкажіть, у кого з вас є подібні мрії? Про що ви мрієте? (*Відповіді.*) Молодці.

А ще мрії можуть бути казковими, чарівними... Такі мрії роблять нас справжніми фантазерами. Розкажіть, чи є серед вас фантазери? Хто з вас мріє про щось зовсім незвичайне? (*Заслуховують відповіді всіх бажуючих дошкільнят.*)

Наші мрії — добрі та світлі. Мріючи, ми самі стаємо кращими. Кажуть, що у мрій є крила — і коли людина дуже палко мріє про щось, вона літає на крилах мрій, ніби поринає у казку власної мрії.

А зараз ми разом спробуємо скласти казочку про мрії нашого гостя — пухнастого зайчиська.

Розповідання казки «Про що мріяв зайчик?»

Дорослий спонукає дітей продовжувати сюжет казки, спираючись на викладений ним матеріал.

Вихователь. У густому лісі жив зайчик. Одного разу, коли надворі була зима, за вікном віяв пронизливий вітер, тріщав сильний мороз, зайчик тремтів: йому було холодно, він дуже мерз. І зайчик палко мріяв про те, щоб ... (*скоріше настало літо, пригріло лагідне сонечко, стало тепло-тепло*).

Довкола лежав глибокий білий сніг. Ніде не було видно жодної зеленої травинки. Зайчик зголоднів і був змушений гризти кору дерев та гілочки кущів. Жуючи грубу бадилинку, зайчик мріяв про те, щоб... (*усюди скоріше виросла шовкова соковита травичка і він зміг би нею поласувати*).

У зайчика була дуже полохлива вдача. Увесь час він чогось боявся. Зайчик боявся всього: і злих вовків та лисиць, і хижих птахів, і мисливців, і навіть гудіння вітру. «Ох, шкода, що я такий маленький, слабкий та лякливий», — думав звірок. Але впоратися зі своїми страхами зайчикові допомагали мрії. Бо він мріяв про те, ... (*як стати сміливим і сильним*).

Іноді зайчикові дуже хотілося бути схожим на інших мешканців лісу. І він мріяв: «От би стати ... (*великим, як ведмідь; колючим, як їжачок; крилатим, як пташка*)».

Ось таким був зайчик-мрійник.

Обговорення казки

Вихователь пропонує малюкам дати відповіді на запитання:

Розкажіть, про що мріяв зайчик? Чому, на вашу думку, у зайчика були саме такі мрії?

Як ви вважаєте, мрії зайчика були добрими і хорошими?

Які з мрій зайчиська були реальними і могли збутися через деякий час?

Які мрії зайчика бути казковими, фантастичними?

Як ви думаєте, чи допомагали маленькому зайчику в житті його мрії?

Чи подобається вам зайчик-мрійник?

Чи вважаєте ви, що цей зайчик своїм умінням мріяти та фантазувати трішки схожий на вас?

Вихователь. А зараз, малята, давайте уявімо, що багато мрій зайчика збулися. І розкажемо казочку про нього по-іншому.

Творча переробка казки

Вихованці за активною допомогою педагога виконують ігрове завдання.

Приблизний варіант казки:

У густому лісі жив зайчик. Було тепле літо. Зайчик грівся на сонечку і радів його промінцям. Довкола росла висока зелена травичка, яка дуже смакувала зайчику. Зайчик був сміливим і нікого не боявся. Адже зайчисько знав, що, коли наблизиться хижий звір, він запросто зуміє втекти. Бо наш зайчик надзвичайно бистрий і спритний.

Далі вихователь звертається до дітей від імені зайчика.

З а й ч и к. Спасибі вам, дівчатка та хлопчики, за таку гарну казочку, у якій здійснилися всі мої заповітні мрії. Щоб якимось віддячити вам, дітки, я хочу з вами погратися і навчити вас веселих та спритних стрибків.

Ігрові рухові вправи

Діти в супроводі віршованого тексту виконують різні види стрибків. Вихователь у цей час імітує подібні рухові дії, керуючи ляльковим зайчиком.

Вчіться хутесенько, друзі-малята,
Спритно стрибати, як зайченята.
Стриб та скік, малюки,
Враз виконуймо стрибки!

(Підстрибування на двох ногах на місці.)

А тепер навчу стрибати
 Діточок вперед-назад.
 Стриб та скік, стриб та скок —
 Дуже жвавенький стрибок.

(Стрибки на двох ногах уперед-назад.)

Можна так стрибати вміло —
 То на правій, то на лівій
 Лапці чи маленькій ніжці
 Потихеньку вздовж доріжки.

(Почергові стрибки на правій та лівій ногах із просуванням уперед.)

Ми на мить стрибки спинили —
 Ніжками потупотіли.

(Енергійні притупування на місці.)

А тепер і я, і ти
 Пострибали — хто куди!

Звучить будь-яка ритмічна мелодія. Діти стрибають під музику в довільних напрямках, обираючи техніку стрибків на власний розсуд.

З а й ч и к. Молодці, друзі! А зараз я хочу розповісти вам історію, яку я дізнався від сороки. Край казкового лісу, виявляється, живе одна принцеса, яка зовсім не вміє мріяти. *(Дорослий саджає перед малюками принцесу.)* Тому, малята, їй живеться дуже нудно та нецікаво. Може, ми спробуємо допомогти принцесі також стати мрійницею й фантазеркою? *(Діти зупиняються і погоджуються на пропозицію зайчика.)*

Арт-терапевтична робота «Квітка мрій»

В и х о в а т е л ь. Добру справу запропонував нам зайчик. А щоб зробити її, нам стануть у пригоді пелюстки чарівної «квітки мрій». *(Педагог дає дітям картонні пелюстки.)* Давайте складемо її і, викладаючи кожну пелюсточку, придумаємо для принцеси якусь хорошу та добру мрію.

Малята складають із пелюсток квітку і за необхідною допомогою вихователя виконують ігрове завдання.

Наприклад:

Ось червона пелюстка — хай у ній буде мрія для принцеси про хороших друзів.

Поряд кладемо другу пелюстку — в ній буде мрія про прекрасного принца, якого зустрине наша принцеса.

Блакитна пелюстка буде мрією про чудесну подорож принцеси в далекий край.

Педагог хвалить малюків за доброту й винахідливість і бажає дітям частіше мріяти та фантазувати.

Заняття закінчується.

----- Геть, капризи! -----

Мета: учити дитину стримувати егоїстичні пориви та володіти власними емоціями; викликати осудливе ставлення до вередувань, дитячих капризів, примх.

Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують ведмежу родину (ведмедицю та ведмежат); декорація із зображенням лісу, аудіо-апаратура, дитячі іграшки (пірамідка, повітряна кулька), крейда, папір і фломастери.

Хід заняття

Вихователь. Малята, сьогодні ми потрапимо до казкового лісу, де мешкає сім'я бурих ведмедиків — ведмедиця та її синочки ведмежата.

Але щоб туди ми змогли завітати,
Нам слід скоромовку разом проказати.

Артикуляційна вправа «Ведмежа сім'я»

Педагог просить дітей швидко, виразно та чітко промовити слова скоромовки.

Де жолуді жовті й ожина зростає,
У хижі ведмежа сім'я проживає.

Скоромовка вимовляється кілька разів: спочатку пошепки, потім голосніше з прискоренням темпу мовлення.

Дорослий дістає ведмедиків та встановлює фонову декорацію «ліс».

Бесіда «Про слухняність і вередування»

Вихователь. Отже, малята, ласкаво прошу до лісової оселі. Зараз тут ніч, і братики-ведмежата давно міцно сплять. А от мама і найменше ведмежа щойно заснули. А чому? Та тому, що молодший ведмедик — Мишко — весь час капризував та вередував. Пам'ятаєте віршик про нього? *(За необхідності дорослий стисло нагадує дітям зміст знайомого вірша П. Воронька «В лісі є зелена хата».* *Малюки дають стверджувальну відповідь.)*

Як ви вважаєте, чи добре поводитися так, як Мишко? *(Ні.)* Правильно. Якими словами ми можемо назвати поведінку цього ведмедика? *(Це погана поведінка, капризування, вередування.)* Чи подобаються вам діти, які часто капризують? *(Ні.)* Як ви думаєте, чи радіють батьки, у яких ростуть малята-капризуни? *(Мамі й татові дуже неприємно, сумно та соромно за таких дітей.)* Розкажіть, чи трапляється так, що ви теж капризуєте? Пригадайте, чи приносили кому-небудь радість та хороший настрій ваші капризування? *(Заперечна відповідь.)* Правильно. Вередливий, неслухняний малюк тільки засмучує. Навіть вигляд у такої дитини негарний.

Мабуть, ви знаєте, як зазвичай виглядають усі вередуни. Які вони? (*Крикливі, сердиті, зарюмсани.*) Звісно, краще бути слухняним та чемним. Спокійна, ввічлива, слухняна дитина справляє гарне враження. А батьки радіють і пишаться нею. Тож яким краще бути: вередливим чи слухняним? (*Слухняними.*)

Вихователь. Молодці, друзі, ви правильно міркуєте. Ну, а зараз нам час повернутися до наших ведмедиків і послухати казочку про них.

Розігрування казки «Веревливий Мишко»

Вихователь. Закінчилася ніч, і мама ведмедиця стала будити своїх малят.

Ведмедиця. Синочки! Час прокидатися! Вставайте.

1-ше ведмежа. Доброго ранку!

2-ге ведмежа. Доброго ранку, мамо.

Мишко. А я вставати не буду! Я не виспався!

Ведмедиця. Умийтеся, малята, і гайда до лісового дитсадочка.

1-ше ведмежа. Так, треба вмитися.

2-ге ведмежа. Цур, я вмиваюся першим!

Мишко. Не бу-у-уду вмиватися! Вода холодна!

Вихователь. Старші ведмежата вирушили до дитсадка, а Мишко все не вилізав із-під ковдри. Та раптом він заволав...

Мишко. Хочу їсти!

Ведмедиця. То сідай до столу, синку.

Мишко. Не хочу до столу! Хочу в ліжку їсти!

Вихователь. Зіскочив Мишко з постелі, тупочить спересердя, усе йому не до ладу. Та раптом побачив у вікно, як білочки на дереві граються іграшками.

Ведмедиця. То йдеш снідати чи ні?

Мишко. Не хочу! Буду гратися! (*Дістає пірамідку, розкидає кільця. Бере повітряну кульку і лускає її. Потім іде геть.*)

Ведмедиця. Навіщо ти кульку зіпсував, пірамідку розкидав? Поприбирай, будь ласка.

Мишко. Ще чого! Не буду! Хай хтось інший прибирає!

Ведмедиця. Годі капризувати! Який ти неслухняний, Мишку!

Мишко (*рюмсає*). Ти мене не любиш... У-у-у!.. Купи мені нові іграшки! Годуй мене! Одягай мене! І не заставляй мити руки! У-у-у!..

Вихователь. Зітхнула мама ведмедиця важко та й вийшла з хати надвір.

Обговорення казки

Запитання та завдання для обговорення:

Кого з персонажів казки можна назвати вередою? Чому ви так думаєте? Поясніть.

Як поведився Мишко? Чи зважав він на прохання матусі?

Як висловлювало ведмежа свої прохання: лагідно, спокійно чи якимось по-іншому?

Чому ведмедиця вийшла з хати?

Хотілося б вам мати товариша або братика, схожого на Мишка? Чому?

Що б ви порадили капризному Мишкові?

Вихователь. Ми, малятка, у казочці. А в казці можливо все. Тож спробуймо зробити Мишка іншим — чемним, слухняним і не вередливим. Хто готовий взяти участь у цій справі?

Творча переробка казки

Дорослий бере ляльку-ведмедицю, а ляльку-Мишка по черзі беруть діти і від імені цих іграшок підтримують ігровий діалог.

Наприклад:

Ведмедиця. Доброго ранку! Час прокидатися, синочку.

Мишко. Доброго ранку! Зараз встаю, мамо.

Ведмедиця. Іди-но вмийся, будь ласка.

Мишко. Так, я добре вмийся, з милом.

Ведмедиця. Іди снідати, Мишку!

Мишко. Добре, матусю, вже біжу до столу.

Ведмедиця. Ти поприбирав іграшки, синочку?

Мишко. Аякже. Адже я знаю, що іграшки після гри завжди треба на своє місце відносити.

Ведмедиця. Як ти добре поводишся сьогодні! Молодець! Давай купимо тобі якусь новеньку іграшку!

Мишко. Дякую, матусю, буду дуже радий. Ти — найкраща мама у світі.

Ведмедиця. Спасибі вам, малята, що навчили мого Мишка бути чемним. Я щаслива, що в мене такий слухняний, хороший син!

Вихователь. Нашим діточкам тому вдалося це зробити, що вони самі не капризні малята, а ввічливі й поводяться завжди добре. Чи не так, діти? *(Стверджувальна відповідь.)* А тепер давайте виконаємо рухові цікаві вправи разом із казковою ведмедицею.

Ігрові рухові вправи

Малята виконують ігрові рухи відповідно до змісту віршованого тексту.

Йдуть неквапливо малята,
Як казкові ведмежата.

(Ходьба на зовнішній стороні стопи.)

Долу низько присідали —
Ягідки смачні зривали.

(Присідання з хапальними рухами кистей рук.)

Піднялися на носочки —
Там в дуплі медок є точно!

(Встають на носки, тягнуться руками вгору.)

Кругом себе обернулись,

(Обертаються навколо себе, положення рук довільне.)

Плеснули і всім всміхнулись!

(Плескають у долоньки й усміхаються.)

Вихователь. А тут і старші ведмежата із садочку повернулися. І дуже здивувалися й зраділи, що їхній вередливий менший братик так змінився на краще. Та й стала вся ведмежа родина танцювати у веселім хороводі. *(Умикається хороводна мелодія.)* Давайте, малята, приєднаємося до них.

Діти беруть ляльок, стають у коло і, довільно пританцювуючи, водять хоровод.

Арт-терапевтична робота «Мишко вередливий та чемний»

Педагог уточнює, як змінюється вередун, коли раптом починає добре поводитися. Дорослий малює крейдою на дошці мордочку спочатку злого та заплаканого ведмедика, а потім — спокійного, усміхненого.

Можна прочитати вихованцям віршовані рядки:

Вередун негарний, діти:
Він заплаканий, сердитий,
Неприємний, навіть грубий,
Скривлені у нього губи...
Хто ж слухняний — той привітний,
Той всміхається нам, діти,
І його усмішка щира,
Гарна, приязна, красива!

Діти отримують фломастери та папір, виконують аналогічну вправу за зразком педагога та пояснюють виконання ігрового завдання.

Ляльки-ведмедики прощаються з малятами.

Заняття закінчується.

----- Будь охайним та дбайливим -----

Мета: формувати в дитини уявлення про необхідність бути охайним, виховувати прагнення малюка бути самостійним у побуті; викликати осудливе ставлення до бруду, безладу, недотримання чистоти.

Матеріали та обладнання: три гномики, предмети гігієни (мило, зубна щітка, гребінець, мочалка, рушник), кілька іграшок, що зображують предмети вжитку (посуд, меблі тощо), крейда, ганчірочка.

Хід заняття

Педагог ставить перед дітьми ляльок, що зображують гномів, і читає вихованцям віршовані рядки:

В царстві дивному, чудному
Веселенькі брати гноми
У хатинці проживають,
Чистомовки різні знають.

Потім вихователь звертається до дітей від імені ляльки-гномика.

Г н о м и к. А якщо хочете, малята, то ми й вас можемо навчити цих цікавих чистомовок!

Артикуляційна гра «Чистомовки гномиків»

Діти виразно повторюють чистомовки за дорослим, роблячи інтонаційний акцент на кожне звуконаслідування та промовляючи його в заданому ритмі.

Під ногами — снігу скрип: «Рип, рип, рип-рип-рип!»
Кінь біжить через місток: «Цок, цок, цок-цок-цок!»
Песик гавкати почав: «Гав! Гав! Гав-гав-гав!»
Ось наспівує маля: «Ля, ля, ля-ля-ля!»
Дзвонять дзвони за вікном: «Бом! Бом! Бом-бом-бом!»
Дрова в печі зайнялись: «Трісь, трісь, трісь-трісь-трісь!»

Вихователь. А ще наші гномики дуже самостійні, охайні й акуратні. Усі, крім одного — гномика Стецька.

Г н о м и к С т е ц ь к о. Точно. Я вважаю, що самостійність, чистота, лад та акуратність — це зовсім не важливо. А ви теж так думаєте, малята? (*Заперечна відповідь дітей.*)

Вихователь. Давайте поговоримо про це.

Бесіда «Чи потрібна нам охайність?»

Вихователь. Гарне враження на нас справляє той, хто має охайний вигляд та чистенький, хто вмитий та причесаний. Із такою людиною хочеться спілкуватися й дружити, підтримувати

розмову та гратися. А як, на вашу думку, виглядає той, хто не дбає про охайність та чистоту? (*Він брудний, нечупарний, має неприємний вигляд.*) Чи з радістю ви потоваришували б з неакуратним малюком? Чому? (*Відповіді та пояснення дітей.*) Справді, малята: у того, хто не дружить із чистотою, брудні руки: ними можна забруднити й іграшки, і вбрання, і меблі. А розкуйовджене волосся та недбалий одяг може викликати в нас тільки сміх.

За охайністю зовсім малих діток-немовлят стежать батьки. А хто вас, діти, умиває, хто миє вам ручки, чистить вам зубки, одягає вас та причісує? (*Ми це робимо самі.*) Молодці. Усе це ви вже вмiєте? (*Так.*) Прості гігієнічні процедури, такі як вмивання, миття рук, приведення до ладу зачіски, ви робите тоді, коли вас про це просять чи нагадують вам? Хто стежить за власною чистотою без нагадувань? (*Відповіді.*)

Дбайливо та охайно потрібно ставитися не тільки до самих себе, свого вигляду, але й до своїх речей. Адже справжній чистун той, хто не тільки дивиться на себе в дзеркало, а той, хто крім цього не забуває про лад у своїй кімнаті. Розкажіть, як ви стежите за тим, щоб ваші іграшки та інші речі були в порядку. (*Витираємо пил на меблях, прибираємо за собою посуд, іграшки, складаємо після сну постіль.*) Молодці, діти! Ну, якщо ви такі дбайливі, для вас буде дуже цікавою наступна казочка про наших гномів.

Розповідання казки (з елементами інсценізації)

«Пригода гномика-нечупари»

Вихователь. Отож, слухайте. Жили собі брати гномики — Митько, Славко та Стецько. Митько та Славко були дуже акуратними. Вони завжди були вмиті, причесані, гарно вбрані. Не забували гномики і про прибирання оселі. Одразу після обіду вимивали посуд, а прокинувшись вранці, не гаiali часу й застеляли свої ліжечка. Добре виглядав і гномик Стецько. Але зовсім не тому, що він теж поважав охайність. Ні, просто його брати самі його вмивали та одягали, причісували й постіль за ним складали.

Митько. Ми не раз пробували пояснити Стецькові, що неохайним бути некрасиво, та він нас не слухав!

Стецько. Тому що мені однаково — митися чи ні, у чистій хатині жити чи в бруді... А вчитися умиватися та вдягатися — навіщо? Якщо братам не подобається, коли я брудний, — хай самі вмивають мене!

Славко. Ми вже так звикли до того, що за Стецьком треба стежити, що навіть не уявляли, що він колись сам навчиться чистоти та акуратності.

Вихователь. Але одного разу Славкові та Митькові довелося піти з дому на тривалий час у важливих справах. Гномик Стецько спочатку дуже зрадів із цього.

Стецько. От добре! Ніхто мене не примушуватиме ходити чистим!

Вихователь. За кілька днів оселі гномиків було не впізнати: усе вкрилося брудом та пилом, речі були розкидані, а серед них ходив майже роздягнутий та геть брудний Стецько.

І от якось уночі Стецько почув, як усі речі, порадившись між собою, вирішили утекти від такого нечупарного й недбалого господаря. Адже тарілкам та чашкам набридло бути немитими, іграшкам — покинутими, а меблям — запиленими та засмальцьованими.

І всі речі, що досі слугували гномикам вірою та правдою, попрямували до дверей.

Стецько. Зупиніться! Куди ви? Як же я без вас? Із чого я їсти, на чому спатиму, чим гратимуся? Що я братам скажу, коли вони повернуться?

Але речі не хотіли й слухати гномика. І тоді Стецько зважився на обіцянку.

Стецько. Поверніться, будь ласка, я обіцяю мити посуд і витирати меблі, буду стежити за чистотою та порядком!

Повірили речі гномику та й повернулися. А Стецько, зітхнувши, став до прибирання. Хоч не просто йому це було, та вимив гномик і посуд, і підлогу в хатці. Поприбирав іграшки, привів до ладу меблі. Стало в оселі гарно й чисто. А потім Стецько і сам умився, причесався та й одягнувся охайненько. А тут і брати його додому повернулися. Вони дуже здивувалися.

Славко. Ну, не очікували від тебе, брате, що ти візьмешся за розум, будеш охайним!

Митько. Молодець, Стецьку! Ми пишаємося тобою!

Вихователь. А Стецько тільки ніяково усміхався. Йому було соромно розказувати братам про свою пригоду.

Обговорення казки

Дорослий просить дітей поміркувати й відповісти на запитання: Якою була хатинка гномиків — доглянутою чи брудною? Чи була в цьому заслуга гномика Стецька?

Хто з братів гномів був охайним та самостійним, а хто — ні? Поясніть свою думку.

Як змінилася оселя гномиків невдовзі після того, як Стецько лишився вдома сам?

Через що гномик Стецько змінив своє ставлення до чистоти та охайності?

Чому Митько та Славко були приємно здивовані?

Чим закінчилася казочка?

Переказ казки

Дітям пропонується, використовуючи ляльок та інше обладнання для міні-театру, за активною допомогою педагога переказати прослухану та опрацьовану казку. Малята виконують ігрове завдання по черзі: кожна дитина переказує невеликий фрагмент (розіграє той чи інший епізод).

Пальчикова гімнастика «Охайні гноми»

Дошкільнята виконують ігрові імітаційні рухи пальцями у супроводі тексту, який читає дітям вихователь від імені ляльок-гномів.

Ми — брати-гномики веселі,

(«Крокують» вказівними та середніми пальчиками обох рук по столу.)

Живемо в затишній оселі.

(З'єднують вертикально кінчики пальців обох рук і показують «дах будиночка».)

У нас тут гарно і опатно,

(Оплески в долоні.)

Бо ми охайні й акуратні,

(Потирають долонею об долоньку.)

Дбайливі ми, повірте, діти,

(Ритмічне стискання кулачків.)

І звикли чистоту любити!

(Розправляють долоньки перед собою.)

Арт-терапевтична робота «Наведи лад!»

Педагог пропонує дітям привести до ладу різні речі, прості зображення яких він малює на дошці крейдою (наприклад, тарілку, рушник, килимок тощо).

Виконуючи малюнок, вихователь малює на ньому «брудну пляму». Завдання дитини — взяти ганчірочку і привести річ до ладу так, щоб пляма зникла.

Малята виконують ігрове завдання по черзі, пояснюючий свої дії.

Вихователь хвалить малюків за дбайливість та висловлює сподівання, що вони завжди будуть охайними та акуратними, самостійними та дбайливими.

Заняття закінчується.

----- Дружбою вмій дорожити -----

Мета: сформувати позитивні моральні риси; учити дітей доброзичливо ставитися одне до одного, розвивати комунікативність; підтримувати в дитячому колективі теплу, товариську атмосферу.

Матеріали та обладнання: листочок дерева (справжній або вирізаний з кольорового картону), ляльки (зайчик, їжачок та лисичка), аудіоапаратура, маленькі дзеркальця.

Хід заняття

Дорослий показує дітям листочок і розповідає.

Вихователь. Малята, із чудесного осіннього лісу прилетів до нас у дитсадочок цей барвистий листочок. Він шепоче щось, малята, хоче казку розказати. Ось листочок наш який — чарівний та шелесткий.

Артикуляційна вправа «Шепіт листочка»

Малята на прохання педагога стають у коло. Діти передають листок одне одному, виразно та чітко вимовляючи на видиху звук [ш] доти, доки листочок не обійде все коло.

Така ігрова вправа сприяє розвитку артикуляції та тривалого плавного видиху.

Бесіда «Хто дружить, той не тужить»

Вихователь. Наш осінній гість хоче розповісти вам, дітки, про дуже важливу річ — про дружбу. Як ви думаєте, чи хороша справа — дружба? Чи потрібні людині друзі? (*Стверджувальна відповідь.*) Підніміть ручки, у кого з вас є друзі? А хто має друзів серед діток нашої групи? Назвіть цих малят, будь ласка! (*Діти виконують завдання.*) Розкажіть, які ваші друзі: вони хороші та добрі? А чиї друзі злі, вередливі? Немає таких? Хто хоче розповісти, якими справами він займається разом зі своїми друзями? Який у вас настрій, коли ви граєтеся та проводите час разом? (*Відповіді дітей.*)

Справді, малята: із друзями нам радісно гратися, вони завжди допоможуть. А от людина, у якої друзів немає, почуватися самотньою: їй ні з ким поговорити, ніхто не допоможе їй у справах, не дасть добру пораду, не втішить у час біди.

То ж для чого потрібні друзі? (*Діти роблять висновки за допомогою вихователя.*) Так, молодці. Звичайно, справжня дружба має свої правила. Так, друзям не можна одне одного ображати, обманювати. Ви згодні з цим? (*Так.*) І, мабуть, ніхто не захоче мати за друга забіякуватого, жадібного, сердитого, нечемного, неохайного

малюка. Розкажіть, яким, на вашу думку, повинен бути справжній друг. (*Заслуховують відповіді всіх бажаних малят.*)

Ну, якщо ви так багато знаєте про дружбу, можна вирушати в казку, яка розповість нам про лісових звірят: про їжачка та його друга зайчика.

Звучить весела мелодія. Педагог дістає ляльок та інсценізує сюжет казки.

Розігрування казки «Дружні звірята»

Вихователь. У казковому лісі жили звірята — їжачок та зайчик. І були вони дуже веселими та дружними. Одного разу їжачок вийшов ранком на прогулянку.

Їжачок. Піду прогуляюся, може, зустріну свого довговухого друга!

Вихователь. Іде їжачок, бачить — сірий зайчик по стежці шкутильгає.

Їжачок. Що трапилося, зайчику?

Зайчик. Та ось загнав гостру скалку в лапку. Пробивав сам її витягти — ніяк не виходить!

Їжачок. Давай я тобі допоможу, зайчику! (*Нахиляється до лапки зайця.*) Ось і все, немає більше скалки!

Зайчик. Дякую тобі, друже! Тепер лапка зовсім не болить!

Їжачок. Нема за що! Може, і ти мені допоможеш — яблучок лісових назбирати?

Зайчик. Звичайно, залюбки! Ану, підставляй свої голочки! Зараз ми разом наберемо яблучок, скільки треба!

Вихователь. Набрали друзі яблук і побігли наввипередки стежкою, граючись. Звичайно, зайчик не поспішав, бо добре знав, що було б негарно показувати їжачкові, наскільки він спритніший. Аж ось їжачок раптово вскочив у глибоку ямку.

Їжачок. От лихо! Що ж мені робити! Не виберуся я звідси сам!

Зайчик. А я — твій друг — нащо? Ану давай лапку — я миттю тебе витягну!

І зайчисько справді швидко витягнув свого маленького товариша.

Їжачок. От спасибі! Ходімо до мене, зайчику, в гості!

Зайчик. Згода, ходімо.

Вихователь. Та наших друзів підстерігала ще одна небезпека. Раптом перед ними з'явилася лисичка.

Лисичка. О, кого я бачу! Ти, їжаче, можеш собі йти куди хочеш, а ось зайчиська я з'їм!

Їжачок. Ні, не кину я друга в біді! Це ти йди геть, лиско, а то вколю тебе своїми голками! Не смій чіпати зайчика!

Лисичка. Та я пожартувала... До побачення...

Вихователь. І лисичка почимчикувала далі. А зайчик та їжачок прийшли до їжачої оселі і там гралися, пили чай та розповідали один одному веселі історії.

Обговорення казки

Запитання та завдання до прослуханого тексту:

Чи сподобалася вам казочка?

Про яких звірят вона розповідає?

Чи можемо ми сказати, що зайчик і їжачок були друзями, тому що вони завжди допомагали один одному?

Розкажіть, як їжачок допоміг зайчику? Коли в пригоді їжачкові став його друг зайчик?

Як ви думаєте, чи потрібна звірятам дружба? Чому?

Чого навчає нас ця гарна казочка?

Під час обговорення педагог допомагає дітям розмірковувати і формулювати правильні відповіді.

Творче продовження казки

Дорослий пропонує дітям придумати продовження казки. Педагог бере собі одну з ляльок (їжачка), а іншу (зайчика) передає дітям і спонукає малюків підтримувати ігровий діалог, орієнтуючись у заданій ситуації.

Наприклад:

Їжачок. У мене є дві цукерочки до чаю. Як ми їх їстимемо?

Зайчик. Поділимося — одна цукерка тобі й одна мені.

Їжачок. Смачне було чаювання. А хто ж чашки митиме?

Зайчик. Давай я помию, а ти, їжачку, повитирай їх та до шафи віднеси.

Їжачок. У мене тут є цікава іграшка. Шкода, що одна. Як ми нею гратимемося?

Зайчик. По черзі: спочатку ти трохи пограйся, а потім я нею пограюся.

Їжачок. А м'ячем також гратимемося по черзі?

Зайчик. Ні, м'ячем нам буде веселіше гратись удвох, разом. Я буду кидати м'яча тобі, а ти — мені.

Ігрові рухові вправи

Вихователь. А зараз наші зайчик та їжачок покажуть, як вони розважаються. А ви, малята, теж робіть те саме, що й наші веселі друзі.

Зайчик лапкою вмивався —
Чистим бути він старався,

(Діти присідають й імітують умивання.)

А колючий їжачок
Вмів згортатись у клубок.

(Лягають на килимок, підтягнувши коліна до підборіддя та обхопивши їх.)

Зайчик весело стрибає,
Втоми зайчик наш не знає.

(Виконують довільні стрибки.)

Їжачок за ним біжить —
Він швиденько діроботить.

(Біг-дріботіння.)

Зайчик — танцюрист, малята,
Вальс уміє танцювати,

(Плавно кружляють навколо себе.)

А бадьорий їжачок
Витинає гопачок!

(Виконують відповідні танцювальні рухи.)

Вправи виконують під музичний супровід (на розсуд педагога).

Психологічні вправи

Вихователь. А зараз, діти, спробуйте уявити себе кимсь із наших друзів — або зайчиком, або їжачком.

Дорослий просить дітей передати мімікою та виразом обличчя почуття в заданих ситуаціях:

У твого друга — веселе свято, день народження. *(Усмішка.)*

Твій друг захворів. *(Сум.)*

Друг пригостив тебе цукеркою. *(Радість.)*

Твого друга ображають. *(Обурення.)*

Під час виконання таких вправ можна запропонувати дітям використовувати дзеркальця.

Завершується заняття віршованими рядками, що читає педагог, звертаючись від імені ляльок до кожного з дітей.

З а й ч и к

Дружба хай буде з тобою,
Дружбою вмій дорожити!

Ї ж а ч о к

Знай, що без дружби міцної
Важко на світі прожити!

Ляльки прощаються з групою.

Звучить весела мелодія, діти беруться за руки (по двоє-троє)
і довільно танцюють.

Заняття закінчується.

----- Щоб ніколи не хворіти -----

Мета: дати поняття про здоровий спосіб життя, корисні та шкідливі чинники, що впливають на стан здоров'я; формувати валеологічну свідомість дитини.

Матеріали та обладнання: сюжетні картинки або світлини із зображеннями дітей, що займаються справами, корисними для здоров'я, лялька Незнайко, аудіоапаратура, аркуші паперу із зображеннями контурів двох кружечків, кольорові олівці або фломастери.

Хід заняття

На початку заняття дорослий розміщує перед дітьми на дошці ілюстративний матеріал за темою, а потім дістає Незнайка.

Вихователь. Сьогодні до нас, малята, завітав герой казочки — хлопчик із Сонячного міста, якого звати Незнайко. (*Педагог показує дітям ляльку.*) Незнайко — хлопчик хворобливий та кволий. Ось і зараз він відчувається не зовсім добре.

Далі педагог веде розмову з дітьми від імені Незнайка.

Незнайко. Справді, малята: у мене болить горло, я кашляю, зранку навіть температура була... Чому — не знаю... Запитав у сусіда Знайка — а він не відповів мені, а тільки дав записку. Цікаво, що в ній написано?

Вихователь. А вам, малята, цікаво, що написано в записці, яку дав Знайко нашому гостеві? (*Так!*) Тоді я вам це прочитаю.

Артикуляційна вправа «Скоромовка про здоров'я»

Дорослий розгортає папірця і читає віршовані рядки:

Як здоров'я добре, друже, прагнеш мати,
Спорт і фізкультуру треба поважати.

Незнайко. Я ні-чо-го не зрозумів!

Вихователь. Малята! Давайте повторимо ці слова Незнайково виразно та чітко, щоб він усе добре втямив!

Діти повторюють зачитані педагогом рядки чітко та виразно. Спочатку скоромовка вимовляється звичайним тоном у повільному темпі, потім — голосніше та більш швидко.

Вправа може виконуватися індивідуально (окремими малятами) та хором.

Незнайко. А що, хіба фізкультура і різні спортивні вправи мають якесь відношення до того, здоровий ти чи хворий? Я думаю, що жодного.

Бесіда «Здоровим будь»

Вихователь. Чи згодні ви з Незнайком, діти? (*Заперечна відповідь.*) Справді, зв'язок між спортом та здоров'ям, безумовно, є. Ви бачили різних спортсменів — футболістів, борців, гімнастів, фігуристів. Які вони: спритні та сильні чи слабенькі, хворобливі на вигляд, як наш Незнайко? (*Вони міцні та спритні.*) Правильно, а це значить, що вони здорові. Тож фізкультура і спорт для здоров'я корисні чи шкідливі? (*Корисні.*) Саме тому в дитсадочку щоденно ми робимо ранкову зарядку, проводимо фізкультхвилинки та спортивні заняття. Чи подобаються вони вам? (*Стверджувальна відповідь.*) А скільки радості нашим діткам приносять цікаві рухливі ігри, наприклад ігри з м'ячем! Розкажіть, яка рухлива гра є вашою улюбленою? (*Відповіді дітей.*) Чи почуваетесь ви після фізкультурних та спортивних ігор весело та бадьоро? Вони додають вам наснаги? (*Так.*) Молодці. Це значить, що рух і спорт роблять вас міцнішими, спритнішими й здоровішими.

А ще нашому здоров'ю приносять користь прогулянки на свіжому повітрі, гарне харчування, міцний сон.

Розкажіть, хто з вас почуваетесь здоровим та енергійним, завжди готовий до веселої гри? (Діти називають себе.) Що ви робите в дитсадочку для того, щоб зміцнювати власне здоров'я? (Малюки відповідають на запитання за допомогою вихователя.)

Незнайко. Оце так... А я, малята, не роблю нічого такого...

Вихователь. А як проводить свій день Незнайко, нам з вами розповість наступна казочка.

Педагог викладає дітям зміст казки від імені Незнайка.

Розповідання казки «Чому Незнайко — хворобливий?»

Незнайко. Узагалі-то я живу добре. Ранком будять мене, але я не встаю — вилежуюся в ліжку якнайдовше. (*Адже спати я лягаю пізно — до глибокої ночі дивлюся телевізор, поки очі не болять.*) Отож, доки я з ліжка підведуся, усі мої товариші із Сонячного містечка встигнуть і вмитися, і зуби почистити, і зарядку зробити. Ну, я-то такими дріб'язковими справами не займаюся — навіщо вони мені?

Я одразу заходжу до їдальні — а там вже всі снідають: їдять кашу чи сирники або якісь овочі та фрукти. Але така їжа — не для мене! Мені краще з'їсти шоколадку або кілька порцій морозива. Я не думаю, що від цього в мене заболить горло та зубки... Руки перед їдою я не мию ніколи — вони в мене і так чисті.

Із подивом я дивлюся, як мої товариші біжать гуляти, граються на свіжому повітрі... Мені все це нецікаво. Тому я весь час сиджу в кімнаті.

Але іноді я поглядаю на своїх приятелів і думаю: чому ж вони завжди такі веселі, спритні, рожевощокі, а я постійно почувуюся зле і часто хворію?

А ви не підкажете мені, друзі,— чому?

Вихователь. Спробуймо все-таки пояснити Незнайкові, чому ж він такий хворобливий.

Обговорення казки

Педагог просить вихованців поміркувати і дати відповіді на запитання:

Чому, на вашу думку, Незнайко такий кволий?

Що Незнайко робив неправильно і які його вчинки завдавали шкоди здоров'ю?

Від чого, на вашу думку, у Незнайка боліли очі, зуби, горло?

Як ви думаєте, чи може бути спритним та сильним той, хто не любить руху та спорту?

Що корисніше вживати в їжу: молочні продукти, свіжі овочі та фрукти чи солодощі?

Чи добре те, що Незнайко не мив рук, не гуляв надворі, не лягав вчасно спати?

Із кого повинен брати приклад Незнайко?

Вихователь. Не знаю, як вам, дітки, а ось мені Незнайка дуже шкода. Його казочка про себе вийшла надто сумною. Чи хочете ви, щоб казка про Незнайка стала веселою? Тоді допоможіть мені її змінити!

Творча переробка казки

Діти за активною допомогою вихователя розповідають казку, змінивши її сюжет.

Приблизний варіант казки:

Ранком Незнайко вставав і разом з усіма малятами Сонячного міста робив зарядку, а потім умивався, чистив зуби та поспішав до сніданку. На сніданок Незнайко їв корисні страви: кашу, оладки, сирники, а також свіжі овочі та фрукти. І ніколи не забував перед їдою вимити руки.

Дуже подобалися Незнайкові прогулянки, веселі рухливі ігри. Улітку він залюбки грався з друзями в м'яча, бігав наввипередки, а взимку катався на санчатах та лижах.

Спати Незнайко лягав завжди вчасно, як тільки закінчувалася передача «На добраніч, діти!».

Незнайко ріс здоровим та міцним, сильним та бадьорим. Він майже ніколи не хворів.

Незнайко. Ось така казочка мені подобається! Що ж, мабуть, треба привчатись до здорового способу життя! Навчіть мене, малята, будь ласка, займатися фізкультурою.

Діти погоджуються виконати прохання Незнайка.

Ігрові рухові вправи

Дошкільнята виконують фізкультурні вправи в супроводі віршованого тексту та ритмічної мелодії. Вихователь імітує подібні рухи лялькою Незнайком.

1. Ходьба на місці. В. п.— ноги на ширині стопи, руки опущені.

Раз, два, три, дівтора,
На зарядку нам пора,
Раз, два, три — чіткіше крок,
Гарна вправа це, дружок.

2. Вправа для рук та плечового пояса. В. п.— ноги на ширині плеч, руки опущені. Розвести руки в сторони, підняти вгору, повернутися у в. п.

Руки в сторони, угору, вниз.
Стань навшпиньки й к небу знову потягнись.
Щоб здоровим ти зростаєш
І міцніші ручки мав.

3. Нахили тулуба. В. п.— стоячи прямо, ноги на ширині плечей, руки на поясі. Нахилитися вперед, руками торкнутися носочків. Повернутися у в. п.

Ходімо разом у лісок,
Знайдем з опеньками пеньок.
Позбираємо грибки,
Поскладаєм в козубки.

4. Присідання. В. п.— п'ятки разом, носки окремо. Присісти, протягаючи руки вперед. Підвестися, повернутися у в. п.

Мчить до квіточки бджола,
Працьовита, хоч мала:
Сяде серед пелюсток
І збере нектар-медок.

5. Вправа на відновлення дихання. В. п. — основна стійка. У ходьбі з активними змахами руками виконуються глибокі вдихи-видихи через ніс.

Ми крокуєм вздовж доріжки —
Не лінуйся ані трішки.
Піднімай коліна вище
І вдихай повітря глибше.

Вихователь. Молодці, малята! Зробивши таку веселу зарядку, наш Незнайко одразу відчув себе енергійніше, здоровіше.

Незнайко. Я обіцяю вам, друзі, змінитися: і режиму дня дотримуватись, і руки мити, і на свіжому повітрі гуляти, і зі спортом подружитися.

Вихователь. Ну якщо так, то дуже скоро здоров'я Незнайка стане кращим: добрим та міцним.

Арт-терапевтична робота «Кольори здоров'я»

Дорослий роздає дітям аркуші паперу із зображеннями контурів двох кружечків та набори олівців (фломастерів) і пропонує малюкам зафарбувати їх, уявивши, що один кружечок — це здоров'я кволої, хворобливої дитини, а інший — здоров'я здорового малюка, який любить рух і спорт.

Діти за допомогою вихователя розмірковують, добирають відповідні кольори і виконують ігрове завдання. Так, кружечок «нездоров'я» дошкільнята можуть розфарбувати тьманими кольорами (сірим, чорним), зробити його «колючим», а кружечок «здоров'я» розмалювати яскравими олівцями (наприклад, червоним, оранжевим, зеленим тощо).

Презентація робіт

Діти влаштовують імпровізовану виставку «Хвороба і здоров'я». Бажаючі малята за допомогою вихователя пояснюють свої малюнки. Заняття закінчується.

Новини в родині

Мета: викликати в дітей позитивне, оптимістичне ставлення до навколишнього світу, виховувати любов та повагу до своїх близьких, сприяти розвитку емоційної сфери.

Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують родину білочок (маму, тата і трьох білченят), аудіоапаратура.

Хід заняття

Педагог показує дітям білченя і розпочинає розмову, звертаючись до дітей також від імені іграшки.

Вихователь. Подивіться, дітки, хто прийшов до нас у гості: це маленька білочка!

Це пухнасте білченятко,
Лісове руде малятко,
Має вдачу веселеньку
Й зубки гострі та біленькі!

Білченя. Здрастуйте, друзі! Я — білченя Пушинка, живу в казковому лісі і дуже люблю гризти горішки. Можу і вас, малята, залюбки навчити цього.

Артикуляційна вправа «Гризе білочка горішки»

Вихователь читає віршик:

Зголодніла білка трішки —
І гризе собі горішки,
Хоч горішки і міцні,
Та вони такі смачні!

Малята рухають щелепами праворуч-ліворуч із закритим та відкритим ротом.

Така вправа стимулює рухи нижньої щелепи.

Вихователь. У білченяти Пушинки є велика родина — мама, тато і двоє братиків-білченят: Рижик та Стрибайчик. *(Педагог дістає відповідних ляльок.)* Любить Пушинка свою сім'ю! Особливо їй до вподоби, коли вся родина збирається разом і бесідує... А кому з вас, діти, до вподоби сімейні розмови та дозвілля? *(Діти називають себе.)* Давайте поговоримо про це.

Бесіда «Родинне спілкування»

Вихователь. Отже, уявіть, що увечері вся ваша сім'я зібралася за великим столом. Розкажіть, хто присів за цей стіл? *(Діти називають членів своєї родини.)* Як ви вважаєте, чи добре вам бути всім разом? *(Стверджувальна відповідь.)* Що ви разом робите за столом, чим ви займаєтеся? *(Спілкуємося, розмовляємо, п'ємо чай, вечеряємо.)* Правильно, малята. Адже будь-яка сім'я — це одне ціле, найближчі та найдорожчі одне одному люди. Упродовж дня ви скучаєте за своїми батьками, а ваші матуся й татко, перебуваючи на роботі чи в інших справах, думають про вас, своїх рідних діточок. І тому, коли члени однієї сім'ї збираються всі разом, навкруги панує затишок і родинне тепло. Чи раді ви бачити батьків? А мама й тато раді вам, своїм донечкам та синочкам, як ви думаєте?

(Так.) Розкажіть, про що розпитують вас увечері мама і тато? (Про справи у дитсадочку, про те, чим ми займалися цього дня, чого нового навчилися.) А ви, діти, цікавитесь їхнім здоров'ям, роботою? Хто хоче розповісти про це? (Заслуховують розповіді двох-трьох малюків.) Молодці, діти.

Ось і біляча родина — білка-мама, білка-тато та їхні білченята Пушинка, Рижик та Стрибайчик — також щовечора збираються разом і спілкуються, обмінюються різними новинами.

Про це і наступна казочка, друзі.

Розігрування казки «Дружна біляча сімейка»

Дорослий розігрує казку, використовуючи відповідних ляльок настільного театру.

Вихователь. Отже, настав вечір, і всі білочки зібралися вдома, у своєму затишному дуплі. Та й почалася приємна бесіда.

Білка-мама. Як добре, що вже настав вечір і ми всі знову зібралися разом!

Білка-тато. Ану, які ж сьогодні в нас будуть новини? Спочатку розкажіть ви, дітки, чим ви сьогодні займалися у своєму дитсадочку та чого доброго навчилися.

Пушинка. Я навчилася малювати сонечко і співати пісеньку про нього.

Білка-мама. Молодець! А ви, синочки, якими новинами нас порадуете?

Стрибайчик. А ми ходили на прогулянку до соснового бору.

Рижик. І там було дуже цікаво, красиво та весело.

Білка-тато. Люблять наші сини подорожувати — всі вдалися в мене!

Пушинка. А ви, мамо й тато, що сьогодні робили?

Білка-мама. Ми заготовили нам на зиму багато горішків, грибів та шишок.

Вихователь. Маленькі білченята радісно позіскакували зі своїх місць і палко обняли своїх маму й тата. А батьки малят усміхнулися і лагідно пригорнули до себе своїх діточок.

Обговорення казки

Запитання до обговорення:

Чи сподобалася вам біляча сімейка? Чому? Якою була ця дружня родина?

Розкажіть, як білочки ставилися до своїх дитинчат.

Якими новинами обмінювалися персонажі казочки?

Як ви вважаєте, чи схожа родина білочок чимось на вашу сім'ю?

У процесі обговорення педагог допомагає малюкам дати необхідні відповіді та пояснення, дійти потрібних висновків.

Вихователь. Зрозуміло, що від таких радісних та приємних новин всім білочкам захотілося повеселитися й пострибати: адже білочки — дуже жваві та рухливі. Давайте і ми пограємося так, як ці казкові звірята.

Ігрові рухові вправи

Педагог читає віршований текст, діти виконують рухові вправи відповідно до його змісту.

В хоровод ми разом стали

(Шикуння в коло.)

І дружненько поскакали,

(Боковий галоп.)

Ручки вгору підняли —

(Піднімають вгору зчеплені руки.)

І навшпиньках всі пішли.

(Ступають на носочках, не опускаючи рук.)

А тепер спинились, стали,

(Зупиняють рух, руки рознімають та опускають.)

У долоньки поплескали.

(Оплески перед собою.)

Почали разом підскок —

Вийшов білячий танок!

На останні рядки віршика вмикається будь-яка жвава мелодія (на розсуд вихователя). Дошкільнята пересуваються по колу довільними підскоками в ритмі музики, узявшись за руки.

Психологічна задача

Вихователь збирає малят біля себе і пропонує поміркувати та висловити думку щодо заданої ситуації:

Ти прийшов(ла) додому, а мама (тато) одразу тобі каже: «Нарешті ти вдома! Я маю повідомити тобі одну новину...» Яку новину розкаже тобі мама (тато)?

Педагог відзначає всі позитивні відповіді малят, наприклад:

- ми підемо в гості (до зоопарку, в парк атракціонів, у дитяче кафе);
- до нас завітає хтось із родичів;
- у нашій родині незабаром свято.

Під час гри дорослий має попереджувати емоційно негативні відповіді (у родині хтось захворів, помер; батьки хочуть покарати дитину, щось заборонити їй тощо).

Вихователь. Знаєте, малята, наші гості білочки були щиро раді дізнатися, що ваші родини такі ж, як і їхня, — дружні, міцні, турботливі. Адже тільки в таких сім'ях панують злагода та щастя, радість та усміх. Отож, малята, щоб ваші родини завжди були щасливими, не засмучуйте своїх маму й тата, а любіть їх і завжди слухайтеся. Тоді вам самим буде щодня гарно і тепло на душі.

Звучить весела музика. Білочки прощаються з дітьми.
Заняття закінчується.

----- Казочки про дитячі іграшки -----

Мета: знайомити дитину зі світом відчуттів; розвивати здатність емоційно сприймати довколишній світ, адекватно реагувати на позитивні та негативні вчинки; підтримувати прагнення дитини до добра, виховувати дбайливе ставлення до іграшок.

Матеріали та обладнання: годинник із циферблатом та стрілками, дитячі іграшки (пірамідка, лялька, машинка, м'яч), аудіоапаратура, папір, кольорові олівці.

Хід заняття

Дорослий ставить на стіл перед малюками годинник.

Вихователь. Малята, хто знає, що це за річ? (*Це — годинник.*) Правильно. Годинник уміє ходити, цокати і рухати стрілочками, показуючи час.

Давайте зобразимо, як годинник це робить.

Артикуляційна вправа «Годинник»

Педагог читає віршовані рядки:

«Тік-так, тік-так, тік-так, тік-так» —
Годинник наш ходить мастак,
І стрілочки стараються —
По колу обертаються.

Діти посміхаються, показуючи зубки. Потім витягають язичок, зображуючи стрілку годинника, а зуби уявляють його цифрами. Чітко, не поспішаючи, малята пересувають кінчик язика з одного куточка рота в інший кілька разів.

Вихователь. Саме так ходить цей годинничок. Але він, скажу вам по секрету, не простий, а чарівний. Бо цей годинник уміє розповідати казочки. Але, на жаль, казки годинника частіше не веселі, а сумні.

Бесіда «Веселощі та сум — наші відчуття»

Вихователь. *Малята, кому з вас доводилося іноді сумувати? (Діти називають себе.) Розкажіть, чи подобається вам відчувати сум? (Ні.) Які події навівають вам сумний, настрій: хороші, радісні чи, навпаки, — невеселі, прикрі? (Відповіді.) У яких випадках вам буває сумно? (Педагог допомагає дітям дати відповіді: «Коли я хворю і почуваюся зле, коли мене хтось образив, коли надворі погана погода, коли мене насварили».)*

Якщо нам весело — ми часто усміхаємося, сміємося, поводимося жваво: граємося, бігаємо, стрибаємо. А коли нас огортає сум, ми так само поводимося? (Ні.) А що ми робимо, сумуючи? (Нудьгуємо, іноді плачемо, нам не хочеться розважатися і гратися.)

Розкажіть, якого настрою — веселого чи сумного — ви побажали б самому собі? А своїм друзям, рідним та близьким? (Відповіді.)

Вихователь. А зараз настав час, малята, нашому годиннику казку розказати. Подивимось, буде казка ця якою: веселою дуже чи, може, сумною. Про іграшки буде, маленькі, ця казка. Послухайте ж, друзі, її, коли ласка.

Звучить спокійна, повільна мелодія. Педагог ставить перед вихованцями іграшки і розповідає казку.

Розповідання казки «Розмова іграшок»

Г о д и н н и к. В одному дитсадку жило кілька чарівних іграшок, які вміли розмовляти. Удень вони були звичайнісінькими іграшками, а ось пізно ввечері, коли всі малята розходилися по домівках, іграшки збиралися на килимку та починали свою бесіду. І от якось мені, годиннику, вдалося її підслухати.

Почала цю розмову пірамідка.

— Ах, як прикро, — мовила вона. — Знову мене малята залишили незібраною. Усі мої кілечка порозкидані... Шукай їх тепер...

— А мені ще сумніше, — зауважила лялька. — Подивіться: на моєму платтячку відірвані гудзики, а волосся розпатлане... Просто жахливо! Це ж треба так недбало гратися мною! Була я гарненькою, охайною, а зараз виглядаю, як нечупара!

— Тебе, лялечко, я, звичайно, розумію, але поглянь-но на мене, — обіззався м'яч. — Мною також гралися, впустили в калюжу, а потім ось такого брудного занесли в кімнату. Як неприємно, бр-р-р!

— Вам іще пощастило, — почувся стогін заводної машинки, — а ось мені що робити? Адже мене зламали! Ось — коліщатко відпало, дверцята відламалися, і їздити я більше не можу. Тим більше, і ключа від мене загубили...

Іграшки разом зітхнули й тихенько заплакали...
Звучить сумна музика.

Обговорення казки

Запитання до обговорення:

Якою — сумною чи веселою — вважаєте ви цю казочку? Чому?
Хто з персонажів казки відчував сум?

Якими поганими вчинками засмутили недбалі діти пірамідку, ляльку, м'ячика та машинку?

Які почуття викликала у вас ця казочка: веселі чи також сумні? Чому?

Як ви думаєте, чи змінився б настрій казкових іграшок, якби малята з дитсадка поводитися з ними дбайливо та акуратно? Яким би він став?

Творча переробка казки

Вихователь пропонує дошкільнятам змінити казочку годинника так, щоб вона стала веселою, а її персонажі — задоволеними та щасливими.

Діти разом виконують ігрове завдання за активною допомогою педагога.

Приблизний варіант казки:

В одному дитсадку жили чарівні балакучі іграшки. Якось увечері вони затіяли між собою розмову.

— Як добре, — весело озвалася пірамідка, — що в нашому дитсадочку такі хороші малята. Щоразу, як пограються мною, завжди складуть акуратно, зберуть усі кілечка, кожне на своє місце.

— Атож, — підтримала розмову лялька, — відколи я живу в цьому дитсадочку, а все як нова: і платтячко в мене таке саме гарне, і зачіска красива.

— А я просто щасливий гратися з нашими малятами, — задоволено сказав м'яч, — вони ніколи мене не ображають. А якщо часом забруднять під час гри, завжди витруть, виміють гарненько.

— Пощастило нам із діточками, — приєдналася до розмови машинка, — вони нас люблять та бережуть. Молодці!

І всі іграшки радісно всміхнулись.

Звучить бадьора, швидка мелодія.

Вихователь. А потім стали чарівні іграшки весело гратися і показувати, хто з них на що здатен.

Ігрові рухові вправи

Малята імітаційними рухами під музику зображують іграшок, про які йдеться у віршованому тексті.

Ось пірамідка у діток яка —
Наче ялинка, висока, струнка.

(Стають на носочки, витягнувши руки вгору.)

Лялечка наша крокує-ступає,
Ручки та ніжки вона не згинає.

(Імітують ходу ляльки.)

Непосидючий, рухливий наш м'яч —
Скаче, стрибає, несеться ускач!

(Виконують довільні стрибки.)

Їде машинка моя заводна,
Швидко та вправно мандрує вона!

(Пересуваються легким бігом, повертаючи уявне кермо.)

Арт-терапевтична робота «Розвесели!»

Діти отримують аркуші паперу, на яких вихователь простим олівцем заздалегідь намалював сумні (з невеселими обличчями) зображення сонечка, хмарки, колобка тощо. Завдання дитини — взяти олівці й зобразити поряд іншу картинку, на якій той самий об'єкт став би веселим. Для виконання роботи діти мають перемалювати контур зображення за зразком дорослого, але дібрати яскраві кольори та замість сумного виразу обличчя намалювати усмішку.

Наприкінці заняття вихователь пропонує дітям справді покращити настрій собі, усім діткам групи та працівникам дитсадка (вихователям, нянечці), заспівавши веселу пісеньку.

Малюки добирають та виконують хором будь-яку добре відому їм пісню відповідного емоційного характеру.

Заняття закінчується.

Малюки-чарівники

Мета: виховувати в дітях загальнолюдські цінності (чуйність, доброту, прагнення допомагати іншим); розвивати здатність малят емоційно сприймати довкілля, сприяти розвитку уяви та фантазії.
Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують знайомих дітям персонажів казок, «чарівна паличка», аудіоапаратура, крейда, аркуш ватману, вирізані з кольорового картону фігурки для аплікації «Країна чарівна» (сонечко, веселка, квіти, метелики, дерева, пташки тощо).

Хід заняття

Педагог показує дітям «чарівну паличку».

Вихователь. Ось, малята, чарівна паличка. За допомогою неї можна робити різні дивовижні, казкові справи. Але ще треба,

щоб наша паличка погодилася допомагати нам. І для цього, малята, нам слід торкнутися палички та проказати заклинання.

Артикуляційна вправа «Чарівна паличка»

Діти стають навколо палички, торкаються неї та виразно й чітко повторюють скоромовку:

Просимо, паличко, ти почаруй,
Запросто чари свої подаруй!

Скоромовку вимовляють кілька разів: спочатку повільно та тихо, потім голосніше та швидше.

Звучить тиха мелодія.

Вихователь. Здається, чарівна паличка вирішила виконати наше прохання. Але діток у групі так багато! Тож нам треба трохи зачекати, щоб ця чудесна паличка зосередилася й набралася достатньо сил... А поки вона робить це, ми трохи побесідуємо.

Бесіда «Якби я був чарівником...»

Вихователь. Хто з вас, дітки, любить придумувати, фантазувати, вигадувати різні цікаві історії? *(Діти називають себе.)* Молодці. Значить, у вас є здібності до того, щоб стати хорошими чарівниками. Розкажіть, якби ви стали справжніми чародіями, то якими б чарівниками ви були: добрими чи злими? *(Добрими.)* Розкажіть, кому б ви допомогли, якби стали чарівниками? *(Мамі й татові, своїм друзям, усім хорошим людям.)* Це значить, малята, що ви дійсно доброзичливі та чуйні.

Ну, а наша чарівна паличка, здається, вже готова творити дива. Вона вирішила допомогти вам, дітки, перетворитися на різних казкових персонажів — веселих звіряток. Ось таких. *(Дорослий дістає ляльок-тварин і ставить їх перед малюками.)* Зараз кожен з вас візьме паличку, змахне нею — і вмить стане тим, ким забажає.

І наші малята-звірята разом придумують нову гарну та добру казочку, розповідаючи про себе.

Розігрування казки «Малята — чарівні звірята»

Діти на прохання педагога по черзі беруть «чарівну» паличку, змахують нею, а потім обирають собі одну з ляльок і, повідомляючи про те, на кого вони «перетворилися», довільно розповідають про себе (зовнішність, уміння, вдачу, захоплення тощо). Ігрове завдання малюки виконують за допомогою вихователя (навідні запитання, уточнення, підказки початку та закінчення фраз тощо).

Вихователь. І ось почалися в нашій дитсадку дивовижні перетворення. Першим узяв паличку Володя, змахнув нею — та й став... Хто ти тепер, розкажи нам?

Котик. Я — котик Мурко. Я красивий та смугастий. У мене є довгий хвостик та пишні вуса. Я люблю гратися, бігати. А ще я вмію полювати на шкідливих мишей і муркотіти пісеньки.

Вихователь. Молодець, котику! Яке ж звірятко з'явиться наступним і приєднається до нашого котика?

Собачка. Здрастуй, котику. Це я — собачка Жучок. Я дуже жвавий, веселий. Я вірний друг своїх хазяїв. А ще я пильний сторож: дім охороняю.

Вихователь. Зрадив коточок жвавому песику. А тут назустріч їм іде новий гість казковий, бо на нього вже перетворилася наша Оля.

Лисичка. Добрий день! Я — лисичка-сестричка. Я дуже гарненька: руденька, пухнаста. Я розумна і добра лисичка: нікого не обманюю. Я люблю співати й танцювати.

Вихователь. Прийняли Мурко та Жучок лисоньку до гурту. Коли це бачать — іде сюди наступна гостя.

Білочка. Привіт, друзі! Я — казкова білочка. Я дуже запаслива та хазяйновита. Живу я в лісі, люблю дерева, квіти, пташок. Я спритна та прудка — якщо покличете, миттю примчу на допомогу.

Вихователь. Аж ось і ведмедик до звірятко нагодився — Юрко на нього перетворився.

Ведмедик. Доброго дня! Я — ведмедик. Я дуже сильний, але добродушний. Я вмію лазити по деревах. Якщо ви застудилися, то принесу вам медку та малини.

Казка триває, доки всі малята не візьмуть у ній участь. Педагог стежить за тим, щоб діти, розповідаючи про себе, виражали позитивні емоції (доброзичливість, приязність, чуйність тощо).

Вихователь. Усі казкові звірята потоваришували і стали добрими друзями.

Обговорення казки

Педагог пропонує дітям дати відповіді на запитання:

Чи сподобалася вам наша казочка? Чому?

Якою вийшла ця казочка — сумною і страшною чи доброю та веселою?

Якими були звірята — герої казочки? Яку вони мали вдачу?

Кому з вас сподобалося бути веселим, добрим звірятком?

Як ви думаєте, чи краще бути добрим і не чинити зла?

Психологічна ситуація «Непроханий гість»

Педагог спонукає вихованців уявити, що до гурту казкових звірят прийшов непроханий гість із недобрими намірами.

Вихователь малює на дошці чудовисько і звертається до малюків від імені цього персонажа.

Чудовисько. А ось і я — чудовисько-страховисько. І я з вами не вітаюся, бо я нечемне. І дружити ні з ким не буду, бо я не добре, а зле. Я вмю сварки-бійки затівати, неправду казати, капості чинити... Ви раді мені, діти?

Малюки дають заперечну відповідь і на прохання вихователя висловлюють своє ставлення до чудовиська.

Наприклад:

- Іди від нас геть, ти нехороший!
- Ти нам не подобаєшся, бо ти злий!
- Нам не потрібні такі нечеми!
- Стань іншим, тоді ми тебе прийнемо в нашу казочку!

Вихователь. Але ж у нас, друзі, є чарівна паличка! За допомогою неї можна перетворити страховисько на добре та чуйне створіння. Хто хоче взяти участь у цій справі?

Діти знову разом беруть «чарівну» паличку, наводять її на чудовиська і «перетворюють» його.

Педагог хвалить малюків і малює чудовиську усміхнений вираз обличчя.

Вихователь. Тепер ніхто не завадить нашим звіряткам дружно гратися!

Ігрові рухові вправи

Діти з ляльками-звірятами стають у коло. Звучить будь-яка весела музика (на розсуд вихователя). Педагог спонукає кожного малюка по черзі виходити в центр кола і виконувати в ритмі мелодії прості танцювальні рухи (або інші рухові дії, наприклад фізкультурні вправи) зі своєю лялькою. Решта вихованців повторюють ці рухи.

Арт-терапевтична робота «Країна чарівна»

Дорослий пропонує дошкільнятам разом створити свою, добру та чарівну країну, у якій персонажі казочки, на яких перетворювалися дівчатка та хлопчики групи, зможуть жити, дружити, гратися і робити добрі справи.

Педагог розстеляє аркуш ватману і дає малюкам деталі аплікації — паперові фігурки.

Малята виконують роботу спільно, у супроводі тихої спокійної музики.

По закінченні роботи діти можуть презентувати свою аплікацію і розповісти, якою вийшла їхня чарівна країна (барвистою, яскравою, дуже красивою, казковою, чудесною тощо).

Заняття закінчується.

----- **Хай дзвінкий веселий сміх радує довкола всіх** -----

Мета: сприяти встановленню позитивних емоційних зв'язків між дітьми групи; виховувати в дітях доброзичливість та почуття гумору; розвивати творче мислення та уяву.

Матеріали та обладнання: лялька-принцеса, два іграшкові дзвіночки, султанчики «квіти»; аудіоапаратура, папір, кольорові олівці.

Хід заняття

Вихователь ставить перед малюками дзвіночки і розпочинає розмову.

Вихователь. Малята, сьогодні до нас у гості поспішає цікава казочка. Прислухайтесь: про її наближення вже сповіщають нам чарівні дзвоники!

Артикуляційна гра «Дзвіночки — срібні голосочки»

Педагог дзвонить у дзвоники та промовляє віршовані рядки, спонукаючи дітей чітко та виразно повторювати звуконаслідування, які зустрічаються в тексті:

Лунають срібні голосочки —
дінь-дон, дінь-дон, дінь-дон!
Це музикують нам дзвіночки —
дінь-дон, дінь-дон, дінь-дон!
Співають дзвоники весь день —
дзінь-дзень, дзінь-дзень, дзінь-дзень!
Видзвонювати їм не лінь —
дзень-дзінь, дзень-дзінь, дзень-дзінь!

Вихователь. Мабуть, вам хочеться скоріше дізнатися, про що ж буде сьогоднішня казочка? (*Так.*) А буде вона, друзі, про одну принцесу, яка ніколи в житті не сміялася.

Бесіда «Принцеса-Несміяна»

Педагог показує дошкільнятам принцесу. Звучить тиха печальна мелодія.

Вихователь. Отже, нашу принцесу так і звали — Несміяною. Як ви вважаєте, якщо Несміяна не вміла сміятися і навіть усміхатися, то якою була її вдача: веселою, життєрадісною чи, навпаки, — печальною та похмурою? (*Відповіді.*) Що всі постійно бачили на обличчі принцеси: посмішку чи сум і сльози? (*Сум і сльози.*)

Принцеса Несміяна була щодня сумною, плаксивою та вередливою. Вона не вміла ані гратися, ані розважатися, ані жартувати. Дивлячись на заплакане і печальне обличчя принцеси, навіть най-

веселіші мешканці казкового королівства втрачали гарний настрій і ставали теж... Якими? (*Невеселими, похнюпленими.*) Вони тяжко зітхали і мріяли про те, щоб Несміяна нарешті змінилася. Як ви думаєте, якою хотіли бачити всі оточуючі цю дівчинку? (*Веселою, радісною, усміхненою.*) І знаєте, друзі, від своєї плаксивої вдачі принцеса страждала сама. Але вона нічого не могла із собою вдіяти. Чим більше Несміяна дивилася у дзеркальце на свої скривлені губи та зарюмсани щічки, тим ще більш сумною ставала. А вам, малята, хотілося б допомогти цій казковій принцесі? Це можна зробити, навчивши її... Чого? (*Веселого сміху, ігор та розваг, цікавих жартів.*)

Дорослий пояснює малюкам, що потрапити в казкове царство, де мешкає принцеса Несміяна, можна, тільки перетворившись на чарівні квіти.

Діти одягають квіткові султанчики і присідають навколо ляльки.

Вихователь. Ось ми, малята, вже й у казці! Чи спробуємо ми розсмішити, розвеселити Несміяну? Як ви думаєте, цю непросту справу ми доручимо комусь одному чи займемося цим дружно, спільно, усі разом? (*Займемося спільно.*)

Розігрування казки «Як квіти принцесу розсмішили»

Під час інсценування казки дорослий керує лялькою, а діти, які виконують ролі квітів, підтримують відповідний сценічний діалог за допомогою педагога.

Принцеса. Хто там прийшов?

Квіти. Це ми, чарівні квіточки.

Принцеса. Навіщо ви прийшли? Я вас не кликала!

Квіти. Ми хочемо розвеселити тебе, навчити тебе сміятися, посміхатися.

Принцеса. Не вийде у вас нічого! (*Схлипує.*) Ніхто не допоможе мені... Не хочу й дивитися на вас...

Вихователь. Даремно, принцесо. Розкажіть, малятка, які ви, квіточки, на вигляд?

Квіти. Ми дуже красиві, гарні, чудесні, яскраві та барвисті.

Принцеса. Напевно, ви й не пахнете зовсім...

Квіти. Ні, ми ароматні, духмяні, пахнемо дивовижно, приємно, ніжно.

Принцеса. Як же ви будете веселити мене, коли ви, мабуть, самі печальні, невеселі та заплакані?

Квіти. Ні, ми радісні, веселі, любимо сміх, розваги та гру!

Принцеса. Ну добре, якщо так, то спробуйте, чарівні квіти, мене розвеселити.

Вихователь. У світі існує багато радісних, веселих речей — дотепні віршики та добрі жарти, запальні танці та бадьорі пісні. Із чого ж ми почнемо, діти-квіти?

У процесі розгортання подальшого сюжету казки діти пропонують та виконують (підгрупами та разом) різні художні номери відповідної емоційної спрямованості. Наприклад, спочатку розказують вірш М. Рильського «Білі мухи», потім декламують жартівливу скоромовку, народну потішку (на вибір малят), виконують фрагмент веселого танцю («Гопак»), пісеньки-щедрівки, рухливої гри «Струмочок» тощо.

По ходу казки вихователь повідомляє малютам, що принцеса Несміяна плаче вже не так гірко, витерла слізки, перестала тяжко зітхати, зацікавилася побаченням, припинила сумувати, трішки всміхнулася і, нарешті, стала дзвінко й весело сміятись, аплодує чи малютам-квітам.

Вихователь. Молодці, квіточки!

Принцеса. Дякую вам, друзі! Тепер я буду іншою — радісною, веселою та щасливою. І хочу всім розказати, як вам, чарівні квіточки, вдалося мене розвеселити!

Вихователь. А щоб наша принцеса нічого не забула, давайте гарненько нагадаємо їй про те, як ми її смішили, розважали-веселили!

Переказ казки

Дітям пропонується стисло переказати розіграну казку. Доскільнята за допомогою дорослого виконують завдання, розповідаючи від першої особи.

Приблизний зміст переказу

Ми, чарівні квіти, завітали в казкове царство, де жила принцеса Несміяна. Вона була дуже сумною і весь час плакала. А нам надзвичайно хотілося розвеселити Несміяну. Спочатку принцеса навіть бачити нас не хотіла. Але ми розказали їй, які ми гарні: і красиві, і веселі, й ароматні.

Потім ми порадилися і почали разом розважати печальну принцесу. Спершу ромашка та пролісок розказали веселий віршик. І Несміяна перестала гірко плакати. Потім чорнобривці проказали смішні скоромовки — і принцеса витерла слізки. Далі, коли ми протанцювали гопака, Несміяна перестала зітхати. Наша жартівлива щедрівочка зацікавила принцесу. А рухлива гра-забава, у яку ми погралися всі разом, змусила її посміхнутися. Після цього принцеса дзвінко засміялася і подякувала нам.

Вихователь. Як ви думаєте, діти, якби ви самі були сумними та безрадісними, недружними та ненаполегливими, вам би вдалося

розсмішити нашу принцесу? *(Ні.)* Яка вдача, які якості допомогли вам зробити цю добру справу? *(Весела, дружна вдача, бадьорість, доброзичливість, старанність.)* Правильно. І тепер добра справа вже зроблена: наша принцеса весело всміхається, радість осяяла все царство. Отже, діточкам час перетворитися і знову стати малючками — симпатичними хлопчиками та дівчатками!

Звучить урочиста мелодія. Педагог плескає у долоньки, спонукаючи вихованців зняти султанчики:

Раз, два, три, малюки!
Я чарую залюбки:
Всі, хто був тут квіточками,
Стануть знову діточками!

Вихователь. Погляньте, малята: щойно у вас були стебельця, листочки й пелюстки, а зараз знову з'явилися ручки та пальчики. А вони в наших діточок дуже вправні та умілі.

Пальчикова гра «Вправні пальчики»

Діти виконують ігрові рухи пальчиками в супроводі читання віршованого тексту.

Ручки і пальчики можуть звучати:

(Показують долоні, розставивши пальці.)

Ось як вони аплодують, малята.

(Ритмічні оплески.)

Ось як вони стукотять голосненько,

(Стукання спочатку кінчиками пальців, а потім кулачками по столу або підлозі.)

Навіть і щиглики роблять гарненько.

(Діти обома руками виконують щиглики об підлогу, намагаючись зробити їх якомога голоснішими.)

А як маленькі долоньки потру я —

(Потирають розправленими долонями біля вуха.)

Тихий шумок, прислухаючись, чую.

(Гладять себе по вушках.)

Вихователь. Добре, що серед нас, малята, немає жодної такої сумної дитини, якою була принцеса на початку казочки. Чи всі ви, дітки, умієте дзвінко та весело сміятись? *(Так.)*

Психологічно-артикуляційна вправа «Хто сміється найвеселіше?»

Дошкільнятам пропонується пригадати якусь смішну подію й уявити, що до їхнього ротика потрапила невгамовна «смішинка»,

від якої просто неможливо позбавитися. Діти примружують оченята, губи розтягують у посмішці і видають звуки, намагаючись відтворити різний сміх: «Ха-ха-ха, хі-хі-хі, хе-хе-хе, хо-хо-хо». Темп та динаміку сміху малята можуть варіювати за власним задумом.

Арт-терапевтична робота «Малюнок для Несміяни»

Дорослий просить малят на згадку про сьогоднішню казкову пригоду намалювати для принцеси Несміяни який-небудь малюнок. «Цей малюнок, — уточнює дорослий, — може бути будь-яким, але він обов'язково має бути радісним: веселим або кумедним, щоб, чого доброго, принцеса знову не засумувала чи заплакала».

Діти отримують приладдя для виконання образотворчого завдання (папір та олівці) і малюють у супроводі тихої музики.

Презентація робіт

Дошкільнята влаштовують виставку малюнків. Усі діти стисло коментують свої роботи.

Наприклад:

— Я намалював для принцеси обличчя клоуна: воно надзвичайно кумедне.

— Я думаю, що гарний настрій принцесі створить моє ласкаве сонечко. Воно дуже добре й усміхнене.

— У мене на малюнку — жвавий песик. Адже собачки — такі тварини, що завжди дарують нам радість.

— Я зобразив для Несміяни веселу неваляйку. Хай вона розважає принцесу.

— Я намалювала сопілочку. Принцеса на ній гратиме веселі пісеньки, і їй ніколи не буде сумно.

Заняття закінчується.

Не дращись і глузуй

Мета: виховувати в дітях моральність, формувати прагнення помічати в оточуючих позитивні риси; викликати осудливе ставлення до проявів зарозумілості, недобррозичливості; підтримувати в дитячому колективі атмосферу взаємоповаги.

Матеріали та обладнання: ляльки (їжачок, зайчик, білочка, вовк), аудіоапаратура, приладдя для ліплення (пластилін, дощечка, стека).

Хід заняття

Вихователь. Діти, чи любите ви казочки про звірят? Сьогодні ми познайомимося з однією такою казочкою.

Дорослий дістає ляльок і послідовно показує їх дітям, розповідаючи віршовані рядки:

Буде в цій казочці зайчик пухнастий,
 Буде у ній і вовчисько зубастий,
 Хитра хвостата лисичка-сестричка,
 Білочка спритна, мала-невеличка:
 Китички-вухка, руденький бочок...
 А головний персонаж — їжачок!

Артикуляційна вправа «Їжачок»

Педагог промовляє віршик:

Ось їжачок завітав до нас, діти,
 Шубка голками у нього покрита,
 Дивний звірок і доволі незвичний,
 Та добродушний він і симпатичний.

Діти тримають рот закритим. Виконують рухи язиком то за годинниковою стрілкою, то проти неї.

Така вправа спрямована на покращення координації рухів язика та зміцнення його м'язів.

Вихователь. Перш ніж розпочнеться казка, їжачок хотів би поговорити з вами і розповісти вам, дітки, про свої негаразди... Послухаймо ж його.

Бесіда «Чому не люблять їжачка?»

Педагог бере лялькового їжачка і спілкується з групою від імені цього казкового героя.

Їжачок. Здрастуйте, дітки! *(Малюки відповідають на привітання.)* Які ви хороші, добрі та привітні! А от мені з моїми сусідами звірятами не дуже пощастило. Ніхто мене не любить. Ніхто не хоче гратися зі мною. А все тому, що я не такий, як інші.

Вихователь. Справді, малята: усі тваринки вкриті хутром, а їжачок — чим? *(Голками.)* Усі звірята пухнасті, а наш їжак який? *(Колючий.)* Зайчик, білочка, лиска та вовк — усі прудконогі, спритні. А їжачок — який? *(У нього маленькі ніжки, їжачок не такий бистрий, він не бігає швидко і не скаче, а дріботить.)*

Їжачок. Ось тому, малята, мене всі обходять стороною.

Вихователь. Діти, скажіть, чи подобається маленькому їжачкові таке ставлення? *(Їжачку прикро, неприємно, він ображений, засмучений.)* Чи шкода вам цього голчастого звірка? *(Так.)* Наш їжачок був дуже добрим та чемним, тому не сердився, а тільки зітхав і сумував. Він мріяв про те, щоб звірята ставилися до нього приязно.

Справді, діти, іноді буває, що хтось відрізняється від інших так само, як їжачок від решти лісових звірят. Наприклад, усі худорляві, а хтось — повненький, усі чорняві, русі й біловолосі, а хтось один — руденький, усі вміють танцювати, а комусь це не вдається так добре, як іншим. Як ви вважаєте, чи добре буде, якщо ми будемо сторонитися такого малюка? (*Заперечна відповідь дітей.*) А що ми порадимо їжачкові: сховатися якнайдалі від лісових мешканців чи, може, навпаки — бути доброзичливим до них? (*Дорослий допомагає дітям дійти правильних висновків.*)

Вихователь. Ось так і жив собі маленький їжачок серед доброзичливих звірів. І хто знає, скільки довелося б йому терпіти їх насмішки, якби не трапилася в цьому чарівному лісі одна казкова історія.

Розігрування казки «Пригода з їжачком»

Дорослий розповідає дітям казку, керуючи відповідними ляльками-звірятами.

Вихователь. Якось ранком вийшов їжачок зі своєї хатинки і привітався зі звірятами, які відпочивали на галявині.

Їжачок. Доброго ранку!

Зайчик. О, дивіться, хто прийшов — колючка!

Білочка. Колюча колючка на коротких ніжках!

Їжачок. Знову всі дражнять мене...

Вихователь. Засмутився їжачок, ледь не плаче. Коли це почули звірі — до них хтось наближається, хтось хижий та страшний.

Педагог дістає ляльку-вовка.

Вовк. А ось і я — злий вовк. Ану, хто тут смачненький? Час мені з'їсти когось на сніданок!

Зайчик. Тікаймо, друзі!

Білочка. Хутчіше, бо потрапимо вовку в зуби!

Вихователь. І звірята швидко втекли від вовка та сховалися в темній печері. Тільки їжачок лишився. Він не злякався сіроманця.

Вовк. Чому ти, їжаче, від мене не тікаєш?

Їжачок. А чого мені, вовче, тебе боятися?

Вовк. Та й справді: таких колючих я не їм! Нічого, я дочекаюся, доки твої друзі зголодніють і вийдуть зі схованки: от тоді я поживлюся!

Вихователь. І справді, невдовзі звірята зголодніли.

Зайчик. Як мені хочеться їстоньки!

Білочка. Оце б хоч один грибочок!

Вихователь. І тут раптом на порозі печери показався їжачок. Його колюча спинка була вкрита різними ласощами — дикими яблучками та грушками, грибами, навіть кетягами калини.

Їжачок. Я тут приніс вам попоїсти. Пригощайтесь!

Зайчик (ніяково). Ти — приніс нам?

Білочка. А ми дражнили тебе...

Зайчик та Білочка. Пробач нас, їжачку! Ми більше ніколи не ображатимемо тебе.

Їжачок. Добре. Я дуже радий.

Вихователь. Підживилися звірята і поглянули на їжачка уважно.

Зайчик. А ти сміливий, їжаче. Куди мені до тебе!

Білочка. І навіть дуже симпатичний. А ми... Ми недобре чинили... Як соромно!

Вихователь. Злий вовк чекав-чекав здобичі та й пішов ні з чим геть. А звірята відтоді стали поважати їжачка, і ніхто й ніколи більше його не ображав.

Обговорення казки

Запитання для обговорення:

Розкажіть, як зайчик та білочка ставилися до маленького їжачка.

Чи добре, на вашу думку, вони чинили? Чому?

Як ви думаєте, як почувався їжачок серед лісових мешканців?

Яку вдачу мав їжачок?

Чия поява змусила звірят заховатися? Чому вони сховалися та втекли?

Їжачок також злякався вовка? Про що, про які чесноти їжачка це свідчить?

Розкажіть, як їжачок допоміг звірятам у біді.

Чим закінчилася ця казочка? Чи подобається вам кінець цієї казки? А її початок? Чому?

Творча переробка уривку казки

Вихователь пропонує дошкільнятам змінити початок казки так, щоб він також був добрим та хорошим.

Бажаючі діти беруть ляльок і розігрують сцену чемного привітання їжачка зі звірятами.

Наприклад:

Ї ж а ч о к. Доброго ранку, звірята!

З а й ч и к. О, доброго ранку, їжачку! Як твої справи?

Б і л о ч к а. Вітаю, їжачку! Дуже рада тебе бачити! Чи не хочеш разом з нами погратися?

З а й ч и к. Атож, нам було б приємно погратися з тобою.

Б і л о ч к а. Дуже приємно!

Ї ж а ч о к. Дякую, друзі, за запрошення. Давайте починати гру!

В и х о в а т е л ь. І звірята почали гратися — бігати наввипередки.

Ігрові рухові вправи

Педагог імітує різні види бігу, керуючи тваринами-ляльками, а діти наслідують відповідні рухи, пересуваючись по колу одне за одним.

Ось стрибає сірий зайчик,
Довговухий побігайчик.

(Стрибки то на одній, то на другій нозі.)

Скаче білочка жвавенька
Дуже прудко, веселенько.

(Стрибки на двох ногах із просуванням уперед.)

І дрібоче їжачок,
Весь із гострих колючок.

(Біг-дріботіння.)

Зупинився, стрепенувся —

(Діти зупиняють рух, знизують плечима.)

І в клубочок вмить згорнувся.

(Присідають, обхопивши коліна руками, голову схиляють вниз.)

Рухові вправи виконують під музичний супровід помірного темпу (на розсуд вихователя).

Арт-терапевтична робота «Гостинці від їжачка»

Вихователь просить дітей пригадати, які гостинчики приніс на спинці звірятам їжачок. (Гриби, ягоди, яблужка, грушки.)

Педагог пропонує дітям цього разу пригостити казкового їжачка такими смачними гостинчиками, виліпивши їх із пластиліну. Малята отримують приладдя для ліплення і виконують образотворче завдання.

Наприкінці заняття діти від імені обраних ляльок (зайчика, білочки або вовка) «пригощають» їжачка своїми виробами.

Заняття закінчується.

----- Якщо ти — старший -----

Мета: учити вихованців долати ревнощі, з розумінням та турботою ставитися до молодших дітей у родині; виховувати прагнення виявляти самостійність у побуті та прийнятті простих рішень.
Матеріали та обладнання: три зайчики різного розміру, ляльковий колуничок, іграшковий посуд, рушничок, аудіоапаратура, папір, кольорові олівці.

Хід заняття

Дорослий показує дошкільнятам лялькових зайчиків.

Вихователь. Малята! Сьогодні до нас завітала родина пухнастих зайчиків.

В ній — мама-зайчиха і двоє маляток,
 Таких куцохвостих малят-зайченяток.

Артикуляційна вправа «Зайці»

Вихователь читає віршований текст, а дошкільнята виконують вправу:

Зайчики — гарні придкі малюки,
 Зубки гостренькі всі мають вони,
 Ними зайчиська гризуть залюбки
 Моркву, капусту, травичку й гілки.

Щелепи дітей майже зімкнені. Верхні та нижні різці видні, губи розтягнуті в усмішці. Діти рухають нижньою щелепою вгору-вниз.
 Така вправа сприяє розвитку м'язів нижньої щелепи.

Бесіда «Старша та менша дитина в родині»

Вихователь. Малята, погляньте на наших гостей і розкажіть: де зайчиха? Де її зайченята? (*Діти називають і показують відповідних ляльок.*) Як ви вважаєте, зайченята однакового віку чи з них один старший, а інший — молодший братик? (*Одне зайченя — старше, а інше — молодше.*) Чому ви так вважаєте? (*Одне зайченятко більше, а друге — менше.*) Як ви думаєте, чи однаково любить зайчиха своїх малюків? (*Так.*) Правильно. Обидва синочки однаково любі матері, за обох вона хвилюється, про обох дбає. От тільки одне зайченятко — вже доросліше й більш самостійне, а інше поки що зовсім безпомічне.

Який зайчик більш самостійний? (*Старший.*) А який братик потребує особливої уваги та турботи? (*Менший, молодший братик.*) Звісно, добре бути старшим. От старше зайченя вже багато чого навчилося робити без допомоги мами: воно ї їсть саме, і вмивається, і одягається, іграшки свої за собою прибирає. А менше зайченятко

поки що не може зовсім обійтися без піклування мами. Як ви думаєте, як зайчиха піклується про свого меншого синочка? (*Мама годує його, одягає, умиває.*)

Розкажіть, а хто з вас має меншого братика чи сестричку так само, як і наш казковий зайчик. Чи подобається вам малюк? Як ви ставитеся до нього? Ви допомагаєте мамі й татові піклуватися про меншого братика (сестричку)? Як ви це робите? (*Заслуховують відповіді всіх бажуючих малят.*)

Вихователь. Молодці, діти! А ось старший зайчик не розумів того, що його менший братик ще зовсім маленький. Про це й наступна казочка.

Діти на прохання дорослого придумують імена зайчатам (наприклад, старшому зайченяті дають ім'я Тишко, а меншому — Шурко).

Розповідання казки «Як Тишко образився»

Вихователь. Раніше Тишко був чемним та слухняним зайчиком. Але відтоді, як народився маленький Шурко, Тишко став іншим: сумним та капризним. Тишко заздрив малому Шуркові, тому що мама постійно приділяє йому увагу й не залишає його без нагляду. Тишко страшенно обурювався. І одного разу вирішив Тишко добитися, що мама опікувалася й ним так само, як своїм меншим синочком.

Ось прокинулися зайченята. Мама взяла на руки Шурка і стала його вмивати. А Тишко замість того, щоб вмитися самому, став просити маму: «А тепер і мене умий! Я теж хочу, щоб ти мене вмивала, як і Шурка!» «Але ти вже дорослий, — здивувалася зайчиха, — невже не можеш сам умитися?» «А я не хочу са-а-ам!» — вередував Тишко. Далі ще гірше: поставила зайчиха на стіл сніданок. Тишкові дала ложку, а Шурка взяла на руки й стала годувати. Тишко й тепер образився. «Чому, — каже, — Шурка ти годуєш, а я маю сам їсти? І мене теж годуї!»

Засмутилася мама зайчиха з такої поведінки старшого сина й пристидила його. «Як тобі, — каже, — не соромно, Тишку: адже ти вже великий, а Шурко ще зовсім малюк — він не вмє сам ані вмитися, ані їсти». А Тишко у відповідь: «Просто ти, мамо, тільки Шурка тепер любиш, а мене — ні!» Кинув спересердя Тишко ложку та й дременує геть із хати.

Побігав-побігав, та нічого робити: повернувся надвечір додому. Зайшов до кімнати Тишко, бачить: у колисочці спить Шурко. Маленький такий, безпомічний, лапки та вушка крихітні... Спить й усміхається уві сні. А тут підійшла до Тишка мама зайчиха. Обійняла вона старшого сина та й мовила: «Де ж ти бігав, синочку?»

Я дуже хвилювалася за тебе! Адже ти в мене — старшенький!» Тишко зітхнув і винувато пригорнувся до мами.

Обговорення казки

Вихователь просить дітей відповісти на запитання:

Яким зайчиком був Тишко до того, як у родині з'явився його менший братик? Як став поводитися Тишко після цього?

Що відчував Тишко, коли бачив, як матуся піклується про його меншого братика?

Чи добре, на вашу думку, поведився Тишко? Чи подобалися вередування Тишка його мамі?

Чи поділяєте ви думку Тишка про те, що мама його не любить, а любить тільки його меншого брата?

Чим закінчилася ця казочка?

Як ви думаєте, чи зрозумів Тишко свої помилки? Яким сином та яким старшим братом зайчик Тишко стане в майбутньому?

У процесі обговорення вихователь допомагає дітям висловити потрібні міркування та дійти правильних висновків.

Творче продовження казки

Педагог спонукає дошкільнят придумати продовження казки, у якому Тишко виправився і став дбайливим помічником для мами.

Приблизний варіант продовження казки

«Вибач мене, мамо, я більше не буду капризувати, — сказав Тишко, — я буду слухатися. І з Шурком тобі допомогати буду, адже самій тобі з ним дуже важко». «Оце інша справа, синку, — зраділа зайчиха, — дякую тобі!»

Наступного дня Тишко сам вмився, а мамі подав рушничка, допомагаючи витирати малого Шурка після вмивання. Одягнувся сам і допоміг мамі одягнути меншого братика. А потім запитав дозволу в мами погуляти з Шурком у дворі. «Я — твій старший брат, — сказав Тишко малюкові, — умілий, чемний та розумний. Буду тебе виховувати, навчати розуму та захищати. А ти слухайся мене, братику, та рости скоріше!» Малий Шурко ще не вмів розмовляти. Але слухав старшого братика дуже уважно. «А це добре — бути старшим братом!» — подумав задоволено Тишко.

Діти виконують завдання за активною допомогою педагога (підказки, уточнення тощо).

Вихователь. Молодці, малята. Ось так Тишко зрозумів, що бути старшим у родині — почесно й відповідально. Він мріяв про те, як його малий братик підросте і вони разом будуть гратися в цікаві ігри.

Звучить неголосна ритмічна мелодія.

Ігрові рухові вправи

Дорослий читає віршований текст, а діти виконують дії відповідно до його змісту.

Підростуть малі зайчата —

(Стають на носочки, руки простягають вгору.)

У футбол навчаться грати.

(Імітація буцання м'яча.)

Будуть зайчики-брати

По лісочку вдвох іти.

(Діти стають парами, беруться за руки й крокують у довільних напрямках.)

Будуть високо стрибати,

(Підстрибування вгору.)

Аж до гілок діставати.

(Потягування.)

Будуть дружні та меткі

Зайченята-малюки!

(Плескають у долоні й розбігаються врозтіч.)

Музика стає голоснішою. Діти, продовжуючи зображувати зайчиків, довільно пританцювують під неї впродовж хвилини.

Педагог кладе менше зайченя в іграшкову колисочку і звертається до дошкільнят.

Вихователь. Набігався маленький зайчик, награвся за день і стомився. Час йому відпочивати. А от старший братик, Тишко, може трохи пізніше лягати спати, адже він доросліший.

Як ви думаєте, було б добре, якби Тишко заспівав братикові лагідну колискову? *(Так!)*

Звучить мелодія будь-якої відомої малюкам колискової пісеньки. Діти по черзі колишуть ліжечко з лялькою й хором, неголосно підспівують слова.

Дорослий звертається до дітей від імені ляльки.

Тишко. Дякую вам, друзі, що допомогли приспати мого маленького братика. Знаєте, мені так соромно, що я погано поведився... Я б хотів подарувати Шуркові щось хороше. А от що — не знаю.

Арт-терапевтична робота

«Подарунок для меншого братика»

Дошкільнята отримують олівці та папір, придумують різні «добрі подарунки» та малюють їх. Це можуть бути іграшки для немовляти (брязкальце, м'ячик, лялька-неваляйка, пірамідка) або речі (чепчик, повзунки, соска-пустушка, колисочка, черевички тощо).

Наприкінці заняття малята влаштовують виставку своїх робіт і прощаються із заячою родиною.

Заняття закінчується.

----- Щедрість — важлива чеснота -----

Мета: формувати уявлення дітей про загальнолюдські цінності, зокрема про щедрість; викликати осудливе ставлення до жадібності; учити дітей ділитися з однолітками іграшками, підтримувати доброзичливу атмосферу в дитячому колективі.

Матеріали та обладнання: сюжетна картинка із зображенням обряду щедрування, ляльки (три дівчинки і хлопчик), крейда, аудіо-апаратура, м'яч, коробка з-під цукерок.

Хід заняття

Звучить аудіозапис української дитячої пісеньки-щедрівки.

Дорослий розміщує перед вихованцями малюнок із зображенням дітей-щедрівників і просить малюків проказати вслід за ним слова скоромовки.

Артикуляційна гра

«Скоромовка про щедрівників»

Увечері щедрівники гарно щедрували,
Щедрівникам даруночки щедрі дарували.

Педагог стежить за тим, щоб діти вимовляли скоромовку вразно та чітко. Спочатку малята вимовляють текст повільно, потім у більш швидкому темпі.

Бесіда «Будь не жадібним, а щедрим!»

Вихователь. Малята, як ви думаєте, чому вечір, коли частують щедрівників, називається щедрим? (*Тому що всі господарі, яким щедрують малята, частують їх різними гостинчиками, солодощами.*) Так, ніхто не шкодує для діток смачних дарунків, усі так віддячують їм за гарні побажання. Отже цього вечора всі виявляють... Що? (*Щедрість.*)

Що ж значить — бути щедрим? Я гадаю, це значить не бути жадібним, скнарою, а ділитися тим, що маєш, з іншими. А ви як думаєте, кого ми можемо вважали щедрою людиною? (*Дорослий допомагає малятам сформулювати відповіді та пояснення.*)

Розкажіть, хто з вас вважає себе щедрим? Чому? Чим та з ким ви ділитесь у дитсадочку та вдома? (*Іграшками, ласощами.*) Яке враження на вас справляють щедрі друзі? (*Гарне враження, вони нам подобаються.*) А як би ми назвали людину, яка ніколи нічим

не ділиться? (*Це жадібна людина.*) Правильно. Хто жадібний — той зазвичай нечемний, недобррозичливий і непривітний до інших.

Як ви думаєте, у кого більше друзів: у того, хто щедрий, чи в того, хто жадібний? Чому? (*Відповіді, пояснення.*)

Що б ви порадили малятам, які ростуть жадібними? (*Стати іншими: щедрими та добрими.*) Молодці, дітки!

Вихователь. А зараз послухайте повчальну казочку про одну дівчинку, з якою трапилася дивна пригода. А якою була ця дівчинка — щедрою чи жадібною, — вирішуйте самі.

Розігрування казки «Про дівчинку Гафійку»

Звучить весела мелодія. Педагог розповідає казку, використовуючи ляльки міні-театру.

Вихователь. В одному будинку жила собі маленька дівчинка.

Гафійка. Це я. А звати мене Гафійкою. У мене є цукерки. Ціла коробочка. Але нудно мені їх їсти вдома, піду краще надвір.

Вихователь. Узяла Гафійка свої цукерки, вийшла надвір, сіла на лавці й розкрила коробку. Аж бачить — підходить до неї сідка Оля.

Оля. Привіт, Гафійко! О, у тебе є гарні цукерочки.

Гафійка (*тихо*). Мабуть, Оля хоче, щоб я її цукеркою пригостила... А я цього хочу? Ні, не хочу! Адже тоді мені самій менше цукерок залишиться! (*Голосно.*) Вибач, Олю, та мені час іти додому!

Вихователь. Закрила Гафійка коробку та й пішла. Коли це чує — у кишені в неї хтось копошиться... Зазирнула дівчинка туди — а там...

Педагог малює на дошці крейдою маленьке страховисько.

Гафійка. Гей, ти хто?

Жадібність. Здрастуй, Гафієчко! Я — твоя Жадібність.

Гафійка. Жадібність? Нісенітниця якась! Ну, коли тобі подобається в моїй кишені сидіти, то сиди! А я краще піду м'ячем пограюся. (*Залишає коробку і бере м'яч.*)

Вихователь. Знову вийшла Гафійка надвір. А назустріч її приятель Миколка чимчикує.

Миколка. Доброго дня, Гафійко! Давай удвох м'ячем гратися!

Гафійка. Ще чого! Свій м'яч внось і грайся! А на мій не зазіхай!

Миколка. Ну, як знаєш.

Вихователь. Поглянула Гафійка — а Жадібність тут як тут. Тільки вона вже значно більша на зріст, як сама Гафійка.

Педагог стирає малюнок страховиська і малює такий самий, але більшого розміру.

Гафійка. О-он ти вже яка! І що ж мені робити з тобою?

Жадібність. А я тебе навчу, що робити: ніколи нічим і ні з ким не ділися! Як би не просили тебе, нікому нічого не давай! Зрозуміла?

Гафійка. Зрозуміла!

Жадібність. А я поки що тут за дерево заховаюся та подивлюся, що далі буде.

Гафійка. Бачу: наближається сюди моя подружка Люда!

Люда. Гафійко, як добре, що я тебе зустріла! Хотіла попросити у тебе на один вечір твої олівці. Бо мені треба малюнок домалювати, а я свої у бабусі вчора забула.

Гафійка. Які тобі ще олівці?! Обійдешся! Хай мама тобі нові купить! А я своїх не дам!

Люда. Не думала я, що ти — така жадібна!

Вихователь. Озирнулася Гафійка назад. Бачить: а Жадібність у неї за спиною. Та величезна, як будинок!

Педагог малює велике зображення страховиська. Лунає тривожна музика.

Жадібність. Ха-ха-ха! Молодець, Гафійко! Так і надалі роби!

Вихователь. І раптом Гафійці стало страшно та соромно.

Гафійка. Що ж це я, справді? Образила всіх своїх друзів. Пожалкувала і цукерок, і м'яча, і навіть олівців.

Вихователь. І Гафійка вирішила виправити свої помилки.

Гафійка. Ось тобі, Миколко, м'ячик. Бери грайся! Зачекай, Людо, я тобі винесу олівчики, мені не шкода! Ходи сюди, Олю! Я зараз всіх вас, друзі, пригощу цукерками!

Вихователь. Усміхнулися діти Гафійці. А страшна Жадібність, почувши це, розлютилася. Вона швидко стала меншати, меншати — та й зовсім зникла.

Обговорення казки

Запитання для обговорення:

Чи сподобалася вам дівчинка Гафійка?

Які вчинки Гафійки були, на вашу думку, негарними?

Яка казкова істота виникла через недобрі вчинки дівчинки?

Чи змінилася Гафійка наприкінці казки? Якою дівчинкою вона стала?

Якою вам уявляється жадібність: які в неї зовнішність, вдача?

Що сталося із Жадібністю, коли Гафійка стала щедрою, доброю дівчинкою?

Чого навчає нас ця казка?

Переказ уривку казки

Дорослий пропонує малюкам узяти ляльок і переказати або вдруге розіграти уривок казки на свій вибір (наприклад, той, який найбільше дітям сподобався, найкраще запам'ятався, найбільше їх схвилював).

Малята об'єднуються в підгрупи і за допомогою вихователя виконують ігрове завдання.

Вихователь. Як ви вважаєте, діти, м'ячем цікавіше бавитися на самоті чи спільно, разом із друзями? *(Разом із друзями.)* Давайте пофантазуємо про те, як дружно та весело дітки з казочки гралися м'ячиком Гафійки. А допоможуть нам це зробити наші вправні пальчики.

Пальчикова гімнастика «Із м'ячем»

Діти виконують рухові дії пальцями та кистями відповідно до змісту віршованого тексту.

Як погратися малятам:

(Розправлені долоні перед собою.)

М'яч один, а нас багато?

(Показують спершу один пальчик, а потім усі розставлені пальці рук.)

Якщо м'ячиком ділитись,

(Оплески в долоні.)

Можна гарній грі навчитись:

(Потирають долонею об долоню.)

М'ячик другу передати,

Уловити, упіймати

(Руками кистей імітують кидання та ловіння м'яча.)

І по черзі всім потроху

Бити м'ячик об підлогу.

(Почергові рухи долонями вгору-вниз.)

Не шкодуй м'яча ти, друже:

(Погрожують вказівними пальчиками.)

Гра весела буде дуже!

(Зчіплюють кисті в «замочок» і ритмічно похитують ним.)

Психологічна вправа-фантазія «Яка вона — щедрість?»

Вихователь. Як ви вже зрозуміли, малята, жадібність — це вада, риса дуже нехороша. У казочці вона постає перед нами в образі неприємного, нечемного і потворного чудовиська. А от щедрість — це чеснота, зовсім протилежна жадібності риса. Поміркуйте і розкажіть, яка на вигляд щедрість.

Діти висловлюють свої міркування. (Щедрість красива, усміхнена, дуже лагідна, привітна, пухнаста.)

Наприкінці заняття малята можуть виконати малюнок із зображенням уявної казкової істоти — Щедрості, використавши крейду або інші матеріали (на свій розсуд).

Заняття закінчується.

----- Зимова добра казочка -----

Мета: формувати екологічну свідомість дітей, виховувати любов та дбайливе ставлення до природи найближчого оточення; викликати чуйність до тварин та рослин, пов'язаних із зимовою порою року.

Матеріали та обладнання: пейзажна ілюстрація «Зима», ляльки, що зображують пташок, kota та хлопчика, маленька штучна ялинка, картки з тематичними зображеннями (сокира, рогатка, ялинкові прикраси, пташина годівниця тощо), аудіоапаратура, білий папір, дитячі безпечні ножички.

Хід заняття

Перед дітьми на дошці — картина «Зима». Звучить лірична мелодія (можна використати відповідний фрагмент музики П. Чайковського з циклу «Пори року»).

Вихователь

Сьогодні завітає до діток
У рідний наш, веселий дитсадок
Хороша казка, добра і нова,
Як ви вже здогадалися, — зимова!
Ну, а зима — це знають всі малята —
Приносить нам мороз та снігопади.

Отож, лише зима в наш край ступила, все снігами притрусила.

Артикуляційні вправи «Білий сніг дивує всіх»

Вихователь. Усі першого снігу чекали, і всі йому дуже зраділи. А от хто ще не бачив снігу — молоденькі звірята та пташки, які з'явилися на світ цього року, — надзвичайно здивувалися.

Педагог читає віршовані рядки, а діти в ході читання беззвучно вимовляють голосні звуки ([a], [e], [i], [o], [y]), тримаючи кінчик язика біля нижніх зубів. (Такі вправи зміцнюють жуваально-артикуляційні м'язи.)

«А-а-а! — здивувався зайчисько маленький. —
Сніг, як моя нова шубка, біленький!»
«Е-е-е! — промовляла руденька лисичка. —
Все виглядає доволі незвичним!»
«І-і-і, — проказала захоплено ласка. —
От дивина, ну справжнісінька казка!»
«О-о-о! — спантеличено мовив вовчисько. —
Біло усе: і далеко, і близько!»
«У-у-у! — не на жарт здивувалася білка. —
Вкрита на дубі сніжком кожна гілка!»

Вихователь. Завітала сніжна зимонька не тільки до лісу, а в кожний куточок нашого краю. Подивився зранку хлопчик Івасик у віконце (*вихователь дістає відповідну ляльку*) — а там все біле, засніжене.

Бесіда «Зимові клопоти»

Педагог спілкується з дошкільнятами від імені ляльки-хлопчика.

Івасик. Як гарно взимку, красиво! Певно, всім зимою радісно. Тільки чому це пташки не співають, а понаїжачувались та похнюпилися? (*Зимуючим пташкам взимку скрутно.*) Отже, пташки менш рухливі, і їх можна запросто підстрелити з ось такої рогатки. (*Звертає увагу малят на відповідне зображення.*) Як ви вважаєте, це добра думка? (*Заперечна відповідь дітей.*) Чому? Невже вам шкода якихось там горобців, голубів та синичок? (*Так!*) Але ж усе одно вони можуть загинути від голоду! Ми ж їм нічим не можемо допомогти. Чи можемо? (*Малюки розповідають хлопчикові, що допомогти зимуючим пташкам можна і треба: для цього слід підгодувати їх.*) Підгодувати? А як? (*Діти пояснюють, що для годівлі пташок необхідно зробити спеціальну годівницю — із дерева, пластикової пляшки чи картону.*)

Ну добре, я зрозумів... Ох, до чого ж я люблю зиму! Незабаром — Новий рік! До цього свята треба ялинку дістати. Можна ж у лісі її зрубати? (*Ні!*) Чому це «ні»? Там ялинок багато, на всіх вистачить! (*Вихователь допомагає дітям дати пояснення: «Зрубана ялинка загине. Щоб виросла нова ялинка, треба чимало часу, багато років. Краще купити штучну ялинку в магазині».*)

Івасик. А можна прикрасити ялинку живу, яка росте у дворі? (*Так!*)

Вихователь. Молодці, діти! Ви правильно все Івасикові пояснили. Значить, зараз, любі друзі, настав для вас час цікавої казочки!

Розповідання казки «Добрі справи зимові»

Дорослий викладає зміст казки, користуючись відповідними ляльками, малюнками-декораціями тощо.

Вихователь. Отже, вийшов Івасик погуляти у вкритий білим сніжком двір і помітив зграйку горобців, які тулилися одне до одного під стріхою.

— Чому ви збилися в купку, горобчики? — запитав пташок Івась.

— Нам холодно, а так хоч трохи тепліше, — відповіли горобці.

— А чому так тихо цвірінькаєте?

— Тому що їсти дуже хочеться, — несміливо мовив найменший горобчик.

— Я допоможу вам, — пообіцяв Івасик.

І взявся до справи. Із картонної коробки Івась зробив годівничку та й прилаштував її на дерево біля віконця. А потім насипав туди зернят пшенички та крихт хліба. Звеселіли малі горобчики, дзьобають зерно та радісно щебечуть, дякуючи Івасику.

Коли це бачить Івасик: котик-воркотик іде.

— А, — каже кіт, — зараз зловлю якогось горобчика на сніданок. Я також змерз та зголоднів.

— Не треба, — зупинив kota Івасик, — іди он до хати: там затишно й тепло. А горобців не лови: я тобі краще молочка в блюдце наллю.

— Добре, Івасику, — погодився котик, — знаєш, мені самому цих пташок трохи шкода... Хай собі живуть.

Згадав Івасик, що незабаром — Новий рік. Хотів було йти до лісу та ялиночку невеличку там зрубати. Але потім передумав.

— Постоїть моя ялинка в хаті тижднів зо два, а потім викину її на смітник... Шкода буде ялинки! Краще прикрасу новорічними іграшками ту ялинку, що росте у дворі!

Хлопчик дістав коробку з новорічними прикрасами. Горобчики допомогли йому розвісити іграшки, гірлянди й мішуру. Заблищала новорічна ялинка, засяяла радісно вогниками.

Настрій у всіх був чудовий, святковий.

Обговорення казки

Вихователь спонукає дошкільнят дати відповіді на запитання:
Які добрі справи зробив Івасик?

Як ви думаєте, чому Івасик вирішив пожаліти й нагодувати горобців, подбати про котика, не нищити ялинку? Як ставився Івасик до живої природи?

Чи сподобалася б вам казочка про те, як горобці загинули від голоду або від лап кота, а зрубану ялинку зрештою кинули на смітник?

Ви також любите природу, як і герой казки Івасик? Розкажіть, якими добрими для рослин та тварин справами взимку та в інші пори року ви займаєтеся.

Творче доповнення казки

Педагог пропонує дітям поміркувати й розказати про те, як би висловили свою вдячність доброму та чуйному Івасику ті, кому цей хлопчик став у пригоді.

Наприклад:

«Дякуємо тобі, Івасику, що ти нас почастивав зерном», — сказали горобчики.

«Спасибі тобі, Івасику, за те, що пустив мене в теплу хату та молочком напоїв», — мовив задоволено котик.

«Яка я щаслива бути прикрашеною! — звернулася до хлопчика ялинка. — А ще я рада, що моя лісова подружка залишилася живою та неушкодженою! Молодець, Івасику!»

Діти разом виконують завдання за необхідною допомогою вихователя.

Вихователь. Білий зимовий килим — снігове покривало — теж має особливе значення в природі: він уберігає озиму пшеничку та коріння кущів і дерев від морозу, як тепла щільна ковдра.

Ну а ми можемо побавитися зі снігом, наприклад погратися у сніжки.

Ігрові рухові вправи «Сніжки»

Діти імітують гру в сніжки в супроводі читання віршованого тексту.

Ой сніжок у зими —

(Кружляють, плавно замахуючи руками — зображуючи рух сніжинок.)

Холодний та білий.

(Присідають, розводячи руки у сторони.)

Сніжки зліпимо ми

(Підводяться і нахиляються вперед, немов би пригоринями дістаючи сніг.)

Швидко та уміло.

(«Ліплять» уявні сніжки.)

Тут-туп-туп, хлоп-хлоп-хлоп!

(Притупування і плескання в долоні в ритмі віршика.)

Друзі, не зіваймо!

(Ритмічне крокування на місці.)

І хутчіш у сніжки разом пограймо!

(Зображують кидання сніжок.)

Умикається фонограма п'єси «Гра в сніжки» (муз. Ю. Михайленко), а малята протягом 1,5–2 хвилин продовжують імітувати гру в сніжки в ритмі музики.

Вихователь. Малята, а із чого складається снігове покривало? *(Із сніжинок.)* Чи доводилося вам роздивлятися сніжинки? Які вони? *(Красиві, зірчасті, схожі на квіточки.)* Як ви думаєте, яка вдача у сніжинок? *(Добра, весела, жвава...)* Правильно, дітки. Тому що саме білі сніжинки розповіли нам таку чудесну та гарну зимову казочку.

Арт-терапевтична робота «Білесенькі сніжиночки»

Вихователь пропонує малюкам зробити з білого паперу сніжинки, про які вони щойно розповіли. Діти виконують завдання за допомогою безпечних ножиць у супроводі тихої, плавної мелодії.

Наприкінці заняття діти прикрашають своїми сніжинками приміщення ігрової кімнати.

Заняття закінчується.

Чи треба бути товариським?

Мета: виховувати в дітях комунікабельність, товариську, чемність; формувати уявлення про культуру поведінки та спілкування.
Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують тварин (жабка, мишка, ведмедик, зайчик), аудіоапаратура, декорація із зображенням лісу, фарби (акварельні або гуаш), папір.

Хід заняття

Звучить весела ритмічна мелодія.

Вихователь показує дітям жабку.

Вихователь. Малята!

У нас в гостях зелений гість —
Веселе жабенятко,
Про нього й казка розповідь
Хлоп'ятам і дівчаткам.

Це жабеня живе в казковому лісовому болоті. Звати його Квак. У Квака надзвичайно весела вдача, і тому його широкий жаб'ячий ротик майже завжди усміхнений.

Артикуляційна вправа «Жабеня всміхається»

Дорослий читає вихованцям віршований текст.

Завше усмінене це жабеня:
 З ранку до вечора, друзі, щодня.
 Радісна усмішка у жабенятка:
 Вміють всміхатися так і малятка!

Діти зображують усмішку, показуючи зціплені зубки. Губи утримують у такому положенні 5–10 секунд. Вправу повторюють 4 рази (на кожен рядок віршика).

Вихователь. Жабенятко раділо своїй мамі, рідній болотянній домівці та лагідним променям сонечка. Воно було ще маленьким і жодного разу не залишало свою оселю. Але одного разу Квак вирішив залишити свій дім і подивитися світ: зібрався піти погуляти до лісу, серед якого було його невеличке болітце.

Бесіда «Урок товариськості»

Вихователь. Отже, Квак вперше іде туди, де йому зустрінуться інші істоти: лісові звірята, пернаті пташки, а може, навіть і люди, які часом приходять до лісу по гриби та ягоди. Як ви думаєте, чи знає наш маленький Квак, як треба поводитися в лісі, як спілкуватися з іншими? (Ні.) А хто з вас хоче допомогти жабеняткові навчитися чемній поведінці, щоб воно на всіх справило гарне враження, знайшло нових друзів? (Діти називають себе.)

Отже, дітки, яким краще бути: мовчазним, відлюдкуватим чи, навпаки — товариським? (Краще бути товариським.) Правильно. А бути товариським — означає вміти спілкуватися, бути ввічливим та чемним і, звичайно, привітним, а не похмурим. Спробуйте пояснити Кваку, що ж значить бути товариським. (Малюки повторюють дане педагогом визначення.) А чи згодні ви з тим, що бути товариським — це значить пам'ятати про «чарівні», ввічливі слова? (Діти погоджуються.) Які «чарівні» слова ви знаєте? (Слова привітання, вибачення, прохання, подяки.)

У ході подальшої бесіди діти на прохання дорослого наводять приклади слів етикетної лексики.

Вихователь. Усе це так, молодці. Та в спілкуванні не слід забувати й ще одне правило. Розмовляючи з іншими, не варто бути неприязним, сердитим чи, наприклад, зляканим. А яким краще бути? (Вихователь допомагає дітям дібрати слова-назви відповідних якостей: доброзичливим, привітним, спокійним, упевненим.)

Ви так добре все розказали, дітки! Але, на жаль, жабенятко Квак слухало вас не уважно! Тому такою й вийшла казочка, яку ви зараз, малята, почуєте.

Педагог встановлює декорацію «Ліс» та за допомогою ляльок міні-театру розігрує казковий сюжет.

Розігрування казки «Жабеня в лісі»

Вихователь. Вискочив маленький Квак із болітця та й пострибав лісовою стежинкою. Коли це бачить: назустріч біжить сіра мишка.

Мишка. Здрастуй, жабенятко! (*Жабеня мовчить.*) А чому ти мовчиш? Дивно... Ти що, вітатися не вмієш?

Жабеня. Не вмію... А що, треба?

Мишка. Аякже! Я з тобою привіталася, а ти маєш мені відповісти: «Здрастуй, мишко!»

Жабеня. Здрастуй, мишко!

Мишка. Ну от, нарешті!

Вихователь. І мишка побігла собі. А жабеня пострибало далі. Воно так задивилося на яскраве сонечко та блакитне небо, що й не помітило, як нашттовхнулося на ведмедика, який крокував жабеняті назустріч.

Жабеня (*злякано і тихо*). Ой-ой-ой!.. Який величезний ведмідь! Здрастуй, ведмедику!

Ведмедик. Здрастуй, здрастуй... А вибачення попросити не хочеш?

Жабеня. За що?

Ведмедик. Як за що? Що неуважним був, на дорогу не дивився і на мене нашттовхнувся...

Жабеня. А навіщо просять вибачення?

Ведмедик. Щоб я не сердився на тебе і зрозумів, що ти це зробив не навмисно, а випадково, і шкодуєш про свою неуважність.

Жабеня. Вибач мене, ведмедику!

Ведмедик. ...будь ласка!

Жабеня. Вибач мене, ведмедику, будь ласка!

Ведмедик. От тепер молодець! Вибачаю! Бувай!

Вихователь. Жабеня поскакало далі, а ведмедик подумав...

Ведмедик. Треба ж... І слів прощання не знає... От нечема зелена!

Жабеня. Бачу, знову хтось прямує мені назустріч. А, це зайчик. Що ж треба не забути зробити? Ага, привітатися. (*Голосно.*) Здрастуй, зайчику!

Зайчик. Доброго дня, жабенятко! Приємно зустріти такого чемного малюка! Та ти й стрибаєш гарно, майже як і я! Давай познайомимся!

Жабеня. Давай! А як це — познайомимся?

Зайчик. Ну й дивак! Це значить: я тобі назву своє ім'я, а ти мені — своє. От мене, наприклад, звати зайчиком Вуханчиком. А тебе як?

Жабеня. А я — жабенятко Квак.

Зайчик. Радий знайомству. Давай дружити!

Жабеня. А як це — дружити?

Зайчик. А це, Кваку, значить товаришувати та разом гратися.

Жабеня. Я згоден, Вуханчику. Може, пострибаємо наввипередки он до того дуба?

Зайчик. Гайда, друже!

Вихователь. Довго гралися зайчик та жабеня. А потім Вуханчик провів Квака до його болітця і сказав.

Зайчик. До побачення, Кваку!

Жабеня. На все добре, Вуханчику!

Вихователь. Повернувшись додому, Квак розказав мамі про свої пригоди. А мама похвалила свого синочка за те, що він став товариським та чемним. От і казочці кінець, а хто слухав — молодець.

Обговорення казки

Малюки дають відповіді на запитання за змістом казки.

Яку вдачу, на вашу думку, мав персонаж казки — жабенятко Квак?

Чи можна назвати Квака товариським на початку казки? А наприкінці казочки? Чому?

Яким чемним словам навчили жабенятка мишка, ведмедик та зайчик?

Із ким подружився Квак?

За що мама похвалила Квака?

Як ви думаєте, чи справило б на когось гарне враження це жабеня, якби воно не навчилося чемно, ввічливо поводитись?

Чи сподобалася вам ця казочка?

Вихователь. Якби маленький Квак задалегідь знав правила спілкування та всі необхідні для цього чарівні слова, наша казочка вийшла б значно коротшою. Хто хоче розповісти таку казочку?

Творча переробка уривку казки

Діти розподіляють ролі та беруть обраних ляльок. Дошкільнята за допомогою педагога розігрують казку (діалог персонажів), вносячи в її сюжет відповідні зміни.

Приблизна варіант:

Вихователь. Скакало жабеня доріжкою та й зустріло сіру мишку.

Мишка. Здрастуй, жабенятко!

Жабеня. Здрастуй, Мишко!

Вихователь. Мишка побігла, а жабеня задивилося в ясне небо. Зазівався Квак і напшовхнувся на ведмедика. Але не розгубилося жабеня, не злякалося, а одразу ж вибачилося.

Жабеня. Перепрошую, ведмедика! Я не навмисно.

Ведмедик. Добре, вибачаю, жабенятку.

Вихователь. Пішов ведмідь далі, усміхаючись. А Квак побачив, що до нього прямує гарненький зайчик.

Жабеня. Здрастуй, зайчику!

Зайчик. Доброго дня, жабенятку! Будьмо знайомі!

Жабеня. Давай! Я — жабенятко Квак. А тебе, зайчику, як звати?

Зайчик. А я — зайчик Вуханчик. Радий знайомству.

Жабеня. І мені дуже приємно. Давай дружити та гратися разом!

Зайчик. Давай!

Вихователь. І наші друзі почали спільну та цікаву гру. А ви, дітки, хочете до неї приєднатися? *(Стверджувальна відповідь.)*

Ігрові рухові вправи «Друзі»

Педагог за допомогою ляльок зображує рухи, про які йдеться у віршованому тексті, а діти виконують їх у парах.

Узялися за лапки звірята-малята

(Беруться за руки, ставши одне навпроти одного.)

І розпочали кружляти, кружляти...

(Кружляють у парах, руки випрямлені.)

А як притомились, спинилися, стали —

(Зупиняються, рознімають руки.)

В долонечки разом вони заплескали.

(Ритмічні плескання в долоні.)

Стрибали по черзі — ану ж бо, хто вище?

(Виконують стрибки на двох ногах на місці.)

Присіли додолу, сховались в травичку,

(Присідають, долоні кладуть на підлогу.)

А потім навшпиньки товариші встали,

(Підводяться, стають на носочки.)

До сонечка лапки свої простягали...

(Тягнуться руками вгору.)

Тут стали пташки їм гарненько співати,
(*Опускають руки, стають на всю ступню.*)

І друзі уमितь почали танцювати!

Звучить будь-яка весела музика (на розсуд педагога). Діти до-
вільно танцюють (у парах або в хоріводі).

Педагог збирає малят навколо себе.

Вихователь. Отже, і зайчик, і жабенятко були товариськи-
ми, привітними, чемними. Тому спільна гра подарувала їм... Який
настрій? (*Хороший, радісний, піднесений, бадьорий.*)

Арт-терапевтична робота

«Намалюй настрій»

Діти сідають за столи й отримують образотворче приладдя (фар-
би та папір). Дорослий просить малят подумати і зобразити (у ви-
гляді геометричної фігури чи просто кольорових плям) настрій,
який створює товариське, приємне спілкування.

Малята виконують завдання в супроводі звучання спокійної
мелодії.

По закінченні роботи дошкільнята можуть презентувати свої
малюнки, пояснивши їх зміст. (Наприклад: «У мене настрій яскра-
вий, різнокольоровий — червоний, жовтогарячий, жовтий. Він до-
брий і веселий».)

Вихователь може розповісти дітям, що інші риси, протилежні
товариськості (нечемність, замкненість, відлюдькуватість, невмін-
ня та небажання спілкуватися) можуть створити тільки сумний,
нудний, пригнічений настрій, якому відповідають темні, тьмяні
барви (чорний колір, відтінки сірого, коричневого кольору тощо.)

Заняття закінчується.

----- Наполегливість чи впертість? -----

Мета: збагачувати уявлення дітей про загальнолюдські цінності,
учити відрізняти вади від чеснот; формувати об'єктивну самооцін-
ку; підтримувати прагнення малюка подобатись.

Матеріали та обладнання: ляльки свійських тварин (цапок, ба-
ранець, коник), лялька-клоун, аудіоапаратура, декорація із зобра-
женням циркової арени, дитячі стільці.

Хід заняття

Звучить аудіозапис звучання фанфар. Педагог встановлює пе-
ред малятами декорацію, яка зображує арену цирку.

Вихователь. Діти!

Сьогодні, в цей чудовий час
Запрошую до цирку вас,
Там, де щодня вистави
І де — завжди цікаво.

А що за цирк без артистів-циркачів: спритних акробатів, умілих жонглерів і, звичайно, веселих клоунів. Сьогодні до нас завітав один з них — клоун Марко. (*Дорослий дістає ляльку-клоуна.*) Але це не просто клоун: він — дресирувальник. І він хоче вам дещо розповісти.

К л о у н

Добрий день! Я вам, малята,
Хочу казку розказати.

В и х о в а т е л ь. Ви, хлопчики та дівчатка, наполегливі, старанні? Тоді постарайтеся правильно, швидко та чітко промовити циркову скоромовку вслід за нашим клоуном.

Артикуляційна вправа «Циркова скоромовка»

Діти проказують слова віршованої скоромовки, повторюючи їх за дорослим, який спілкується з групою від імені ляльки-клоуна.

Старанні в цирку працюють артисти:
Вправні жонглери та еквілібристи,
Дресирувальники та акробати —
Спритні, веселі й дуже завзяті.

Скоромовку вимовляють кілька разів, індивідуально та хором, виразно і швидко.

Бесіда «Наполегливість — важлива чеснота»

К л о у н. Молодці, малята! Чи просто вам було одразу швидко і правильно проказати цю скоромовку? (*Ні.*) Але ви виявили старанність і наполегливість, тому вам вдалося промовити її добре. От так і в моєму цирку. Багато людей мріють у дитинстві стати артистами. Але той, хто ледачий та недбалий, хто не любить труд, навряд чи досягне своєї мети. Як ви думаєте, яким треба бути, щоб стати спритним та вправним? (*Працьовитим, наполегливим, цілеспрямованим.*) А іноді наполегливість полягає ще в терпінні. Наприклад, я дресирую тварин, але в них не одразу виходять усі трюки. Буває, що конику ніяк не вдається виконати потрібний танцювальний рух, а цапок ніяк не втямить, що йому треба проскочити в обруч. І буває, що навіть мені хочеться облишити цю непросту справу — дресуру. Але потім подумаю: «Як же я кину улюблену справу? Адже тоді мої звірята так і не стануть артистами, а малята, що прийдуть до цирку, не побачать їх цікавого виступу». Тож я знову починаю все спочатку.

Вихователь. Як ви вважаєте, діти, клоун Марко — наполегливий, цілеспрямований, терплячий? *(Стверджувальна відповідь.)* Розкажіть, чому ви так вважаєте? *(Дорослий допомагає дітям сформулювати пояснення.)* Чи побачили б глядачі гарну циркову виставу, якби артисти цирку не були старанними та наполегливими? Як ви думаєте, працьовитість, прямування до здійснення мети важлива тільки в роботі циркачів чи в будь-якій справі також? *(Відповіді дітей.)*

Клоун. Не завжди шлях до бажаної мети легкий. А ще важче, коли тварини не слухаються мене, свого наставника. От ви, малюта, завжди слухаєтеся своїх маму й тата, виховательку? Ну, якщо чесно? *(Заслуховують різні варіанти відповідей.)* А бувають ще й такі дітки, які не слухаються навмисно. Їх просять щось зробити чи, навпаки — не чинити погано, а вони все роблять навпаки. І не тому, що хочуть засмутити батьків, а все через свою нерозумну впертість. Як ви вважаєте — чи добре бути впертим? *(Відповіді дітей.)*

А щоб ви, малюта в цьому не сумнівалися, розповім вам одну казочку. А допоможуть мені у цьому мої вихованці — цапок, коник та баранець.

Розповідання казки «Впертий баранець»

Педагог розповідає дітям казку, використовуючи ляльки міні-театру.

Вихователь. Отже, якось ранком Марко насипав їсти своїм тваринам та й каже: «Снідайте швиденько, друзі, та будемо готувати новий номер». Коник та цапок почали снідати. А баранець уперся: «Чому знову сіно? Набридло! Не хочу! Не буду сіно їсти!» Я його вмовляв — а баранець все своє. «Ну, як знаєш», — подумав клоун і запросив звірят на арену, на репетицію.

«Зараз будемо вивчати новий танок», — каже він своїм вихованцям. А танок досить складний — тваринам треба спочатку навчитися вставати на задні копитця, а потім вже танцювати. Спробував коник це зробити — нічого не вийшло. Спробував і цапок — також не виходить. Та вихованці Марка не покинули справи, а знову й знову старалися. І ось вже діло пішло — навчилися вони стояти на задніх ніжках!

Інша справа — упертий баранець. Спробував і він репетирувати. Але це така важка справа! І баранець знову: «Я не вмю! У мене не виходить!»

«Так не буває, — зауважив коник, — для цього треба потрудитися». «Звісно, — додав цапок, — у мене спочатку теж нічого не виходило, аж ось тепер — дивися!» — і цапок пройшовся по колу арени диба, помахуючи в такт музиці хвостиком.

Марко похвалив працьовитих підопічних: «Молодці! Ви гарно попрацювали! Ходімо тепер відпочинемо, погуляємо в парку!» Коники та цапки радо погодилися, тільки баранець, як завжди, відмовився: «А я — не піду! Чого я там не бачив?» Він був надзвичайно упертим та неслухняним.

Проминуло кілька тижнів. Ось вже і номер цирковий готовий: коники та цапки танцюють як справжні артисти. Настав час прем'єри.

«Конику, цапку, час на арену! Ходімо, друзі, глядачі вже чекають на нас із нетерпінням!» «А я?» — обурено запитав баранець. «А ти залишишся у стійлі. Не вийшло з тебе артиста», — відповів Марко баранцеві. Насупився баранчик і зітхнув тяжко.

Номер коника та цапка дуже сподобався глядачам. Їх вітали бурхливими оплесками, як справжніх циркових зірок. А баранчик стояв за лаштунками й ображено думав: «Хто ж винуватий у тому, що я не зміг добре виступити разом із друзями?»

Обговорення казки

Запитання та завдання до тексту:

Яке враження справила на вас ця казочка?

Хто з персонажів казки вам сподобався?

Чи можна коника та цапка назвати наполегливими? Якими ще були ці циркові звірята? Доведіть свою думку.

Баранець вам також дуже сподобався? Чому?

Як ви думаєте, чому баранця не взяли виступати? Хто в цьому був винен?

Яка вада заважала баранчику бути працьовитим та цілеспрямованим?

Що б ви порадили ображеному баранчику?

Під час обговорення вихователь за необхідності надає дітям допомогу (уточнює, підказує, підводить до потрібної думки).

Переказ казки

Дошкільнятам пропонується спільно переказати зміст казки, використовуючи ляльок міні-театру. Діти можуть виконувати ігрове завдання по черзі: один малюк розпочинає казку, а інші продовжують її.

Під час переказування дорослий заохочує невеликі імпровізації малюків.

Вихователь. Проминув деякий час. Дуже заздрив баранець своїм товаришам-артистам, конику й цапкові. Але від цього не став менш упертим. А веселий клоун Марко та його баскі вихованці готували вже новий цікавий номер. Ось такий.

Ігрові рухові вправи «Дресировані звірята»

Вихователь читає малюкам віршований текст, зображуючи згадані рухові дії за допомогою ляльок, а діти імітують аналогічні рухи, пересуваючись по колу.

На арену друзі стали
(*Стають одне за одним у коло.*)
І галопом поскакали,
(*Пересування галопом.*)
Потім риссю бігли, діти,
Як стрімкий та жвавий вітер.
(*Легкий біг на носочках.*)
То повільно крокували,
(*Перехід на ходьбу.*)
Ніжки вгору піднімали,
(*Крокуючи, почергово утримують ноги в повітрі кілька секунд.*)
Ще й кружляли, обертались,
(*Поворот навкруг себе.*)
Танцювати постарались.
(*Довільні танцювальні рухи.*)
І нарешті зупинились —
(*Стають прямо.*)
Чемно глядачам вклонились.
(*Низький поклон.*)

Арт-терапевтична робота «Арена циркова»

Вихователь. Така чеснота, як наполегливість, уміння доводити розпочату справу до кінця, важлива і в навчанні, і в праці. Наприклад, кухар, не будучи наполегливим, не доварить страви, спортсмен не виграє змагання, а будівельники не завершать будівництво.

Педагог пропонує малюкам стати будівельниками циркової арени, про яку йшлося в казочці. Діти виконують ігрове завдання разом, використовуючи для цього дитячі стільчики, які вони розставляють упритул по колу, спинками назовні.

По закінченні виконання ігрового завдання малята беруть ляльок міні-театру (або інші іграшки-тварини, на власний розсуд) і в супроводі веселої мелодії «дресирують» обраних звірят на імпровізованій арені, готуючи їх до уявного виступу.

Заняття закінчується.

----- Кмітливість спритніша за хитрощі -----

Мета: формувати в малюків уявлення про внутрішній світ людини; уточнити поняття про такі людські чесноти, як мудрість, кмітливість, розсудливість, справедливість; викликати осудливе ставлення до хитрощів, обману, лукавства.

Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують півника та лисичку, декорації (зображення тину та дерева), аудіоапаратура, іграшковий будівельний матеріал (деталі крупного конструктора, кубики тощо).

Хід заняття

Педагог дістає лисичку й звертається до групи.

Вихователь. *Малята, чи впізнаєте ви цю тваринку? (Так, це — лисичка.)* Правильно. Красива наша лисичка: пухнаста, довгохвоста, яскраво-руденька. Здавалося б, така добра та лагідна лиска. Але зовнішність лисички обманлива: насправді лисиця підступна та хижа.

Артикуляційна вправа «Хижа лиска»

Діти ритмічно виконують легкі ляскання зубами.

Бігла лисонька лісами,
Вона клацала зубами,
Бо бажала лиска хижа
З'їсти зайця, пташку й мишу.

Така вправа сприяє розвитку м'язів у нижньої щелепи в акті мовотворення.

Бесіда «Лисяча вдача»

Вихователь розмовляє з дошкільнятами від імені лисички.

Лисичка (улесливо). Доброго дня, мої хороші, мої найкращі малятка! *(Діти вітаються з лялькою.)* Мабуть, ви знаєте, що я дуже хороша: доброзичлива, надзвичайно чесна та лагідна. Правда? *(Заперечна відповідь.)* Чому це «ні»? А яка ж я тоді, на вашу думку? *(Хитра, підступна.)* Оце так! І чого ж це я нехороша, поясність мені, будь ласка! *(Відповіді малят.)* Мене, найчеснішу у світі лисичку-сестричку, отак обмовили! Чому це я хитра? Кого взагалі вважають хитрими? *(Дорослий допомагає вихованцям дати визначення: «Хитрими вважають того, хто обманом прагне досягти бажаного, хто на вигляд лагідний, а на думці має злі наміри.»)*

Ну то й що, що я хитра? Бути хитрим — це чудово! Усі поважають тебе за кмітливість... Адже я будь-кого можу перехитрити! Чи згодні ви із цим, діти? (Ні, бути хитрим — негарно, це вада, погана риса.)

Усе одно я з вами не згодна. Адже хто хитрий, той розумний. А бути розумними, мудрими всі хочуть.

Вихователь. Он як розмову повертає наша руда гостя! Але поміркуйте, малята, і скажіть: чи одне й те саме: кмітливість і хитрість? (*Ні, це різні риси.*) Звісно, адже можна бути кмітливим і при цьому правдивим та чесним. А лисичка — така? (*Заперечна відповідь.*) Правильно, молодці. А розуму й кмітливості слід навчатися недарма: адже ці чесноти дозволяють викрити хитрощі лисиці. Хто розумненький, не дозволить себе обманути, бо вчасно здогадається про недобрі наміри рудої хитрухи. Так, як це сталося в наступній казочці. Пригадаймо ж її.

Розігрування народної казки «Кмітливий півник»

Вихователь встановлює необхідні картонні декорації і розіграє казку за допомогою ляльок міні-театру.

Півник. От і ранок настав! Злечу-но я на тинок та привітаю сонечко. (*Дорослий розміщує півника на тинку.*) Кукуріку-у!

Лисиця. Що я чую? Мій сніданок кукурікає! (*Наближається до тину.*) Доброго дня, півнику! Ось почула, як ти гарно співаєш. Чудовий у тебе голос.

Півник. Дякую, лиско.

Лисиця. Тільки не знаю, півнику, чи вмієш ти співати так, як співав твій батько.

Півник (*здивовано*). А як же співав мій батько?

Лисиця. Він на одній нозі стояв і, заплющивши одне око, так гарно кукурікав, що й ну...

Півник. І я так зможу! Кукуріку-у!

Лисиця. Добре, добре! Але чи зможеш ти стояти на одній нозі й, заплющивши обидва ока, співати?

Півник. Зможу! Кукурі...

Лисиця (*хапає півня*). Ага! Тут ти і попався! Понесу тебе до лісу та й з'їм! Поснідаю прямо тут, край лісу, біля оцього високого дерева, чого там вже зволікати...

Півник. Зачекай, лиско! Твоя мати не так робила!

Лисиця. А як же вона робила?

Півник. Розказували, що перш, ніж розірвати півня, вона мала звичку співати.

Лисиця (*гордовито*). Я вся вдалася в матір! (*Випускає півня з лап і тихо наспівує.*) Ля-ля-ля, ля-ля...

Півник (*злітає на дерево*). Виходить, хитра ти, лисичко, та не дуже мудра.

Лисиця. Ось тобі й маєш: півень мене перехитрив. Доведеться повертатися до лісу без здобичі!

Під жваву мелодію («Пісня лисички» з опери «Коза-дереза» М. Лисенка або іншу музику) лисиця йде геть, а півник злітає з дерева, вклоняється глядачам та повертається до свого тинка.

Обговорення казки «Кмітливий півник»

Педагог спонукає вихованців обговорити зміст казки.

Яке враження справляла лисичка: привітної й доброзичливої чи злої, нечемної?

Які насправді були лисячі наміри? Що саме вона хотіла зробити з півником?

Для чого, на вашу думку, лисиця хитрувала? Чи стала б вона вести свою улесливу розмову з півником, якби той стояв просто перед нею?

Розкажіть, як лисичці вдалося схопити півня.

Як ви думаєте, лисичка була впевнена, що перехитрить півня? Чому? Яким вважала лисичка півника: розумним чи простакуватим?

Чому лисичці не вдалося поласувати півнем? Яким він виявився?

Поміркуйте і скажіть: чиї хитрощі можна вважати обманом? Чиї хитрощі свідчать про кмітливість?

Що вдалося зробити півнику завдяки своєму розуму?

Вихователь. А якби півник був ще розумнішим, він би взагалі не потрапив до лап лисички. Чи згодні ви з цим? (*Так.*) Тоді давайте спробуємо змінити нашу казочку так, щоб півневі не довелося нічого вигадувати для свого порятунку.

Творча переробка казки

Двоє дітей беруть ляльок (лисичку та півника) і розігрують початок казки за зразком педагога, а потім, після репліки лисички: «Він на одній нозі стояв і, заплющивши одне око, так гарно кукурикав, що й ну...» — змінюють за необхідною допомогою вихователя подальший сюжет.

Приблизні варіанти завершення казки:

Півник. Шкода, лисонько, але я так не вмю. Може, на той рік навчуся, тоді й приходь.

Л и с и ц я. Прийду, прийду! (*Іде.*) От лихо: не вдалося мені півня обдурити!

* * *

П і в н и к. Знаю я тебе, лиско: зараз заплющу очі, а ти мене — хап! Забирайся краще звідси геть, обманщице!

Л и с и ц я. Ти диви, який хитромудрий! Піду інших півників шукати, яких обдурити можна!

П і в н и к. Прощавай, лисонько! Бувай здорова!
Завдання виконують по черзі дві-три пари дошкільнят.

В и х о в а т е л ь (*бере в руки півника*). Наш півничок, малята, не тільки кмітливий та розумний, але й дуже вправний та спритний. І зараз він вас навчить веселої півнячної зарядки.

Ігрові рухові вправи «Півник»

Діти виконують рухові дії відповідно до віршованих рядків, що їх читає вихователь.

Півник вміє крокувати,
Гордовито походжати.
Ось так-так, ось так-так —
Гордовито походжати.

(*Широкі кроки з високим підніманням колін, постава пряма, голова піднята, руки за спиною.*)

Він вітає нас з тобою,
Повертає головою.
Ось так-так, ось так-так —
Повертає головою.

(*Руки на поясі. Повороти тулуба праворуч-ліворуч з одночасним повертанням голови у відповідних напрямках, ноги нерухомі.*)

Півень крильцями махає,
На парканчика злітає.
Ось так-так, ось так-так —
На парканчика злітає.

(*Змахи розведеними в сторони руками з одночасним підстрибуванням на двох ногах.*)

Курочок, курчаток зранку
Кличе півник до сніданку,
Ось так-так, ось так-так —
Кличе півник до сніданку.

(*Нахили тулуба вперед, руки за спиною з'єднані в «замочок».*)

Вихователь. Добре, що цього разу мудрому півнику вдалося перехитрити обманщицю лисицю. Але від лисиці можна чекати інших капостей! Краще, якщо вона взагалі не зможе добратися до нашого півника.

Арт-терапевтична робота «Парканчик»

Педагог пропонує дошкільнятам спорудити парканчик, який відділятиме оселю півника від володінь хитрої лисиці.

Діти виконують ігрове завдання, спільно споруджуючи між ляльками стіну з іграшкового будівельного матеріалу: кубиків, крупних деталей конструктора тощо.

Робота виконується в супроводі звучання будь-якої жвавої мелодії (на розсуд вихователя).

Наприкінці заняття малята пояснюють, чи мудрим, на їхню думку, було рішення зробити такий парканчик та чому цю справу можна вважати доброю.

Заняття закінчується.

Скромність — твоя окраса

Мета: формувати в дітях розуміння загальнолюдських цінностей, зокрема скромності; розвивати здатність до об'єктивної самооцінки; підтримувати прагнення малюка бути скромним, не хизуватися власними уміннями; виховувати цікавість до природи.

Матеріали та обладнання: ілюстрація із зображенням гніздечка з пташенятами, картонні силуети птахів (папуга, орел, лелека, дятел та соловейко), декорація із зображенням дуба, аудіоапаратура, аудіозапис солов'їного співу, декорація лісу, лялька-фея, папір, простий олівець.

Хід заняття

Дорослий показує дошкільнятам зображення гніздечка і розпочинає розмову.

Вихователь. Малята, хто знає, що це таке? (*Гніздечко.*) Правильно, це гніздечко.

А зростають в нім, малята,
Не звірята й не комахи:
Жовтороті пташенята,
Звісно, це — майбутні птахи.

Усі пташенята, яка б мама у них не була: ластівка це чи ворона, голубка чи журавка,— маленькі, беззахисні та безпомічні. Усі вони між собою схожі тим, що вміють тільки роззявляти дзьобики та ковтати їжу, яку приносять їм турботливі батьки.

Артикуляційна гімнастика «Жовтороті пташенята»

1. **Вправа «Пташенята відкривають ротики».** (Для розвитку вміння спокійно відкривати та закривати рот, розслаблюючи м'язи язика.)

У малих пташиних діток
Часто ротики відкриті,
В них кладе матуся-пташка
Черв'ячка або комашку.

Діти відкривають рот, утримують таке положення 5–10 секунд.

2. **Вправа «Дзьобики».** (Така вправа сприяє профілактиці появи контрактур, тобто обмежень рухливості жувально-артикуляційних м'язів.)

Розкривають малюки
Жовтороті дзьобики,
Ними клацають тихенько
І чекають татка й неньку.

Опускання та піднімання нижньої щелепи. Відкривання та закривання рота вільне, без напруження.

Вихователь. Проминув час, і всі пташенята виростили: вони перетворилися на зовсім різних птахів — перелітних та зимуючих, дрібних та великих, співочих та хижих... (*Педагог дістає і показує дітям ляльок-птахів.*) І кожна пташка вирізняється від інших, має свої особливості.

Бесіда «Усяк свої чесноти має»

Вихователь. Отже, серед молодих птахів, які виростили за літо, були такі, що гарні на вроду; такі, що приносять користь; такі, що спритні та сильні, і такі, яких вважають майстрами дивовижного співу. Як ви вважаєте, діти, чи кожна людина має власні чесноти та здібності? (*Так.*) Які риси ми вважаємо чеснотами? (*Доброту, чемність, чуйність, правдивість.*) Правильно. Ну а здібності наші залежать від таких чеснот, як працьовитість та старанність. Наприклад, яких рис набувають спортсмени, що постійно тренуються? (*Сили, спритності.*) Чого можуть навчитися сумлінні митці? (*Співу, малювання, музики, танців, вишивання.*) Які чесноти, на вашу думку, обов'язково повинні мати вчителі, вихователі? (*Розум, доброту, любов до дітей.*)

Кожен-кожен із нас має гарні риси, якими по праву може пишатися. Але чи добре буде, якщо кожен почне хизуватися один перед одним: наприклад, художник стане вихвалитися своїми картинами, будівельники загордяться тим, який гарний дім у них вийшов, а лікар хвалькувато розповідатиме всім про те, як вінвилікував хворого? (*Заперечна відповідь.*) Чи зможемо ми назвати таких людей скромними? (*Ні.*)

Правильно, друзі. Скромність сама по собі — теж людська чеснота, причому дуже, дуже важлива. Народне прислів'я каже: «Не хвали себе сам: хай люди тебе похвалять». Чи згодні ви із цією думкою? (Так.) Кажуть, що скромність прикрашає, тобто вона робить людину кращою. І справжня скромність не заважає нам бачити хороше. Як ви думаєте, яким краще бути: хвалькуватим, пихатим чи скромним? Чому? (Вихователь активно допомагає дітям дійти правильних висновків.)

Вихователь. Про це, дітки, ми знаємо. А от пташки — герої нашої наступної казочки — їй гадки не мали про те, що вихвалитися — це нескромно та негарно. А що вийшло з того, слухайте самі.

Розігрування казки «Кого обрала фея?»

Педагог на фоні декорації розміщує лялькові фігурки пташок і ляльки-феї та розігрує сюжет казки.

Вихователь. Десь далеко, в одній чарівній країні, стояв казковий ліс. А в тому лісі жили різні птахи. Одного ранку завітала до цього лісу чарівна фея, щоб вибрати серед численного птаства найкращу пташину. От зібралися пташки біля найбільшого в лісі дуба та й почали вихвалитися перед феєю та одне перед одним.

Папуга. Я, папуга, найкрасивіший, найвродливіший: он яке в мене пір'ячко — строкате, різнокольорове, як палітра; барвисте, як райдуга.

Орел. Може, ти й непоганий, папушко, а я, орел, все-таки кращий за тебе. Адже я найсильніший, літаю найвище, крила в мене найбільші. І мисливець я чудовий. А вже який в мене добрий зір — кращого й у світі не буває.

Дятел. Правда твоя, орле. Та користі з тебе мало. А от я, дятел, — найкорисніший у світі. Адже я шкідників нищу, деревам життя рятую. Якби не я, загинув би весь ліс; не те що цього крилатого дуба — жодного дерева тут не було б!

Лелека. Здорові ви, сусіди, вихвалитися... Але ніхто з вас не має таких довгих граційних ніг та дзьоба, як у мене. Скажіть, чи вміє хтось ходити по болоту та ловити жаб? Тільки я це вмю — тому я і найкращий!

Вихователь. Так торохтіли, кричали птахи, вихваляючись та перебиваючи один одного. Кожен мав себе за найгарнішого і вважав, що фея повинна обрати саме його. Тільки маленький соловейко сидів тихо і скромно мовчав. Помітила чарівниця фея цю пташку та й питає.

Фея. А ти, соловейку, чому сидиш мовчки?

Соловейко. А чим мені, феє, похвалитися? Адже я не маю ні барвистого пір'я, ні міцних великих крил. Не вмю я ані кору дерев дзьобом довбати, як дятел, ні жаб ловити, як довгоносий лелека.

Фея. Але ти щось умієш, соловейку? Як не хочеш хвалитися та розказувати про це, просто покажи нам своє уміння...

Соловейко. Добре. Я подарую вам свою пісню.

Звучить фонограма запису солов'їного співу.

Вихователь. І полилися дивовижні звуки солов'їного співу, прекрасною музикою заворожили чарівний ліс. Усі птахи, які щойно сперечалися про те, хто з них кращий, замовкли й заслухалися чудесними трелями. І фея посміхнулася. Вона вже знала, яку саме пташку обере найкращою.

Обговорення казки

Запитання та завдання до змісту прослуханої казки:

Що хотіла зробити фея? Для чого вона завітала до лісу?

Розкажіть, як поводитися папуга, дятел, лелека, та орел. Якими можна назвати цих птахів, яку спільну ваду вони мали?

Доведіть, що птахи у казці були не скромними, а пихатими й хвалькуватими.

Як ви думаєте, чи сподобалася феї така поведінка птахів? На кого чарівниця звернула увагу?

Чому увагу феї привернула маленька непоказна пташка? Яка перевага соловейка зацікавила фею?

Чи завадила скромність маленькому соловейку показати свій талант?

Як ви думаєте, яку пташку фея обрала найкращою? За які чесноти соловей здобув таке звання?

Чи поділяєте ви думку феї?

Діти розбирають фігурки пташок, розподіляючи ролі, і за допомогою вихователя розігрують сюжет казки повторно. У процесі виконання завдання малята можуть вносити власні творчі доповнення у зміст казки.

Пальчикова гімнастика «Хвалькуваті птахи»

Педагог спонукає дошкільнят передати зміст казки імітаційними рухами пальчиків.

Птахи усі коло дуба зібрались,

(Лікті вертикально разом, пальці кистей переплетені — «дерево».)

Гучно кричали вони, вихвалялись.

(Долоні з'єднані внутрішньою стороною всередину, пальці кистей ритмічно розводяться.)

Хвастався кожен із птахів собою:

(Плавно розводять долоні в сторони.)

Дуже барвистий папуга — красою,

(Плескають у долоні.)

Сизий орел тим, що швидко літає,

(Горизонтально розміщені долоні поряд, піднімають та опускають.)

Крила міцні та зіркі очі має.

(Зчіплюють напружені кисті в «замочок», потім приставляють кільця з вказівних та великих пальців до очей.)

Дятел також вихвалявся, малята:

Здатен дерева він сам лікувати!

(Стукають пучками з'єднаних великих та вказівних пальців по столу чи підлозі.)

Білий лелека сказав гордовито,

(Долоні зчеплені великими пальцями, решта пальців розставлені і погойдуються — «птах махає крилами».)

Що жабенят він уміє ловити.

(Хапальні рухи обома кистями.)

Тільки малий соловейко мовчав,

(Складають долоньки «кошиком», зображуючи розмір пташки.)

Скромність цей птах неабияку мав!

(Складають руки на грудях.)

Арт-терапевтична робота «Скромний соловейко»

Дорослий просить малят намалювати скромного, непоказного соловейка, який повівся серед усіх персонажів казки найчемніше й найкраще. Діти отримують приладдя для малювання: папір та прості олівці й виконують роботу в супроводі спокійної мелодії.

Наприкінці заняття педагог допомагає дітям дійти висновку, що передусім окрасою людини є не її самовихваляння, а скромність. А свої уміння та гарні риси слід доводити на ділі, а не базікати, не розказувати про них.

Заняття закінчується.

Сподівайся на краще!

Мета: профілактика підвищеної тривожності; формувати в дітей позитивне світобачення, оптимістичне сприйняття навколишнього світу; виховувати впевненість, віру у власні сили.

Матеріали та обладнання: ляльки-звірята (два ведмедики), сюжетні малюнки за змістом казки, аудіоапаратура, книжечки-розмальовки, кольорові олівці.

Хід заняття

Педагог ставить перед малятами ведмедиків і звертається до дошкільнят.

Вихователь. Діти!

Нині гості в нас чудові —
Це ведмедики казкові.
Одного Матвійком звати,
Інший — це Мусій, малята.
Отже, ведмежаток двоє.
Ці звірята між собою
Зовні схожі, та одначе
Мають зовсім різну вдачу.

А мешкають наші братики-ведмедики у своїй хижці, яка стоїть край вузької стежки, у гущавині чарівного лісу (дорослий показує дітям відповідну ілюстрацію).

Артикуляційна вправа «Скормовка про хижку»

Діти на прохання вихователя проказують віршовану скоромовку, вимовляючи її виразно й чітко, спочатку повільно, а потім у більш швидкому темпі.

Ось хижка край стежки, ведмежа це хата:
У ній проживають брати-ведмежата.

Бесіда «Вдача, настрої та думки»

Вихователь. Отже, малята, наші ведмедики майже однако-ві на вигляд, та дуже відрізняються своєю вдачею. Один ведмедик, Матвійко, завжди усміхнений та радісний. А який, на вашу думку, інший ведмедик, Мусій? (*Похмурий, невеселий.*) Так. Ведмежатко Матвійко завше прокидається у доброму настрої і завжди готовий до гри та цікавих пригод. А Мусій, на вашу думку, який має настрої із самого ранку? (*Поганий, йому не хочеться гратися.*) Думки Матвійка завжди про щось гарне, хороше, приємне. «Який гарний має бути день!» — думає ведмедик Матвійко. — Скільки веселих, незабутніх вражень він мені принесе!» А от Мусій чомусь щодня чекає чогось іншого. Як ви думаєте, про які події він міркує? (*Про неприємні, печальні, навіть жахливі.*)

Матвійко — ведмедик впевнений. Він вірить у власні сили і завжди сподівається на краще. Навіть коли справді трапляються якісь негаразди, він долає їх, не втрачаючи присутності духу.

Цього не можна сказати про його братика. Яким уявляється вам ведмежатко Мусій? (Він невпевнений у собі, постійно пригнічений.) Правильно. От такі ці клишоногі братики.

Малята, а ким із цих ведмедиків ви себе уявляєте? Чому? Поясніть свою думку. (Діти виконують завдання за допомогою педагога.) Як ви вважаєте, хто з цих ведмежат почувався більш щасливим? Які почуття викликає в нас Мусій? Що б ви порадили такому ведмедику? (Відповіді.)

А зараз я розповім вам казочку. Ви, дітки, допомагайте мені її розповідати. Ну а якщо всі дітки вважають, що краще бути схожим на життєрадісного Матвійка, то й говорити ви будете саме за цього ведмедика.

Розігрування казкового діалогу «Про братиків ведмедиків»

Вихователь спонукає дітей підтримувати діалог, промовляючи відповідні репліки оптимістичного персонажа казки — ведмежатка Матвійка. Діти виконують ігрове завдання за активною допомогою дорослого (пояснення, підказки).

Вихователь. Настав ранок. Прокинулися ведмедики. Першим сонно озвався Мусій.

Мусій. Як же я погано виспався! Щось мені зле... А ти як почувашся, Матвійку?

Матвійко. А я виспався чудово і почувуюсь бадьорим.

Мусій. Мабуть, сьогодні знову буде цілий день дощ... Небо, здається сірим, похмурим. Ти як думаєш, брате?

Матвійко. А я, братику, певен що день буде ясным, сонячним, теплим. Якщо зранку й не з'явиться сонечко, воно неодмінно вийде трохи пізніше!

Мусій. Треба б умитися! Та не люблю я цього: вода холодна... А мило очі щипає. А ти, Матвійку?

Матвійко. А я вмийся із задоволенням: прохолодна водичка бадьорить та гартує, а мило таке духмяне!

Мусій. Що сьогодні на сніданок? Знову каша... Як вона вже мені набридла...

Матвійко. Кашка — це чудово! Вона дуже корисна, додає сили й наснаги. І так мені смакує!

Мусій. Зараз ти, мабуть, знову запропонуєш мені якісь справи?

Матвійко. Атож! Ходімо пограємось або прогуляємось лісом та дізнаємось щось новеньке, які події відбулися в нашому лісі.

Мусій. А я не хочу нікуди йти... Що може бути цікавого? І гратися мені теж не хочеться. Ти ще скажи: будемо вчитися по деревах лазити...

Матвійко. Давай! Адже справжній ведмідь має рости спритним та сильним! Дивись, як це робиться!

Мусій. Усе одно в мене нічого не вийде. Я не зумію... Я такий вайлуватий і зовсім не спритний.

Вихователь. Вийшли ведмедики на галявину, дивляться — а там розкрилися квіти, над ними метушаться бджілки, пташки співають дзвінко. От Мусій і каже.

Мусій. Обережно, брате! Краще б ці квіти не розквітали. Дивися, скільки над ними бджіл: ще вкусять! А шумно тут як! Пташки такі галасливі, аж голова від них болить! Згоден, Матвійку?

Матвій. Ні, я не згоден із тобою! Поглянь, які прекрасні ці квіточки! А те, що бджіл багато, — це ж добре! Вони збирають смачний нектар! Пташки ж співають просто дивовижно, їхній спів мені так подобається!

Вихователь. Надвечір повернулися ведмежата додому. Вони мовчали. Кожен із братів думав про минулий день.

Якщо дошкільнятам важко впоратися з ігровим завданням, вихователь спрощує його: спочатку сам каже потрібну репліку, а потім просить ту чи іншу дитину її повторити.

Обговорення казки

Педагог пропонує малятам дати відповіді на запитання за текстом казки:

Як ви вважаєте, якою вийшла наша казочка: радісною чи сумною?

Чи відрізнялися між собою брати ведмежата? Чим саме?

Хто з ведмедиків ніколи не нудьгував, умів радіти всім та всьому, що оточує його?

Чи поділяв враження Матвійка його братик?

Яким був Мусій: як він поведився, яким тоном розмовляв, яким видавалося йому все те, що Матвійко вважав гарним, веселим, чудовим?

Чи подобаються вам брати-ведмежата? Хто з них вам подобається більше? Чому?

Як ви думаєте, хто винен у тому, що ведмедик Мусій постійно був пригнічений?

Кому з ведмедиків, на вашу думку, буде легше навчатись, знаходити нових друзів?

Чи хотілося б вам, щоб ведмедик Мусій став схожим на свого бадьорого та впевненого братика Матвійка? Як би змінилася тоді казка, якою б вона стала?

Творча переробка уривку казки

Вихователь пропонує дітям обрати певний фрагмент прослуханої казки (на свій розсуд) і розіграти його, змінивши зміст так, що обидва братики стали радісними, у гарному настрої.

Наприклад:

Мусій. Доброго ранку! Як я гарно та солодко виспався! А ти, братику Матвійко?

Матвійко. Я також виспався чудово: почуваюся бадьорим!

Мусій. Здається, нас чекає погожий, сонячний день!

Матвійко. Звісно. А як же інакше? День має бути обов'язково ясным та теплим!

Під час виконання ігрового завдання малята можуть також скласти подібні короткі діалоги (кожен малюк говорить по 2–3 репліки) на задані педагогом теми (ведмежата збирають та куптують малину, бігають наввипередки, спостерігають за польотом метелика, учаться танцювати тощо).

Педагог бере лялькового ведмедика і звертається до групи від його імені.

Мусій. Спасибі вам, дітки! Завдяки вам я став зовсім по-іншому дивитися на все довкола, навчився бачити все з кращого боку, завжди сподіватися на краще, вірити у свої сили та радіти життю.

Вихователь. Мабуть, братики-ведмедики сьогодні знайшли серед хлопчиків та дівчаток нашої групи чимало хороших друзів, які завжди готові їм допомогти, підтримати їх, ну і, звичайно ж, веселенько погратися з ними. Хто з вас вважає себе другом ведмежаток Матвійка та Мусія? *(Діти називають себе.)*

Тоді, малята, навчимо ведмежат гарних та цікавих фізкультурних вправ!

Звучить жвава мелодія (на розсуд педагога). Малюки на прохання вихователя стають у коло. Лялькових ведмедиків ставлять у центр дитячого кола.

Ігрові рухові вправи «Весела зарядка»

Вихователь читає віршовані рядки, а дошкільнята виконують ігрові рухи відповідно до змісту та ритму.

Фізкультура — рух і гра!
Та-ра-тра, та-ра-ра!

На зарядку нам пора!
Та-ра-тра, та-ра-ра!

(Крокують одне за одним по колу.)

Ручки вгору піднімаймо —
Раз-два-три! Раз-два-три!

(Зупиняються, обернувшись до центру кола і, стоячи на місці, ритмічно підіймають і опускають руки.)

Ще й голівками киваймо —
Раз-два-три! Раз-два-три!

(Погойдування головою праворуч-ліворуч.)

Навкруг себе обкрутились —
Так-так-так! Так-так-так!

(Обертаються навколо себе.)

На сусідів подивились —
Так-так-так! Так-так-так!

(Повороти голови в сторони.)

Врозтіч всі порозбігались —
Тра-ля-ля! Тра-ля-ля!

(Розбігаються врозтіч навшпиньках.)

І у коло знов зібрались!
Тра-ля-ля! Тра-ля-ля!

Малята знову стають у коло й беруться за руки. У супроводі веселої музики діти впродовж 1–1,5 хвилини водять хорівод навколо ляльок, що зображують казкових персонажів — ведмежат.

Арт-терапевтична робота «Ведмедики-художники»

Дорослий нагадує дітям про те, що на початку їхньої казочки один ведмедик був життєрадісним, а інший мав протилежну вдачу — завжди був понурим, сумним.

Педагог пропонує вихованцям уявити, що ведмедики стали художниками і кожен з них малює картинки таких кольорів, які йому близькі по духу й настрою, які він відчуває.

Малята отримують розмальовки та олівці. Вихователь просить дітей розфарбувати в ній дві картинки: одну так, як це зробив би веселий Матвійко, а іншу — так, як це виконав би сумовитий ведмедик Мусій.

Діти виконують образотворче завдання в супроводі тихої, спокійної музики.

Презентація робіт

По закінченні роботи малята можуть показати свої розфарбовані картинки групі та презентувати їх, даючи відповідні пояснення.

— Ось цю картинку розфарбував Матвійко — на ній кольори яскраві, радісні: барвисті квіти, зелененька травичка, ясне оранжеве сонечко.

— А цю картинку малював печальний Мусій — вона вийшла тьмяною та сумною, як і вдача цього ведмедика: усе розфарбоване сірим, чорним, темно-зеленим та коричневим кольорами.

Заняття закінчується.

----- Дружба та мир значно кращі за сварку -----

Мета: виховувати в дітей дружне, доброзичливе ставлення одне до одного, уміння просити вибачення і вибачати; формувати вміння стримувати негативні емоції; викликати осудливе ставлення до проявів агресії, сварок.

Матеріали та обладнання: ляльки (бабуся, собачка й кіт), декорація сільського подвір'я, аудіоапаратура, приладдя для ліплення (пластилін, дощечка, стека, ганчірочка).

Хід заняття

Вихователь. Малята, сьогодні ми потрапимо до одного за тишного дворику привітної бабусі Мотрі, де живуть її улюбленці — собачка Сірко та котик Мурко. (*Педагог виставляє перед малятами відповідних ляльок.*) І песик, і кіт до душі бабусі Мотрі — про обох вона піклується, обох годує. Сірко — відважний та пильний песик, а Мурко — такий гарний мишолов, та й шкоди не робить. От тільки дуже засмучують звірята свою хазяйку постійними розбратами та сварками між собою.

Артикуляційна гімнастика «Пес і кіт»

1. **Вправа «Злий собака».** Діти піднімають верхню губу, показуючи верхні зуби, гарчать (протяжне вимовляння звука [р] з наступним опусканням нижньої губи).

Двором кіт собі мандрує,
Йде поволі, не спішить.
Котик песика дратує —
Песик шкіриться й гарчить.

2. **Вправа «Парканчик».** Верхня та нижня губи відкривають зімкнені зубки.

На паркан коток стрибає,
Пес до нього: «Гав! Гав! Гав!
Зуби ти мої пізнаєш,
Ух, тебе б я покусав!»

3. **Вправа «Фиркання».** Малята різко вимовляють звук [ф] на активному видиху.

Кіт підняв глузливо вуса
Та ще й фиркає: «Фир, фир!
Я собаки не боюся:
Чи й не сторож, чи й не звір!»

4. **Вправа «Шипіння».** Вимовляють на тривалому видиху звук [ш].

Розлютився наш собака:
Ну й нахабний сірий кіт!
Він, пухнастий забіяка,
Ще й шипить, піднявши хвіст!

Бесіда «Навіщо нам сваритися?»

Вихователь. Чи згодні ви з тим, малята, що бабусиних собачку й kota навряд чи можна назвати добрими друзями? (*Стверджувальна відповідь.*) Чому? Що вони затіяли? (*Сварку.*) Кому з вас доводилося бачити сварки або самому сваритися зі своїми друзями, товаришами? (*Відповіді дітей.*) Розкажіть, які почуття виявляють ті, хто свариться? (*Педагог допомагає малюкам дібрати потрібні слова: гнів, обурення, роздратованість.*) Які зазвичай учасники сварок: задоволені, добрі чи, навпаки — сердиті, злі, недоброзичливі? (*Відповіді.*) Розкажіть, як поведуться люди під час сварки? (*Вони кричать, розмахують руками, погрожують одне одному, іноді навіть б'ються.*) Як ви думаєте, чи може принести кому-небудь радість та задоволення така справа, як сварка? (*Ні.*) Яке враження найчастіше справляють ті, хто свариться, на оточуючих? (*Негарне, неприємне, погане враження.*)

Правильно, малята. Іноді сварки, здається, не уникнути, бо хтось один добряче завинив перед іншим. Але той, хто провинився, цілком може (*і повинен*) не допустити сварки. Як ви думаєте, що він має зробити? (*Дорослий підводить малят до висновку: «Слід попросити вибачення за свою провину».*) А якщо це вибачення щире, то його товариш, тамуючи образу, скоріше за все... Що зробить? (*Простить, вибачить.*) Чим тоді закінчиться така сварка? (*Миром, примиренням.*)

Вам, малята, що приємніше робити: сваритися чи миритися? (*Миритися.*) Справді, там де сварка — ворожнеча й розбрат, а де мир, там які стосунки між людьми? (*Гарні, дружні, привітні.*)

Вихователь. Добре, що ви такі розсудливі і все розумієте правильно. Але цього, на жаль, не можна сказати про наших казкових героїв — песика Сірка та котика Мурка. Про них наступна буде казка, тож слухайте її, будь ласка!

Розповідання казки «Як Сірко та Мурко подружилися»

Звучить весела мелодія.

Педагог встановлює декорацію із зображенням подвір'я і розповідає казку, використовуючи відповідних ляльок міні-театру.

Вихователь. Отже, у бабці Мотрі жили песик Сірко та котик Мурко. Сірко та Мурко дуже не подобалися один одному.

«Навіщо цей кіт? — думав песик, — ось я двір та дім охороняю, від злодіїв пильную, а від нього жодної користі!»

А котик міркував так: «І де б дівся цей Сірко! Тільки й уміє гавкати та гарчати марно. Не те, що я — лагідний та муркотливий. Розважаю хазяйку своїми пісеньками, та ще й мишей ловлю».

Кіт намагався не потрапляти на очі собаці, бо той одразу починав сердито гавкати й вишкірятися на нього. Так було довго, доки не трапилася із цими звірятами одна пригода.

Одного ранку пішла бабця Мотря на ринок. Чекали пес та кіт на свою хазяйку довго, а її все нема й нема. Хоч і не любили Сірко та Мурко один одного, та довелося примиритися, щоб разом знайти бабусю. І вирушили вони на пошуки.

«Як же знайти нам хазяйку?» — думав Сірко. А кмітливий Мурко йому й каже: «Та у вас же, у собак, кажуть, дуже добрий нюх. То й спробуй знайти її за запахом!» «Справді, як це я сам не здогадався?» — мовив Сірко і повів своїм чутким носом. Побігли звірята по стежці. І раптом побачили бабусю. Вона повільно йшла, а в руках у неї були важкі торби. Сірко та Мурко так зраділи, що, позабувши всі свої сварки, радісно побігли назустріч бабусі. Вони дружно взяли в неї покупки і вирушили додому. Сірко ніс найважчу торбу, а Мурчик легшу. Бабуся Мотря дуже раділа з того, що її улюбленці нарешті помирилися.

Коли всі повернулися додому, то влаштували смачне чаювання. Мурчик та Сірко допомогли накрити на стіл, а бабуся спекла пиріг.

Обговорення казки

Запитання для обговорення:

Чи сподобалася вам ця казочка?

Розкажіть, які стосунки були між Мурком та Сірком на початку казки.

Чи змінилися вони згодом?

Розкажіть, який випадок змусив песика й котика примиритися.

Як ви думаєте, чи змогли б тварини допомогти бабусі, якби вони не об'єднали для цього свої зусилля?

Чим закінчилася ця історія?

Вихователь. Мабуть, песик Сірко та котик Мурко, повернувшись додому, остаточно помирилися. Хто, на вашу думку, і в кого попросив вибачення за минулі образи? *(Заслуховують різні варіанти дитячих відповідей.)*

Творче доповнення казки

Педагог пропонує малюкам доповнити казку: взяти ляльок і розіграти з ними діалог, у якому песик та котик вибачаються один перед одним.

Приблизний варіант діалогу.

Сірко. Вибач мене, Мурче, що я сварився з тобою, гарчав та гавкав на тебе. Я більше не буду тебе ображати. Ти он який кмітливий та спритний.

Мурко. Вибач і ти, Сірку, що я тебе зневажав.

Сірко. Давай, коте, помиримося та й будемо друзями!

Мурко. Згода! Будемо добрими друзями, найкращими у світі! Діти виконують завдання за необхідною допомогою дорослого.

Ігрові рухові вправи «Не сварімося!»

Дорослий пропонує вихованцям закріпити дружбу котика й песика, навчивши їх доброї народної пісеньки.

Педагог промовляє рядки дитячої пісеньки-мирилки, а малята, ставши в пари одне напроти одного, виконують рухові дії за змістом.

Вишні-черешні наливаються,

(Плавно піднімають руки вгору, розставляючи пальці.)

Сине озеро розливається,

Ясне сонечко усміхається,

(Стають навшпиньки, тягнуться руками вгору, усміхаються.)

Жито силоньки набирається.

(Погойдують тулубом праворуч-ліворуч, руки опущені.)

Через тин вишня похилилася,

(Нахил тулуба вперед.)

Дві подруженьки посварилися.

(Крок назад, руки відводять за спину.)

Тобі яблучко, мені грушечка,

(Крок вперед, з'єднують кінчики пальців з кінчиками пальців рук партнера.)

Не сварімося, моя душечко.

(Беруться за руки і міцно стискають їх.)

Тобі яблучко, мені зернятко,
(Ритмічно гойдають з'єднаними руками.)

Не сварімося, моє серденько.
(Злегка обіймають одне одного.)

Вихователь. Я думаю, що наші герої, котик Мурко та песик Сірко, не тільки навчилися миритися та дружити, але й радують іноді один одного різними приємними подарунками, сюрпризами, як і належить добрим друзям.

Арт-терапевтична робота «Дружній сюрприз»

Педагог пропонує малюкам уявити себе на місці когось із персонажів казки і зробити подарунок своєму другові, виліпивши його з пластиліну.

Під час виконання такого образотворчого завдання діти можуть виготовити м'ячик, клубочок, бантик, будочку, бублик, цукерку тощо.

Наприкінці заняття малята презентують свої вироби, пояснюють, для кого вони та чим такі сюрпризи можуть порадувати друга.

Заняття закінчується.

Солодких снів!

Мета: провести профілактичну роботу щодо нічних страхів; учить малят свідомо, позитивно ставитися до сну, відрізнити сновидіння від реальності; виховувати в дітях загальнолюдські цінності, формувати естетичні почуття.

Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують двох зайчиків, аудіоапаратура, картки із зображеннями відповідно до змісту гри, два лялькових ліжечка з постільлю, крейда, папір та кольорові олівці.

Хід заняття

Педагог показує дітям зайчиків.

Вихователь. Діти, сьогодні на вас чекає гарна казочка про пухнастеньких малят, довговухих зайченят — Пушка та Сірячка. Зайчики ці — дуже дружні, товариські, веселі та завзяті. Їм подобається бути разом, гратися, спілкуватися, займатися різними цікавими справами. Наприклад, ось такими...

Артикуляційна гімнастика «Зайчики спілкуються»

1. Вправа «Наспів». (Для стимуляції руху нижньої щелепи.)

Маленькі кудохвости зайченята
Уміють мелодійно заспівати.

Присівши на галявині в ліску,
Вони співають пісеньку дзвінку.

Дошкільнята швидко наспівують звукосполучення «па-па-па».

2. Вправа «Вигуки». (Для активізації м'язів губів.)

Бесідують, спілкуються зайчата,
Вигукують собі щось жваво, радо,
Ці вигуки захоплені всі чують,
Звіряток і пташок вони дивують!

Малята беззвучно або пошепки вимовляють голосні звуки [а], [е], [и], [і], [о], [у].

Бесіда «Про сон та сновидіння»

Вихователь. Отже, від ранку до пізнього вечора наші друзі-зайчики бавляться, граються, знайомляться з довколишнім світом, освоюють нові вміння... А як ви думаєте, що роблять зайчики, коли вечоріє? (*Лягають спати.*)

Як ви думаєте, сон нам обов'язково потрібен? (*Так.*) Для чого? (*Щоб відпочити, набратися сил.*) Мабуть, ви погодитесь з тим, що гарний сон має бути міцним та спокійним. Іноді, коли ми спимо, нам здається, що з нами відбуваються якісь події, ми бачимо різних людей, істот, перед нами постають якісь картини... Хто здогадався, що я маю на увазі, і може мені пояснити, що це таке? (*Це наші сни, сновидіння.*) Правильно, друзі. Хто з вас часто бачить сни? Розкажіть, які сни ви бачите зазвичай: приємні чи неприємні, схожі на правду чи казкові? Кому з вас снився хоч раз такий гарний сон, що не хотілося прокидатися? А хто з вас часом бачить погані сни? Ви боїтеся таких снів? Як ви почуваетесь, прокидаючись після різних снів? (*На кожне запитання заслуховують відповіді 2–3 малят.*)

Звичайно, сон — це лише сон. Він відбувається в нашій уяві, але не насправді. Але знаєте, малята, ми можемо керувати снами. Як ви думаєте, які сни побачить той, хто звечора грався у добрі, спокійні ігри, вчасно ліг спати в зручну постіль, кому побажали «на добраніч», хто подивився по телевізору ввечері добрий мультик або послухав лагідну мамину казочку, колискову пісню? (*Це будуть хороші, чарівні сни.*) А які сни можуть прийти до тих діток, які увечері дуже метушилися, лягли спати надто пізно, капризуючи, у поганому настрої, довго на ніч дивилися кіно для дорослих з бійками чи про війну? (*Негарні, неприємні сни.*)

Вам, малята, я бажаю бачити тільки найкращі, найдобріші сни. А зараз ми повернемося до казочки про наших зайчиків.

Розігрування казки «Заячі сні»

Вихователь. Отже, у казковому лісі настав вечір. Швидко наближалася ніч. І зайчик Пушок розмовляє із Сірячком.

Пушок. Чуєш, Сірячку? Уже пізно, час готуватися до сну.

Сірячок. А я ще не хочу спати! Піду подивлюся телевизор, там якраз фільм страшний буде — «Хижакі лісу».

Пушок. Краще не дивися такого на ніч. Раджу тобі зробити, як я: піти почистити зуби й лягти спати.

Сірячок. А я ляжу спати пізніше. І замість того, щоб зуби чистити, краще поїм.

Пушок. Кажуть, що на ніч наїдатися шкідливо.

Сірячок. Та мало що там тобі кажуть!

Пушок. Ти собі як знаєш, а я ось гарненько розстелю своє ліжечко... Зіб'ю подушечку, щоб вона була зручною та м'якенькою. А ти, Сірячку, скажи мені «На добраніч!»

Сірячок. Ну, на добраніч, друже, якщо це для тебе так важливо!

Пушок. Дякую! І тобі солодких снів!

Дорослий кладе Пушка в іграшкове ліжечко і продовжує розповідати на фоні звучання лагідної, спокійної музики (наприклад, будь-якої колискової).

Вихователь. Пушок солодко позіхнув, заплющив оченята і одразу заснув. Він спав міцно та спокійно. Іноді Пушок усміхався вві сні. (*Музика змовкає.*) А Сірячок вклався спати набагато пізніше, стурбований подіями фільму про зубастих вовків та лисиць.

Сірячок. Нема вже в мене сили поправляти постіль, перебивати подушку! І так засну! Хоча щось мені лячно...

Дорослий кладе спати до ліжка Сірячка. Лунає тривожна, грізна мелодія.

Вихователь. Спав Сірячок неспокійно, увесь час ворочався з боку на бік. Зайчення часто здригалося вві сні, кілька разів прокидалося і навіть одного разу щось перелякано закричало...

Музика вимикається.

Вихователь. Та ось настав ранок. Першим прокинувся Пушок. Він був у гарному настрої, радісний та усміхнений. А Сірячок проснувся млявим та незадоволеним... Почувався Сірячок зле, мав змарнілий вигляд.

Обговорення казки

Вихователь пропонує дітям обговорити казку, спираючись на його запитання.

Що порадив перед сном зайчик Пушок своєму другові Сірячкові?
Чи погодився Сірячок з думкою товариша про те, що лягати спати слід вчасно?

Що робив перед сном Пушок? А чим займався Сірячок?

Як спав зайчик Пушок? Яким був сон Сірячка?

Як ви думаєте, чи бачили зайченята під час сну сновидіння?

Які сни бачив Пушок? Які події приходили в сни Сірячка?

Як ви думаєте, що виною тому, що Сірячок зранку почувався недобре?

Чи варто було Сірячку звечора прислухатися до добрих порад свого друга?

Творче продовження казки

Дорослий спонукає малюків пофантазувати і придумати продовження казки про те, як ранком зайчики Пушок та Сірячок обмінялися враженнями про побачені вночі сни. Діти беруть ляльок і за допомогою вихователя складають відповідний казковий діалог.

Наприклад:

Пушок. Як я чудово виспався! А ти, Сірячку?

Сірячок. А я от зовсім не виспався! І спав погано. Не розумію чому.

Пушок. Знаєш, я бачив такі приємні сни! Мені приснилися красиві квіти, чарівні пташки і ціла корзина ласощів — солодкої моркви та соковитої капусти!

Сірячок. А мені снилися різні жахи та страхіття. Наче вовк хотів мене з'їсти... А потім якісь чудовиська за мною ганялися...

Пушок. Шкода тебе, звичайно, але ти сам винуватий, що не послухався мене.

Сірячок. Обіцяю: надалі буду чинити так, як ти, Пушку.

Вихователь. І відтоді обоє зайчиків завжди лягали спати вчасно, не забуваючи на ніч вмитися й почистити зубки та побажати один одному доброї ночі. І Пушок, і Сірячок завжди міцно та солодко спали і бачили тільки хороші, приємні сни.

Пальчикова гімнастика «Чарівні сновидіння»

Дошкільнята виконують ігрові імітаційні рухи пальчиками відповідно до змісту віршованого тексту.

Бачать зайчики вві сні овочів корзину,

(Складають заокруглені кисті «чашечкою».)

Бачать — рибка в озерці, танцюючи, плине,

(Плавні хвилеподібні рухи вперед ступеними долонями.)

Бачать — пташечки малі крильцями махають,
(Зчіплюють долоні великим пальцем, решта пальців розставлені й ритмічно рухаються вгору-вниз.)

Бачать — сонця промінці ясенесенькі сяють,
(Роз'єднують кисті, пальці розставлені і спрямовані вниз.)

Ось кумедне оленя йде через місточок,
(Показують спочатку «оленя» — виставивши мізинний та вказівний пальчики, потім горизонтально розміщені долоні з'єднують кінчиками пальців — «місток».)

Ось хатинка, а на ній — золотий замочок.
(Зображують долонями «дах», після чого з'єднують кисті в «замочок».)

Арт-терапевтична робота «Наші сни»

Вихователь роздає малюкам папір та кольорові олівці і пропонує дошкільнятам намалювати свої сни (ті, які насправді снилися дітям, або уявні сни, які дошкільнята хотіли б побачити).

Презентація робіт

По закінченні роботи малюки презентують свої малюнки, коментуючи їх кольорову гаму, зміст, а також емоції і враження, які справляє зображений сон.

Із позитивних малюнків діти влаштовують виставку. Ті малюнки, на яких хтось зобразив «поганий сон», малята розривають на дрібні шматочки і викидають в урну для сміття.

Заняття закінчується.

Щоб тебе поважали

Мета: формувати уявлення дитини про необхідність морального поведіння в соціальному оточенні; виховувати об'єктивну самооцінку; підтримувати прагнення дитини подобатись одноліткам.

Матеріали та обладнання: ляльки, що зображують ведмедика, зайця, лисичку та пташку, клубочок жовтих ниток, аудіоапаратура, декорація із зображенням сонечка, лісу та дерева, картки з малюнками відповідно до змісту казки, кольорова крейда.

Хід заняття

Дорослий розпочинає заняття.

Вихователь. Малята, головний персонаж казки, яку ви сьогодні почуєте, бурий ведмедик. *(Дорослий показує вихованцям ведмедика.)* До речі, наш ведмедик сьогодні чомусь зовсім не в гуморі.

Давайте вивчимо скоромовку про це.

Артикуляційна гра «Скоромовка про ведмедя»

Дошкільнята знайомляться з віршованою скоромовкою.

Похмури та бурі насупивши брови,
Ведмедик кошлатий блукає в діброві.

Малята спочатку уважно слухають скоромовку кілька разів, потім вивчають її напам'ять.

Скоромовку вимовляють чітко й виразно. Коли діти навчаться промовляти скоромовку в досить швидкому темпі, педагог пропонує їм промовляти вислів у певній мовленнєвій інтонації: весело, задумливо, сердито, здивовано тощо.

Бесіда «Самотній ведмідь»

Вихователь. Як ви думаєте, якщо наш ведмедик такий на вигляд: насуплений та похмурий, — у нього все добре або щось негаразд? *(Відповіді.)* У ведмедика дійсно є труднощі. Справа в тому, що він, малята, дуже самотній. Як ви вважаєте, кого треба знайти ведмедику, щоб він не почувався самотнім? *(Друзів, приятелів.)*

Педагог продовжує бесіду від імені ведмедика.

Ведмедик. Та я б радий знайти друзів! Але чомусь ніхто в лісі не хоче дружити зі мною. Як ви думаєте, чому? *(Дорослий підводить малят до думки, що, можливо, ведмедик неправильно поводиться з іншими мешканцями лісу.)*

Вихователь. Підкажіть, малята, ведмедикові, як треба ставитися до інших для того, щоб тебе поважали і були раді мати тебе за друга? *(Педагог допомагає дітям дати відповіді: «Треба бути добрим, чемним, привітним, чуйним; нікого не ображати, не висміювати; допомагати тому, хто потрапив у біду».)*

Ведмедик. Справді? А я думав, що мене всі мають поважати тільки за те, що я найбільший та найсильніший. Ось я який — грізний, сердитий, налякаю кого хочеш! Хіба це — не важливо для того, щоб здобути визнання та пошану всіх мешканців лісу? *(Діти дають заперечну відповідь і формулюють її пояснення за допомогою вихователя.)* Не розумію я вас, малята.

Вихователь. Так і залишився б наш ведмедик самотнім, якби одного разу не трапилася з ним одна казкова історія.

Розігрування казки «Як ведмедик пошану здобув»

Педагог розповідає казку, використовуючи відповідні декорації та ляльок дитячого міні-театру.

Вихователь. Одного разу маленький ведмедик, якому так набридло бути самотнім та нешанованим, звернувся до сонечка в небі й попросив його.

Ведмедик. Сонечку, я дуже хочу, щоб у мене були друзі. Друзі, які б мене любили й поважали. Але як це зробити — не знаю. Допоможи мені, будь ласка!

Сонечко. Добре, ведмедику! Я дам тобі сонячний клубочок із своїх сонячних промінчиків. Він і підкаже тобі, як чинити. Якщо ти, ведмедику, будеш поводитися гідно, як належить, клубочок тебе лагідно грітиме. А якщо твої вчинки та ставлення до інших будуть не варті поваги, клубочок буде тебе гаряче пекти.

Ведмедик. Спасибі тобі, сонечку! Я покладу чарівного клубочка до кишені та й подивлюся, що далі буде. Здається, хтось наближається сюди. Ага, та це ж зайчисько! Я зараз його налякаю, щоб знав, хто в лісі хазяїн! Ой! Щось надто гарячим став клубочок... Мабуть, не буду зайчика лякати. Здоров був, зайчику!

Зайчик (*тремтливо*). Здрастуй, ведмедю!.. Ти мене не образиш?

Ведмедик. Чудний ти, зайцю! Я хоч і великий, та їм мед, ягоди лісові... А зайців — ніколи! Особливо таких боягузливих, косооких!.. Ой! Знову пече! Я хотів сказати: не їм я зайчиків таких — пухнастих, симпатичних і спритних!

Зайчик (*радісно*). Дякую, ведмедику! На все добре.

Ведмедик. За що він мені подякував? Не знаю за що, але, здається, сонячний клубочок діє! Стоп! А хто тут у траві під моїми ногами? Ба, та це ж пташеня мале: певно, з гнізда вивалилося. Може, покинути його?.. Ой-ой!

Пташеня. Прийшла моя погибель! Жорстокий ведмідь не допоможе мені, маленькому!

Ведмедик. А от і ні! Звідки ти, кажеш, випало? Я зараз підніму тебе та й посаджу назад, до твого гніздечка. Як приємно мене гріє клубочок... Виходить, я гарно вчинив.

Пташеня. Я твій боржник, ведмедику. Обов'язково колись і я тобі в пригоді стану.

Ведмедик (*знічено*). Та не варто, чого вже там... Хоча як приємно! А хто це там плаче? Здається, лисиця.

Лисичка (*плаче*). Так, це я, руда лисичка. Я загнала в лапку скалку. Вона гостра, тож мені боляче ступати. А ведмідь, певно, зараз буде насміхатися над моєю бідую...

Ведмедик. Ні, не буду. Давай сюди свою лапку, спробую витягти скалку! Раз — і немає!

Лисичка (*захоплено*). Та ти — справжній друг, ведмедику! Ну, не чекала від тебе такої шляхетності! Я тобі цього не забуду...

В е д м е д и к. Ти ба! Наче нічого такого я не зробив, а який день видався гарний! Але що це зі мною?

В и х о в а т е л ь. Раптом ведмедик відчув, що нездужає. Він ледве дійшов до свого барлогу і забрався в нього, не сподіваючись на краще.

Але тут сталося диво: завітали до ведмедика і зайчик, і лисичка, і пташка (мама пташеняти, яке ведмедик урятував). Звірята принесли ведмедеві ліки: липовий мед та малину, а пташка заспівала йому таку дивовижну пісеньку, від якої ведмедик одразу одужав.

І ведмедик зрозумів, що він нарешті знайшов те, про що мріяв усе життя: добрих друзів, їхні визнання та пошану. А чарівного клубочка ведмедик повернув сонечку — хай він тепер стане в пригоді комусь іншому — тому, хто ще не знає, що таке чемність та доброта.

Обговорення казки

Малюки обговорюють казку, даючи відповіді на запитання:

Яким вам уявляється ведмедик на початку казки?

Яка мрія була у ведмедика, чого він хотів?

Як ви думаєте, чому ведмедик був самотнім? Чому його тільки боялися, але не шанували?

Розкажіть, як сонячний клубочок допоміг ведмедику змінитися? Яким став ведмедик завдяки цій допомозі?

Які добрі вчинки зробив ведмедик, кому і як він допоміг?

Чи віддячили звірі та пташка ведмедику?

Чому ведмедик наприкінці казки вирішив повернути чарівний клубочок сонечку?

Чи сподобався вам кінець казочки? Яким став ведмедик?

Переказ казки

Дітям пропонується переказати казку, використовуючи відповідних ляльок. Малята розподіляють ролі й виконують ігрове завдання за необхідною допомогою вихователя.

Під час переказування казки дошкільнята можуть (за бажанням) вносити власні доповнення, які не суперечать основній лінії змісту.

В и х о в а т е л ь. А потім ведмедик запропонував своїм друзям разом повеселитися і потанцювати. Давайте і ми разом з ними розучимо цей танок!

Ігрові рухові вправи «Танець друзів»

Діти разом стають у коло і виконують імітаційні рухи за зразком дорослого.

Щоб почати танець, діти,
Треба нам потупотіти.

Так, звичайно, тупотить
Наш ведмедик, наш ведмідь.

(Енергійне притупування спочатку однією ніжкою, потім іншою і двома ногами поперемінно, руки на поясі.)

Вміє лисонька кружляти,
Вміє гарно вальсувати —
Подарує для всіх вас
Плавний та граційний вальс.

(Повільно обертаються навколо себе, плавно змахуючи руками — зображують рухи вальсу.)

Зайчик, наче козачок:
Він танцює гопачок.
Ніжку на носок-на п'ятку,
Ще й навприсядки, малятка!

(Виконують прості танцювальні рухи, характерні для українського народного танцю.)

Пташечка навкруг літала,
Крильцями аплодувала:
«Гей, звірята, молодці!
Танцювати вміють всі!»

(Довільно пританцювують, виконуючи ритмічні оплески.)

Вихователь. Дуже добре, діти! А тепер все це — під веселу музику разом з нашими друзями!

Діти розбирають ляльок. Звучить будь-яка танцювальна мелодія. Дошкільнята танцюють під неї впродовж 1,5–2 хвилин.

Арт-терапевтична робота

«Дружній, чемний наш ведмедик»

Вихователь просить дітей намалювати ведмедика таким, на якого він перетворився в кінці казки: веселим, доброзичливим та чуйним.

Діти виконують малюнок спільно, використовуючи кольорову крейду (на дошці або асфальті). Педагог у разі необхідності допомагає малятам зобразити ведмедика так, щоб його мордочка була усміхненою, а вигляд — спокійним та задоволеним.

Заняття закінчується.

Дивний світ почуттів

Мета: збагачувати знання малят про сферу людських почуттів, сприяти емоційному розвитку дитини; формувати вміння орієнтуватися в значеннях жестів, поз, мімічних виразах обличчя тощо.

Матеріали та обладнання: кольорові повітряні кульки із зображеннями різних емоційних виразів (веселості, задоволення, гніву, страху, смутку, спокою, подиву), лялька-слоник, декорація тропічного лісу, картки із зображеннями істот та об'єктів відповідно до змісту заняття, крейда.

Хід заняття

Педагог ставить перед дітьми лялькового слоника і звертається до групи.

Вихователь. В одній далекій казковій країні, там, де ростуть високі пальми та солодкі банани, народилося маленьке слоненя. Воно було дуже кумедним. Особливо дивний вигляд мав хобот слоненятка.

Артикуляційна вправа «Слоненя»

Дорослий читає віршовані рядки.

Слонятко довгий хобот має,
Його, мов руку, простягає.
Якщо не віриш, подивись:
Ось він який, слонячий ніс!

Малюки витягують губи «трубочкою», як під час вимовляння звука [у]. Губи утримують у такому положенні впродовж 5–10 секунд.

Бесіда «Емоції та почуття»

Педагог розміщує перед дітьми кульки з намальованими на них різними мімічними виразами. У ході бесіди вихователь активно допомагає дітям знаходити та показувати зображення тих виразів обличчя, про які йдеться, та коментувати їх вигляд.

Вихователь. Наше маленьке слоненя було дуже чуйне. Як ви думаєте, що воно відчувало, коли бачило те, що йому дуже подобалося? (*Радість, задоволення.*) Що робило слоненя, радіючи? (*Посміхалося, сміялося.*) Яке почуття огортало слоника, коли він помічав щось незвичайне та неймовірне? (*Подив, здивування.*) Що відчував слоник, коли побачене викликало в нього неприємні враження і зовсім не подобалося йому? (*Невдоволення, сум.*)

Іноді маленький слоник сердився: на надокучливих мавп, що бешкетували, на галасливих папуг, які цілий день нікому не давали спокою. Тобто тоді слоник відчував... Що? (*Гнів.*)

А коли надходила ніч, слонятко засинало. Яким воно було на вигляд уві сні? (*Спокійним.*)

А які почуття найчастіше огортають вас? Розкажіть, які події, картини викликають у вас радість, смуток, подив, гнів. (*Заслухуйте всіх дітей групи.*)

Розповідання казки «Пригоди слоненяти»

Дорослий розповідає казку, по ходу викладання сюжету розміщуючи поряд зі слоненям малюнки та кульки з відповідними зображеннями.

Вихователь. Одного сонячного ранку в джунглях з'явилось на світ маленьке слоненя. Першим, що воно побачило, було яскраве сонечко. Сонечко лагідно торкнулося сірої спинки слоненяти і ласкаво промовило: «Доброго ранку, маленьке! Із днем народження тебе!» «Дякую, сонечку!» — відповіло слоненя. Йому було дуже приємно.

Слонятко опустило голівку і подивилося навкруг. Довкола був густий тропічний ліс з високими пальмами та вигнутими, мов змії, ліанами. Він зачарував вухатого малюка своєю величчю. «Оце так! — мовило слоненя. — Який дивовижний, величезний ліс!»

Деякий час було тихо. А потім почулися гучні голоси. Це зчинили сварку між собою строкаті папуги. Від пронизливого крику птахів слоніку стало вкрай неприємно. «Припиніть! — суворо сказало слоненя забіякам. — Годі вже сваритися!» Папуги поглянули на слоника й замовкли.

І раптом слонятко побачило, що до нього наближається ціла купа мавп. «Хто це тут такий довгоносий та вухатий? Ха-ха-ха!» — реготали мавпи, глузуючи зі слоника. Слоненяті вони не подобалися. «Чому це мавпи кепкують з мене? Невже я такий негарний?» — думав слоник. Він стояв похнюпившись і мовчки думав, що робити далі. А нахабні мавпи ніяк не вгамовувалися, вони продовжували глузувати та сміятися. Зрештою слоніку це набридло, і він пішов геть.

Біля річки слоника насторожив якийсь плюскіт. Слоник затамував подих — йому назустріч ішов зубастий крокодил. «Люблю я на сніданок їсти маленьких слоняток!» — тихо сказав крокодил і клацнув зубищами. Побачивши таке страховисько, слоник кинувся навтьоки.

Він довго біг стежкою, аж поки блакитна річка не зникла в гущавині лісу. Нарешті слоник зупинився й відчув, що хоче їсти. Він простягнув хобота до дерева, зірвав жовтий банан і скуштував. Банан виявився ароматним, солодким та надзвичайно смачним. «Який смачний фрукт!» — подумав слоник, жуучи банана. Він навіть очі заплющив: так йому було смачно.

«Які в нас симпатичні слоненята бігають! — почулося звідкись згори. — Може, подружимося?» Це було ведмежа, яке сиділо на дереві. Від такої неочікуваної похвали слоніку стало ніяково. Він почервонів і опустив очі долу. «Гаразд, — відповів слоник. Потім він трохи осмілів і спитав: — А ти хто?» — «Я — ведмежатко».

Ведмедик спритно зліз із дерева і став прямо перед слоненям: «А ти кого чекав тут побачити?» «Не знаю», — сказало слоненя.

Раптом почувся голосний тріскіт: це тріщали гілки дерев. На зустріч слонику вибігла схвильована мама слониха. «Ось ти де, мій любий синочку! — сказала вона. — Нарешті я знайшла тебе!» «Мамо!» — промовило слоненя. Його обличчя осяяла щира усмішка. А слониха пригорнула до себе малюка міцним хоботом.

Обговорення казки

Запитання та завдання для обговорення:

Які почуття огортали малого слоника впродовж казки? Коли слоник відчував радість та задоволення?

Яке враження справив на малюка величний ліс? Що відчуло слоненя, побачивши його?

Поведінка яких тварин викликала у слоника гнів, незадоволення? Розкажіть, чи вдалося слонику позбутися цих неприємних відчуттів? Що він для цього зробив?

Зустріч із якою твариною викликала в слонятка справжній страх? Чому слоник злякався крокодила?

Коли слонятко засоромилося? Які слова ведмедика змусили слонятко ніяковіти?

Чим закінчилася ця казочка? Що відчув слоник, зустрівши маму?

Можете ви сказати про себе, що відчуваєте те саме, перебуваючи поряд зі своєю матусею? Чому?

Творче доповнення казки

Педагог пропонує малятам доповнити казку, придумуючи нові пригоди слонятка. Для цього діти розглядають та обирають картки з малюнками різних істот, рослин тощо та розповідають про нові цікаві зустрічі слоника в тропічному лісі.

Діти виконують завдання за необхідною допомогою вихователя. Дорослий стежить за тим, щоб кожен малюк не забував розказати про враження та відчуття, які принесла слонику нова зустріч.

Вихователь. Колись наше слоненя виросте й перетвориться на величезного, як гора, слона. Але, напевне, він залишиться таким самим добродушним та привітним.

Ігрові рухові вправи «Слоник»

Діти виконують рухові дії, передаючи зміст віршованого тексту, який щойно читає педагог.

Слон великий дуже-дуже,

(Стають на носочки, тягнуться руками вгору і плавно опускають їх через сторони.)

Та веселий, добродушний.

(Стають прямо, руки на поясі, кивають голівками, усміхаючись.)

Кажуть, в нього, малюки,
Хобот-ніс замість руки.

(Простягають уперед зчеплені руки, рухають з'єднаними руками вгору-вниз.)

Коли слон іде, крокує,
Тупіт всі довкола чують.

(Крокування на місці з високим підніманням колін.)

Ну, а вуха у слона —
Просто диво-дивина!

(Приставляють долоні до вух і виконують нахили тулуба праворуч-ліворуч.)

Слон думок лихих не має,
Слон звіряток не лякає,
Їх не ображає, ні,

(Заперечні повороти головою.)

А катає на спині!

(Зображують ходу слона, пересуваючись по підлозі «на чотирьох».)

Музично-мімічна гра «Веселий та сумний танок»

Вихователь. Наш маленький слоник, малята, дуже полюбить танцювати. Він часто танцює, незалежно від свого настрою та відчуттів: і тоді, коли йому радісно та весело, і тоді, коли його огортає смуток. Правда, такі танці виходять дещо різними. Давайте спробуємо показати їх.

Педагог по черзі фрагментарно вмикає то сумну, то веселу мелодію. (Можна використати запис пісень «Рожевий слон» із фільму «Боба та слон» та «Скрипка грала і слон танцював».) Діти довільно танцюють під музику, намагаючись мімікою, рухами тощо передати відповідний емоційний стан.

Арт-терапевтична робота «Побажай хороших почуттів»

Вихователь. Розкажіть, малята, яких почуттів ви побажали б нашому слонику. А краще — намалюйте їх.

Малюки беруть крейду і зображують на дошці смайлики з позитивними мімічними виразами (радість, задоволення, веселість, подив, захоплення, спокій), перемальовуючи їх із кульок, виконуючи самостійно або за допомогою вихователя.

Заняття закінчується.

----- Кожен — коваль свого щастя -----

Мета: формувати в дітей уявлення про внутрішній світ людини; дати елементарне визначення слова «щастя»; підтримувати інтерес малюка до пізнання власного «я», своїх бажань, сподівань, прагнень та мрій; виховувати моральність.

Матеріали та обладнання: ляльки (дійові особи казки «Колобок»), декорації із зображеннями лісу та хатинки, аудіоапаратура, аркуші паперу зі схематичним зображенням «Дерева щастя» (крона складається із порожніх кругів), за кількістю дітей групи, кольорові олівці.

Хід заняття

Вихователь показує дітям ляльку Колобка і розпочинає розмову від імені цього казкового персонажа.

Колобок

Здрастуйте, дітки! Добридень, малята!
 Я — Колобок, веселенький, завзятий!
 Я — Колобок із народної казки.
 Хто її знає? Скажіть-но, будь ласка!

Діти називають себе.

Колобок. Молодці. А сьогодні, малята, я вам розповім ще одну казочку про себе. І буде ця казка зовсім іншою, хоча її герої залишаться тими самими: куди ж мені дітися від бабусі з дідом та від чарівного лісу, край якого стоїть наша хатка? А ви добре пам'ятаєте всіх персонажів казочки «Колобок»?

Малята називають героїв казки, педагог дістає і розміщує перед дітьми ляльок.

Артикуляційна гімнастика «Казкові звірята»

- Вправа «Зайчик».** (Для розвитку рухливості й зміцнення губних м'язів.)

Зайчик рано-вранці встав,
 Свої зубки показав,
 Вони білі та маленькі,
 Симпатичні та гостренькі.

Малята опускають нижню губу так, щоб відкрилися нижні зуби, й утримують у такому положенні 5–10 секунд.

- Вправа «Вовк».** (Для зміцнення м'язів ший та відпрацювання руху губів уперед.)

Вовк-мисливець завивав
 І страшенно налякав
 Всіх у лісі зайченяток,
 Боязких малих звірятток.

Діти виконують повороти голови праворуч-ліворуч з одночасним вимовлянням звукосполучення [ou].

3. Вправа «Ведмідь». (Вправа спрямованих на масажування верхньої та нижньої губів.)

Ведмедик призадумавсь знову,
Покусує губу нервово:
«Куди б залізи чи піти,
Щоб до сніданку мед знайти?»

Губи розтягнуті в усмішці. Малята спочатку нижніми зубами покушують верхню губу, а потім верхніми зубами покушують губу нижню.

4. Вправа «Лиска». (Для зміцнення м'язів губів та щік.)

Лиска щічки надимає,
Невдоволено зітхає:
«Я гуляю тут дарма:
Поблизу курей нема!»

Рот закритий, губи розтягнуті в усмішці. Діти надимають щоки, утримують повітря кілька секунд, після чого видихають повітря, промовляючи: «Пф-ф...»

Бесіда «Що значить — бути щасливим?»

Вихователь. Кажуть, що той, чії мрії та бажання збуваються, відчувається щасливим. А щаслива людина чи ні — це можна помітити одразу. Навіть з її вигляду. Чи згодні ви із цією думкою? (*Так.*) Як ви вважаєте, чи може той, хто відчуває справжнє щастя, виглядати сумним, похмурим чи сердитим? (*Заперечна відповідь.*) А як виглядає щаслива людина? (*Усміхненою, радісною.*) Що вона відчуває? (*Радість, задоволення.*)

Коли близькі люди вітають одне одного з якоюсь гарною подією (*днем народження чи іншим святом*), прийнято бажати щастя. Поміркуйте і скажіть, якого щастя хочуть всі? (*Дорослий допомагає дітям дати відповідь: «Це — здоров'я, успіх, гарний настрій, здійснення мрій».*)

Якщо людина сама відчувається щасливою, вона навряд чи буде бажати іншим лиха. Їй неодмінно захочеться, щоб усі навколо були теж... Якими? (Щасливими, радісними.)

Як ви думаєте, щастя та здійснення бажань завжди відбувається саме по собі чи краще їх досягати власними стараннями? (*Діти доходять правильного висновку за допомогою вихователя.*)

Вихователь. Колобокві з нашої сьогоднішньої казочки теж було надзвичайно цікаво дізнатися: що ж це таке — щастя? Саме тому він і вирушив у свою мандрівку до лісу.

Розігрування казки «Як Колобок щастя шукав»

Педагог розіграє казку, використовуючи ляльок міні-театру та відповідні декорації.

Вихователь. Отже, покотився Колобок лісовою стежкою. Коли бачить — назустріч йому йде Зайчик. Привіт, Колобочку! Що це ти знову лісом мандруєш?

Колобок. Мандрую, Зайчику, бо хочу дізнатися, що таке щастя.

Зайчик. Щастя — це коли знаєш, що поруч немає вовка й лисиці. Коли страху не відчуваєш, а можеш вільно собі стрибати, гратися та бігати.

Колобок. І це — все?

Зайчик. Для мене, Зайчика, — так!

Колобок. Ну що ж, дякую тобі. Покочуся я далі. Може, ще хтось мені про щастя розкаже. *(Дорослий прибирає зайчика і дістає ляльку-вовка.)* Он Вовк біжить назустріч — запитаю в нього!

Вовк. Доброго дня, Колобку!

Колобок. Вовчику-братику, розкажи мені, що таке щастя! Чи ти теж, як і я, цього не знаєш?

Вовк. Чом не знаю? Знаю, звісно. Щастя — викликати в усіх страх! Коли малі звірята, побачивши мої гострі зуби, тремтять від жаху — це і є справжнє щастя! Щастя — вполювати здобич, відчуваючи себе гарним мисливцем!

Колобок. Справді? А от Зайчик казав мені зовсім інше...

Вовк. Знайшов, кого слухати! Ну бувай, мені час!

Колобок. Не подобається мені вовчине щастя. Може, Ведмедик розповість щось мудріше? Он він, назустріч мені чимчикує. Здрастуй, Ведмедику!

Ведмідь. Здоров був, Колобку! Бачу, ти хочеш про щось мене запитати.

Колобок. Еге ж. Розкажи мені, Ведмедику, що для тебе — щастя.

Ведмідь. Щастя — знайти солодкий мед і вволю наїстися. Або натрапити на ягоди малини. А потім спати всю зиму, посмоктуючи лапу...

Колобок. Ну й ласун ти, ведмедику. Ласун та лежень.

Ведмідь. Що поробиш: таке воно, моє ведмеже щастя.

Колобок. Ні, це не справжнє щастя... А хто там, попереду? Це ж Лисичка!

Лисичка. Ой, Колобочок! Мій ти кругленький, солоденький, рум'яненийкий!

Колобок. Оце мандрую лісом, Лисичко, та питаю в усіх: що таке щастя?

Лисичка. А ти не в усіх, Колобочку, ти в мене запитай! Щастя — це когось перехитрити, обдурити, ошукати! Сядь-но, будь ласка, мені на язичок: я тобі докладніше про щастя розкажу...

Колобок. Ох ти, хитруха! Знову хочеш мене з'їсти? Не вийде: цього разу я втечу!

Вихователь. Як дременує Колобок від Лисиці — тільки руда його й бачила. Повернувся Колобок додому — а там його стрічають радісні бабуся й дід. «Яке щастя! — кажуть, — Колобок наш додому повернувся!»

Колобок. Так ось що таке щастя! Щастя — опинитися вдома, там, де тебе люблять і завжди чекають.

Обговорення казки

Педагог спонукає дошкільнят обговорити казку, даючи відповіді на запитання:

Навіщо Колобок залишив домівку, про що він хотів дізнатися?

До кого у подорожі звернувся Колобок із проханням розповісти, що таке щастя?

Чи однаковими були відповіді звірів?

Розкажіть, які пояснення дали Колобкові Зайчик, Вовк, Ведмідь та Лисичка.

Чим закінчилася ця казочка? Якими словами зустріли мандрівного Колобка бабуся та дідусь?

Чи дізнався Колобок, що таке щастя? Що саме він зрозумів?

Чи згодні ви з думкою Колобка про те, що щастя неможливе без близьких та рідного затишного дому? Поясніть свою думку.

Творче доповнення казки

Вихователь. Можливо, мандрівка Колобка була дещо довшою й цікавішою? Хто з вас хоче зробити її такою?

Малюки за допомогою педагога виконують запропоноване творче завдання: доповнюють казку новими подіями, розповідаючи про зустрічі Колобка з іншими персонажами.

Наприклад:

Колобок зустрічає сонечко, яке пояснює, що для нього щастя — дарувати всім тепло та світло; рибку, яка розповідає, що щастя — жити в чистій та прозорій воді; бджілку, яка пояснює, що для неї

щастя у праці, у зборі нектару; дятла, який бачить щастя в лікуванні дерев тощо.

Вихователь. Мабуть, не можуть усі одночасно відчувати себе щасливими. Але ж ми — у чарівній казочці. А в казці, любі діти, можливе все!

Хай же всі велике щастя
Радісно відчують,
У веселім хороводі
З дітками танцюють!

Звучить мелодія хороводного танцю. Діти беруть ляльок і стають з ними в коло. Малята виконують танцювальні рухи (за зразком педагога або довільно), зображуючи щасливий, піднесений настрій.

Арт-терапевтична робота «Дерево щастя»

Дорослий просить малят зайняти місця за столами. Діти отримують аркуші паперу із зображенням «дерева щастя» та набори олівців. Завдання малят: поміркувати, хто (або що) потрібен (потрібне) їм для щастя і зобразити це в кругах, які складають крону дерева.

Виконуючи роботу, діти можуть намалювати рідних та близьких, кращих друзів, свою оселю, улюблені речі (можливо, пов'язані з певними захопленнями), іграшки, ласощі, тварин (яких дошкільнята мають чи хотіли б мати).

Презентація робіт

Дошкільнята (за бажанням) представляють виконані роботи: розповідають, кого і що вони намалювали, пояснюючи, у чому вони бачать своє щастя.

ДОДАТОК

ВІРШІ, ОПОВІДКИ, КАЗКИ

Сфера емоцій та відчуттів

К. Поліщук

Восени

Стало сумно... Хмара хмару
Поганя, вітрець шумить,
І пожовкле листя тихо
З вітром по полю летить.
Хмара хмару наганяє,
Дощик крапа... На полях
Ні билиночки немає,
Все замерзло по лісах...

В. Сухар

Лягідна казка

Лягідна казка з хорошим кінцем...
Зіроньки, сяючі над озерцем.
В темній діброві мале зайченя
Тишу пильнує, чекаючи дня.
Трель солов'їна чудесно дзвенить,
Мрійливо щось вітерець шепотить.
Місяць, мов човник, пливе в небесах,
Спокою ночі ясної краса.
...Снить собі й бачить дитинка мала
Казку, що матінка розповіла.

Х. Новицький

Осінь

Любі мої дівчатонька!
Невесело гулятоньки!
Ходить осінь-бабусенька,
В неї плахта жовтюзінька.
Туга плине садочками,
Дзвоне ніби дзвіночками:

То листячко тріпочеться —
Вмирать йому не хочеться!..
А осінній вітер віє,
Туманами сіє, сіє...
Хай він сіє! — Не плачемо...
Що там буде — побачимо!

* * *

Яснее сонечко світить над нами,
Яснее сонце сміється;
І ми літаємо враз із пташками,
Крилами, — так нам здається.

Діти ми! В зелені ловим метеликів,
Голосно, з сміхом гукаєм!
З квітів запашних, степових ангеликів
Пахощі ніжні вдихаєм.

Весело, радісно пісенька ллється,
Всяка журба нас минає!
Яснее сонечко так он сміється,
Яснее сонце так сяє!..

П. Гай

Весна

Минула холодна зима. Весело засміялося з неба сонечко і стало кликати Весну: «Прийди, хороша! Прийди, кохана! Тебе так щиро ждуть маленькі дітки! Нудно їм сидіти в тісній хаті: хочеться побігати, послухать, як щебечуть пташки, хочеться нарвати квіточок... Прибуди, кохана!»

А Весна тихо-тихо шепче сонечкові: «Зараз, сонечку, ось я обмию теплим дощиком землю, одягну її в зелену шату, осиплю дерева рясним листом, а садочки — запашними квітами, напущу туди пташок, щоб вони своїм співом забавляли діток... а тоді й сама прийду!»

Прибула красуня Весна, і така хороша, хороша — вся в зелені та у квітках! Всі її щиро кохають: і люди, і пташки, і дерева, і комашки, і ніжна травиця; і Весна всіх любила, а найкраще маленьких діток: так щиро їх кохала!.. Ще дітки й сплять, а вона встане раненько-раненько, до схід сонечка, загляне у віконечко і ласкаво їх кличе: «Вставайте, любі, ідіть до мене в садочок; я вас умію срібною росою, поцілую подихом вітерцю і променем сонця, затикаю пахучими квітками, обсиплю вас цвітом, напою запахом квіток і трав, а пташки вам будуть щебетать чарівні пісні... Виходьте, кохані!»

І діти вставали з постелі, хутко вибігали в садочок і радісно стрічали Весну!..

На добраніч

Спи, мій малесенький, спи, мій синок,
Я розкажу тобі безліч казок!
Нащо ж ти оченьки знову розкрив?
Спи, моя пташко, то вітер завив.

Стогне і виє уже він давно,
Б'ється і стука у наше вікно...
Геть, розбишако, в далекі степи!
Спи, мій лебедику, солодко спи!

О. Пчілка

Клопоти

Дві сусідоньки зібрались,
Катря і Ганнуся.
Чеше коси й заплітає
Старшенька Катруся,
Бо в Катрусі — свій гребінчик:
Новенький купили,
Як на ярмарок у город
З мамою ходили.
— Ти чого така смутная? — каже Катерина
До Ганнусі. — Чи не хвора Лялечка-дитина?
— Ні, не хвора! — каже Галя. —
Тільки дуже тяжко
Стало з нею управлятись! —
Та й зітхнула важко:
— Стала дуже неслухняна,
Ні про що не дбає,
Спідничину їй надінеш, —
Зараз покаляє;
Про роботу і не дума,
Все-то їй байдуже!
Научати її станеш,
То сердиться дуже...
— Що ви кажете, кумасю! —
Каже Катерина. —
Се звичайно так буває,
Бо воно ж — дитина!
Ще ж то дівчина — як-небудь,
А хлопці малії —
Не дай Боже, що заводять,
Пустуни отії!

Хлопець вам — біжить, гукає,
Полетить і в воду,
Він і в хаті, і надворі
Робить всяку шкоду.
Трудно виховать дитину!
Треба, кумо, бити;
Бо що потім з дітей буде,
Коли їх не вчити?
— Ні, не можу я карати! —
Одмовля Ганнуся.—
Шкода бити... якомсь, може,
Словом обійдуся...
Бо й мене моя матуся
І разу не біли,
А все жалували тільки,
Ласкою учити!

В. Сухар

Де страх?

А де живе наш найстрашніший страх?..
Не в зайчика наляканих очах,
Не в непроглядній темряві в кімнаті,
Не там, де сам ти залишився в хаті.

Не там, де грім лунає й гуркотить,
Чи блискавка, немов стріла, блищить,
Не на останнім поверсі чи кручі,
Не там, де оси й комарі кусючі...

Усюди страх, де можна, ми шукали.
Це так набридло. Тож ми запитали:
«Ну де ж ти є, страшний, жакливий страх?
Нема тебе ніде, навіть у снах!»

Страх відповів: «Дарма мене шукати,
Якщо такі сміливі ви, малята!
Бо тільки там умію я селиться
Де хтось мене придумає — й боїться!»

Капризун

Проснувся Дениско не в доброму дусі.
За кіску щосили він смикнув Марусю.
Дениско кричить і ногами тупоче:
«Не так! Відчепіться! Не буду! Не хочу!»
І ось розпашівся капризний хлопчина:

Обличчя червоне його, як мачина.
Репетував він, волав, надривався —
І сам, наодинці з собою зостався...
А з вас хтось не хоче, часом, милі діти,
З таким, як Дениско, погратись, дружити?

Чернявський М.

Ялинка

Музика, сміх, веселий гомін.	І вся горить вона огнями,
Блищить ялинка вся в огнях.	І сниться їй останній сон:
Далеких літ солодкий спомин	І рідний бір з його снігами,
Палає в старших у очах;	І блиск кришталевих корон,
А дітвора стриба, пурхає,	Міцних владик глухої пуці,
Мов рій метеликів прудких,	І весь її короткий вік
І гомонить, і коливає	По час, коли із нетрів пуці
У хвилях радісних, живих.	Її сюди взяв чоловік.
Між неї, зряджена на живо,	Останні мрії чарівниці...
Стоїть ялиночка рясна,	Ще мить одна — і обнесуть
І віти звисла звабливо	Її усю, погасять свічі
З вагою ласощів вона.	І мертву геть десь зашпурнуть.

Всюди — казка

Придивись навкруг уважно, друже,
Всюди — казка чарівна й нова.
Якщо будеш пильним дуже-дуже,
Скрізь побачить зможеш ти дива.

Ось росинка діамантом сяє
На ромашки білих пелюстках,
Он легка хмаринка пропливає,
Наче білокрилий лебідь-птаха...

Той росток, що з жолудя, маленький
Стане дубом-велетнем колись,
Сонячна усмішка мами-неньки,
Мальви, що край хати підвелись,

Горобини полум'я-намисто
І світанку вранішня краса,
Райдуга-веселочка барвиста —
Це хіба не справжні чудеса?

Придивляйся уважніше, будь ласка, —
І помітиш неодмінно вмить,
Незвичайну, неповторну казку,
Що здивує й серце полонить!

Білка та вовк

(народна оповідка)

Вовк лежав під деревом і спав. Білка стрибала по гілках і впала на вовка. Вовк прокинувся і хотів її з'їсти. Білка почала прохати: «Пусти мене!» Вовк сказав: «Добре, я пущу тебе, тільки ти скажи мені, чого ви, білки, такі веселі? Мені завжди нудьга, а ви там угорі граєтесь та стрибаєте». Білка відповіла: «Уперед пусти на дерево, тоді й скажу, а то я тебе боюся». Вовк був неголодний, пустив.

Білка збігла на дерево й відтіля сказала: «Тобі тим нудьга, що ти злий. Тобі злість серце палить. А ми веселі тим, що нам ніколи не хочеться зла робити».

----- Моральні цінності, людські стосунки -----

В. Сухар

Про дружбу

Самотнім можна на землі прожити,
Та набагато краще — з кимсь дружити,
Бо хто хороших, гарних має друзів,
Той не сумує й не нудиться в тузі.
А друг — це той, хто завше тобі радий,
Хто вислухає й добрі дасть поради,
Завжди готовий гратися з тобою,
А коли що — за тебе він горою.

Той справжній друг, привітний хто та щирий,
Правдивий хто і відданий, і вірний,
Не зрадить та ніколи не обмане
І в мить біди тобі в пригоді стане.
Отож навчайтесь змалечку дружити,
Бо дружба — це велика сила, діти.

Добрий світ

Яке все привітне та щире довкола!
Так ясно всміхається сонячне коло,
Нам ластівка пісню ласкаву щебече,
Такий добрий ранок і день, навіть вечір!

Ось хвостиком приязно песик махає,
Мене від душі він так радо вітає!
Пелюсточки лагідна квітка розкрила,
Вона дивовижна, і ніжна, і мила!

У відповідь посмішку всім я дарую,
Також добродушну, бо все це — люблю я!
Ми, друже, щасливі, веселі з тобою,
Тож хай проміниться весь світ добротою.

Г. Борян

І ти, і він, і я

Хороші друзі в мене є,
І ми — одна сім'я.
Ми завжди думаєм одне —
І ти, і він, і я.

Нам любе сонце й тихий гай,
Долини і поля.
Ми дуже любимо рідний край —
І ти, і він, і я.

В. Гужва

Чарівні слова

До всіх сердець, як до дверей,
Є ключики малі.
Їх легко кожен підбере,
Якщо йому не лінь.

Ти, друже, мусиш знати їх,
Запам'ятать неважко:
Маленькі ключики твої —
«Спасибі» і «Будь ласка!»

М. Людкевич

Біля кого найтепліше?

— Біля сонця, — шепоче поле, —
І стернею небо коле.
Гріє лапки журавлів,
Вигляда сімох вітрів.

«У перині, — дума киця, —
І вуркочеться, і спить». —
І калачиком пухнастим
Засинає біля Насті.

— Біля ватри, — мовив тато, —
Коли хочеться співати,
Пізнавати сни землі
На пташиному крилі.

— Біля мами, — кажуть діти, —
Завше радісно, як літом,
Навіть вмитися слезами
Теж найкраще біля мами.

Руйнівник

Без вагань зламав шпаківню,
Відірвав хвоста у півня,
В дитсадку розбив вікно,
Та ще й вазу заодно.
Зруйнував фортецю Колі,
Поламав машину Толі...
Все, за що він не візьметься,
То ламається, то б'ється.
Він справжнісінький шкідник,
Цей маленький руйнівник.

Є. Гуцало

Їжачиха і їжак

Їжачиха і їжак	— Я колючий не дивую!
Не помиряться ніяк.	— Не дивуєш? От дивак!
— Ти колючий! Пострижися!	А іще ж, либонь, їжак.
— Я колючий? Хто б казав!	— Не дивуєш? От дивачка...
Ти колюча! Не колися!	А іще ж, либонь, їжачка...
— Нащо ж ти колючу взяв?	Їжачиха і їжак
Від колючого я чую!	Не помиряться ніяк.

Р. Галіпов

Що солодше? Що гіркіше?

— Що найсолодше в світі? —
Спитав я у хлоп'ят.
— Поспати скільки хочеш! —
Соньки мені кричать.
А ласуни гукають:
— Е ні! Відро халви! —
А я скажу вам чесно,
Щоб добре знали ви:
Солодшим нічого й ніде не бува,
Ніж добрі та щирі слова!
— Що найгіркіше в світі? —
Лиш я спитати встиг,
А хтось уже гукає:
— Кизил, що не достиг!
— Е, ні! Мікстури ложка! —
Якийсь «герой» завив.
А я скажу вам чесно,
Щоб добре знали ви:
Гіркішим нічого й ніде не бува,
Ніж грубі та кривдні слова!

Чим хата багата

Хата мною багата.
Людам я брат і друг.
І коли вже я в хаті —
Буде й пісня навкруг.

Т. Лисенко

Забіяка

Там, де він, там завжди бійка.
Плачуть Петрик і Марійка,
Повтікали кури з двору,
Кіт чкурнув аж у комору,
Песик в будку заховався —
Розбишаки налякався.
Всіх образив Коля Раков,
Хуліган і забіяка.

Вихваляка

Жабенятко квакає,
Каченятко крикає,
Курка кудкудакає,
А хлопчина якає.
Вихваляється маля,
Тільки й чути: «Я, я, я...
Я все можу, я все знаю,
Я усіх випереджаю!»
— Слухай, вихваляко,
Відпочинь, не якай.
Припини хоч на хвилинку самовихваляння,
Пригадай, що в алфавіті
Буква «Я» — остання!

В. Орлов

Як треба допомагати бабусі

Із базару йшла бабуся,
Несла торбу до оселі.
А назустріч цій бабусі
Бігли подруги веселі.
Їм незручно, бо сусіда
Зупинилась на хвилину,
І шукать побігли діда,
Щоб поміг нести торбину.

Хто найдурніший?

Жили-були в одному домі хлопчик Іванко, дівчинка Тетянка, пес Барбос, качка Устя та курчатко Боська.

Якось вийшли всі вони у двір та всілися на лавку — хлопчик Іванко, дівчинка Тетянка, пес Барбос, качка Устя та курча Боська.

Подивився Іванко праворуч, поглянув ліворуч, задрав голову вгору. Знічев'я взяв та й смикнув за кіску Тетянку. Розсердилася Тетянка, хотіла дати Іванкові здачі, та бачить — хлопчик великий, сильний. І Тетянка вдарила ногою Барбоса. Заскімлив Барбос, образився, вишкірив зуби. Але Тетянка хазяйка, чіпати її не можна. І хапнув Барбос качку Устю за хвіст. Сполошилася качка, пригладдила своє пір'ячко, хотіла курчатко Боську своїм дзьобом ударити, та передумала. Ось і питає її Барбос:

— Що ж ти, качко Устю, Боську не б'єш? Він слабший за тебе.

— Я не така нерозумна, як ти, — відповідає Барбосу качка.

— Є дурніші й за мене, — каже пес і на Тетянку показує.

Почула це Тетянка.

— І дурніші за мене тут теж є, — мовила вона і на Іванка дивиться.

— Озирнувся Іванко — позаду нього нікого нема.

«Невже я — самий нерозумний зі всіх?» — подумав Іванко.

Є. Синицина

Чемний Кролик

Жив-був Кролик, дуже скромний та чемний. Одного разу йшов він додому і побачив Лисицю. Вона поверталася до лісу. Лисці не вдалося поцупити круку з селянського двору, і вона була дуже голодна та сердита. У Кролика здригнулося серце. Тікати, але куди?.. Кролик бігцем кинувся до печери. Він не знав, що там його чекала інша небезпека: у печері жила Змія. Кролик, проте, був добре вихованим, він знав, що без дозволу до чужої оселі входити не можна.

«Треба привітатися, — подумав він, — але з ким? З печерою, звичайно!» І, присівши на задні лапки, Кролик увічливо сказав:

— Здрастуй, добра печеро! Дозволь мені, будь ласка, увійти!

До чого ж зраділа Змія, почувши голос Кролика. Їй дуже смакувало кроляче м'ясо.

— Заходьте, заходьте, — лагідно відповіла вона, прагнучи обманути Кролика.

Але Кролик чудово зрозумів, із ким має справу.

— Вибачте, що потурбував вас, — мовив він. — Я зовсім забув, що на мене чекає Кролиця. До побачення!

І кинувся бігти, не шкодуючи ніг.

Прискакав Кролик до свого дому і подумав про те, що чемність ще ніколи й нікому не завадила. А Змія згорнулася в клубок і про- бурмотіла:

— Краще б я йому не відповідала! Ох уже ці ввічливі кролики! І треба було йому питати дозволу ввійти!

----- Виховання особистісних якостей -----

В. Сухар

* * *

Про акуратність, друже, пам'ятай,
Дбайливим і охайненьким зростає:
Щоранку і щовечіра вмивайся,
І зубки чистити також не забувайся,
Причісує чубчика старанно й вміло —
Тоді на тебе глянуть буде мило.
І скажуть всі захоплено і радо:
«Яка дитина гарна й акуратна!»

Сестрички

Будинок стоїть край села невеличкий,
У нім проживають дівчатка-сестрички.

Одна з них — весела білява Надія —
Сама уже змалку все може і вміє.

От наша маленька Надійка проснеться —
І постіль застелить сама, й одягнеться,

Зачеше волоссячко гарно ще зранку
І мамі спішить помощи зі сніданком.

А зовсім інакша — сестричка Оксана:
«Вдягни мене, мамо! Годуй мене, мамо!»

Як вигуки ці у хатині почулись —
Це значить: уже і Оксанка проснулась.

«Не вмю, — кричить, — черевички взувати!»
«Халатик не можу сама застібати!»

Їй каже Надійка: «Ану ж бо, старайся,
Робити сама все потроху навчайся!»

«Сама? — здивувалася щиро Оксана, —
Для чого потрібна тоді мені мамо?»

Казка про Хворобу

У казці сумній жила пані Хвороба,
Служили Хворобі шкідливі мікроби,
Де дітки про власне здоров'я не дбали,
Мікроби одразу туди прямували:
На ручки липкі та немиті Софійки,
Під нігті брудні нечупари Андрійка.
Ця казочка надто сумною би стала,
Якби наші діточки добре не знали,
Як треба чинити і що слід робити,
Щоб бути здоровим і щоб не хворіти:
Потрібно всім мити і ручки, і тіло,
Дружити з водою, мочалкою, милом,
Гуляти побільше, як треба вдягатись,
А ще фізкультурою, спортом займатись.
Не люблять мікроби корисних продуктів,
Ані смачних овочів, соків та фруктів.
Ось там, де малята про це пам'ятають,
Мікроби умиють і назавжди зникають.
І пані Хвороба втікає щосили,
А дітки здорові ростуть та щасливі.

Бережи природу!

Озирнись довкола: світ — живий,
Дивний, розчудесний, розмаїтий,
Не руйнуй його, а бережи:
Все навкруг, як ти, теж хоче жити...

Лиш милуйся і спостерігай,
Осягай незвідані секрети...
Таємниці, друже, розгадай
Нашої зеленої планети.

Зазирни на луг, де розцвіли
Квіточки — природи оченята,
Нам красу і радість принесли —
Як їх можна нищити, зривати?

Молоде тендітне деревце,
Кучерявим чубом нас вітає,
І сріблясте чисте джерельце
Казку лісову розповідає...

Мишеня і велетень-ведмідь,
І метелик легкокрилий, гарний,—
Всі на білім світі мають жить.
На життя, як ти, всі мають право.

Озирнись довкола — світ живий,
А життя колиска — це природа,
Дбай по неї ти і бережи
Її барви і казкову вроду!

О. Пчілка

Розмова

— Слухай, лялько! — мовить Галя. —
Хочу щось сказати,
Про твої лихі звичаї
Дещо нагадати.

Стала ти така лінива
Та така ледача!
Чи лихого десь набралась,
Чи така вже вдача?

Все розкидано у тебе,
Сплямлена спідниця,
Стала зовсім неслухняна;
Чи се ж так годиться? —

Лялька Галі відмовляє:
— Я сама не знаю,

Де б я мала зла набратись?
Бо за приклад маю —

Дівчинку отут однежку;
Власне, як ти кажеш,—
Все розкидано у неї,
На що не покажеш:

І книжки, і малювання,
І стрічки, й цукерки —
Все те жужмом! А спідничка —
Сплямлена й теперки.

Мабуть, дівчинку ту знаєш?
— Ні... — дівча мовляло
Та голівоньку від ляльки
Набік одхияло...

А. Костецький

Не хочу!

Метелика ловити я не хочу:
Він — квітка неба, хай живе собі!
Хай крильцями барвистими тріпоче,
Щоб радісно було мені й тобі!

І квітку лісову не стану рвати,
Її додому я не понесу,
Бо вдома їй джмеля не погойдати
І не попити ранками росу!

І ні стеблинку, гілку чи травинку
Я не ображу: це страшений гріх!
Бо в кожній з них живе тремка живинка,
Що світиться довірою до всіх...

ТЕСТИ ДЛЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ ДОШКІЛЬНЯТ

Темперамент дитини

За допомогою тесту виявляється схильність дитини до певного психологічного типу: сангвінік, холерик, флегматик, меланхолік. Тестування проводиться батьками дитини.

1. Як зазвичай ваш малюк реагує на зауваження батьків (родичів, вихователя)?
  - а) Обіцяє, що чинить так недобре востаннє, але незабаром знову робить аналогічний вчинок;
  - б) злиться, обурюється і врешті-решт робить по-своєму;
  - в) спокійно визнає свою провину, надалі намагається дотримуватися зауваження;
  - г) ображається, легко засмучується, плаче.

2. Як ваша дитина поводить себе в ситуаціях, що потребують швидких і рішучих дій?
  - а) Її миттєво охоплює азарт;
  - б) діє швидко й енергійно;
  - в) поводить себе спокійно, зосереджено;
  - г) діє нерішуче, боязко.

3. Як поводить себе дитина під час суперечки з однолітками?
  - а) Активно відстоює власну позицію, але при цьому намагається врахувати й думки опонентів;
  - б) наполягає на своєму, дратується, нікого не хоче слухати;
  - в) є послідовною у викладенні своїх думок, схильна до компромісу;
  - г) поводить себе дуже нерішуче, з легкістю приймає думку співбесідника.

4. Як ваша дитина поводить себе в незнайомій обстановці (наприклад, у гостях, кабінеті лікаря)?
  - а) Швидко пристосовується до нових обставин, веде себе жваво, виявляє інтерес;
  - б) швидко збуджується, нервує;
  - в) спокійно придивляється до незвичної обстановки;
  - г) ніяковіє, соромиться, поводить себе скуто.

Обробка результатів:

Підрахуйте кількість відповідей за кожним варіантом.

Переважаання варіантів «а» вказує на те, що темперамент вашої дитини близький до сангвіністичного типу.

Якщо серед відповідей більше варіантів «б», найімовірніше, ваш малюк — холерик.

Якщо ви обрали як мінімум, два варіанти «в» або «г», то ваша дитина відповідно — флегматик (варіант «в») або меланхолік (варіант «г»).

Комунікативні навички дитини

За допомогою тесту виявляється рівень розвитку комунікативних навичок у дітей 4—6 років (уміння домовлятися, взаємний контроль, ставлення до результату діяльності, взаємодопомога, раціональне використання засобів спільної діяльності).

Для проведення тестування використовують силуетні зображення рукавичок (або інших простих парних предметів) та два набори по 6 кольорових олівців. У тестуванні беруть участь одночасно двоє дітей.

1. Дітям одного віку дають по одному зображенню рукавички та просять прикрасити їх, але так, щоб вони склали пару, були однакові. Пояснюють, що спочатку слід домовитися, який візерунок малювати, а потім приступати до малювання. Обидві дитини отримують однакові набори олівців.
2. Дітям пропонують виконати те саме завдання, але дають один набір олівців на двох, попереджаючи, що олівцями треба ділитися.

Потім обидва варіанти експерименту проводяться за участю двох дітей різного віку. Важливо, щоб малюки виконували завдання самостійно.

Обробка результатів:

Аналіз взаємодії дітей під час виконання завдань проводиться за такими пунктами:

- чи вміють діти домовлятися, приходити до спільного рішення, як вони це роблять, які засоби застосовують: умовляють, переконують, змушують тощо;
- як здійснюють взаємний контроль за ходом виконання спільного завдання: чи помічають один в одного відхід від початкового задуму, як на це реагують;

- як діти ставляться до результату діяльності, свого партнера: позитивно, критично, прискіпливо тощо;
- чи допомагають одне одному під час малювання. У чому це виражається;
- чи вміють раціонально використовувати засоби діяльності (ділитися олівцями одного набору).

За результатами спостережень визначають, як залежать ці показники від вікового складу пар випробовуваних, та доходять висновків щодо сформованості комунікативних навичок кожного учасника тестування.

Тип спілкування дитини з дорослими людьми

За допомогою тесту аналізується тип спілкування (практичне, пізнавальне або особистісне) дитини з дорослими.

Для проведення тестування використовують цікаві іграшки та 2—3 книжки пізнавального змісту.

У тестуванні одночасно беруть участь дитина 3—6 років та доросла людина.

Зазначені предмети розкладають на столі. Потім дитині пропонують обрати один із варіантів спільної діяльності з дорослим:

- а) погратися іграшками;
- б) почитати книжки;
- в) поговорити про що-небудь.

З метою виключення випадкових результатів експеримент проводять тричі (через певні проміжки часу). Тривалість гри, бесіди, читання обмежують 20 хвилинами.

Під час проведення тестування фіксують особливості поведінки дитини, її висловлювання, увагу, тривалість контактів.

Обробка результатів:

За результатами тестувань визначають, який тип спілкування властивий дитині.

Спільна гра іграшками — практичне спілкування.

Читання пізнавальних за змістом літературних творів — пізнавальне спілкування;

Бесіда на особистісні теми — особистісне спілкування.

Якщо дитина послідовно обирає пункти «а», «б» та «в», то слід орієнтуватися на рівень зацікавленості, тривалість контакту, особливості поведінки, характер висловлювань у кожній ситуації. Тип спілкування визначають за максимальними досягненнями дитини в усіх ситуаціях.

Ставлення дитини до етичних норм (за методикою «Кольоровий тест відносин»)

Для проведення тестування потрібен аркуш білого паперу формату А4 і 8 карток різного кольору (синя, зелена, червона, жовта, фіолетова, коричнева, чорна, сіра). У тестуванні бере участь одна дитина.

Перед малюком розкладають на білому папері вісім кольорових карток у довільному порядку і формулюють завдання: «Уяви, що це казковий будинок із чарівними віконцями. У ньому живуть різні за характером люди. Я називатиму тобі цих людей, а сам ти обереш, хто де буде жити. Домовилися? Добре! У якому віконці живуть добрі люди? А ледачі?».

Далі називають список моральних понять. Бажано чергувати позитивні й негативні (але не парні) моральні якості. Наприклад: добрий, ледачий, щедрий, брехливий (обман), працьовитий тощо. При цьому дитина може вибрати один і той самий колір на різні поняття.

У протоколі дорослий фіксує колір, який був обраний для кожного поняття, і коментарі дитини щодо свого вибору.

Обробка результатів:

При аналізі результатів необхідно співвіднести колір, присвоєний кожному поняттю, й емоційне значення цього кольору. Нижче наводиться стисла характеристика кожного кольору, його емоційно-психологічне значення:

Синій: сумлінна, спокійна, холодна особа.

Зелений: самостійна, наполеглива, іноді вперта, напружена особа.

Червоний: доброзичлива, комунікабельна, енергійна, впевнена, дратівлива особа.

Жовтий: дуже активна, відкрита, товариська, весела особа.

Фіолетовий: неспокійна, емоційно напружена особа, що потребує душевного контакту.

Коричневий: залежна, чутлива, слабка особа.

Чорний: мовчазна, егоїстична, ворожа, вигнана особа.

Сірий: млява, пасивна, невпевнена, байдужа особа.

Досвід психологів показує, що діти дошкільного віку зазвичай обирають:

Доброта — жовтий і червоний кольори. Іншими словами, діти вважають, що добра людина товариська, доброзичлива, відкрита.

Злість — чорний колір. Цей колір відображає егоїстичність, ворожість, відкидання.

Чесність — жовтий, фіолетовий і червоний кольори. Тобто для дітей це поняття асоціюється з такими характеристиками, як потреба в душевному контакті, товариськість, відкритість, дружельюність.

Брехливість — чорний колір. Діти не випадково вибирають цей колір, оскільки він асоціюється з такими особистісними характеристиками, як упертість, ворожість, егоїстичність. При цьому діти майже не обирають червоний і жовтий кольори, тобто обманщик не сприймається ними як відкрита, товариська, доброзичлива, чуйна людина.

Щедрість — червоний і фіолетовий кольори. Необхідно зазначити, що для дошкільника щедрість є дуже складним поняттям, ставлення до нього досить суперечливе. Дитина знає, що щедрим бути добре, але віддати своє, поділитися їй важко. Особливо це помітно у дітей до 5 років: вони нерідко обирають навіть чорний або коричневий кольори. Діти старшого дошкільного віку (5—6 років) зазвичай віддають перевагу яскравим кольорам, тим самим відносячи щедрість до позитивної риси, хоча ставлення до неї залишається невизначеним.

Жадібність — червоний і чорний кольори. Тобто діти вважають його рішучим, сильним, може, навіть агресивним, ворожим.

Працьовитість — фіолетовий і жовтий кольори. Іншими словами, працююча людина дуже активна, енергійна, готова до активних дій, може бути метушливою.

Лінощі — коричневий, сірий, синій колір. Тобто діти справедливо вважають ледачу людину слабкою, млявою, пасивною, а також холодною.

«Мої тривоги й страхи»

Дитині пропонується дати відповіді на запитання тесту, обравши один з варіантів: «так», «ні» або «іноді»:

1. Чи боїшся ти незнайомих собак?
2. Чи можеш ти без остраху зайти в темну кімнату?
3. Чи переймаєшся ти через те, що морозивом можна застудити горло?
4. Тобі страшно лишатися в кімнаті на самоті?
5. Чи вважаєш ти грім та блискавку страшними?
6. Тобі сняться сни, від яких робиться дуже лячно?
7. Чи вважаєш ти казкових лиходіїв (наприклад, Бабу Ягу, Змія Горинича) кумедними?

8. Чи варто, на твою думку, боятися комах, що можуть вкусити (бджілку, осу, комара)?

9. Тобі байдуже: спати самому в кімнаті чи ні?

10. Тобі було б цікаво покататися на атракціонах для дорослих?

Під час проведення тесту можна запропонувати дитині показувати султанчики різних кольорів (позитивна відповідь — зелений, заперечна — червоний, нейтральна — жовтий).

Обробка отриманих результатів.

За відповіді «так» на запитання 1, 3, 4, 5, 6, 8 та за відповіді «ні» на запитання 2, 7, 10 нараховують по два бали. За кожну відповідь «іноді» нараховують один бал.

Після проведення бесіди всі бали підраховують. Результат, коли загальна кількість балів більше ніж 10, свідчить про те, що дитина має підвищену тривожність та загострене почуття страху.

Визначення самооцінки дитини «Сходинок»

Матеріали та обладнання: аркуш із зображенням драбинки з десяти сходинок, картонна фігурка дитини.

Дорослий показує дитині зображення драбинки і пояснює:

— На першій, найнижчій, сходинці перебувають дуже погані, найгірші у світі діти: грубі, ледачі, неакуратні, неправдиві тощо.

На десятій сходинці — надзвичайно хороші діти: чуйні, працьовиті, чесні, чемні.

Потім дитині пропонується поміркувати і дати відповідь на запитання: «На якій сходинці твоє місце?» Дошкільник виконує тестове завдання, розміщуючи фігурку на одній зі сходинок драбинки.

Обробка отриманих результатів.

Якщо дитина ставить себе на другу-третю сходинку — у неї занижена самооцінка.

На четверту-шосту сходинку — адекватна самооцінка.

На восьму-десяту сходинку — завищена самооцінка.

Визначення емоційної сприйнятливості дитини

Матеріали та обладнання: дві картки із зображеннями «смайликів» (усміхненого та сумною).

Дитині пропонується обрати і показати ту чи іншу картку, відповідаючи на запитання педагога:

Яким буде обличчя дитини, яка грається з молодшими за неї малятами?

Який вигляд матиме малюк, що гуляє з мамою?

- ...хлопчик, що зчиняє бійку?
  - ...дівчинка, яка одягається на прогулянку сама, без сторонньої допомоги?
  - ...малюк, що грається в групі старших дітей?
  - ...хлопчик, який лягає спати сам?
  - ...дитина, яка вмивається?
  - ...дівчинка, яку сварять?
  - ...хлопчик, який грається на самоті?
  - ...дитина, яка бачить недалеко від себе злого собаку?
  - ...дівчинка, яка прибирає свої іграшки?
  - ...дитина, яку за погану поведінку поставили в куток?
  - ...хлопчик, який з батьками йде вулицею?
  - ...малюк, який їсть за столом сам?
- Обробка отримання результатів.

Якщо дитина показує зображення сумного обличчя 0–4 рази, для неї є характерним оптимістичний настрій, позитивне сприймання довкілля та низький рівень тривожності.

Якщо кількість показів такої картинки перевищує 8, можна говорити про надвисокий рівень тривожності, страху та перевагу негативних емоцій малюка.

Тест для батьків «Ми і наші діти»

Батьки мають дати відповіді на запитання, кожне з яких починається словами «Чи здатні ви...?». Варіанти відповідей: «так», «не завжди», «ніколи».

Запитання тесту:

- Чи здатні ви припинити всі свої справи, щоб зайнятися дитиною?
- ...порадитися з дитиною, незважаючи на її вік?
- ...зізнатися дитині в помилці, припущеній стосовно неї?
- ...вибачитися перед дитиною в разі власної неправоти?
- ...володіти собою й зберігати самовладання, навіть якщо вчинок дитини вивів вас із себе?
- ...поставити себе на місце дитини?
- ...повірити хоча б на хвилину, що ви добрий чарівник?
- ...розповісти дитині повчальний випадок зі свого дитинства, що показує вас у невигідному світлі?
- ...завжди втримуватися від уживання слів та висловів, які можуть ранити дитину?
- ...пообіцяти дитині виконати її бажання в обмін на її гарну поведінку?
- ...виділити дитині один день, коли вона може робити, що бажає, поводитися як хоче, і ні в що не втручатися?

...не відреагувати, якщо ваша дитина вдарила, грубо штовхнула або просто скривдила іншу дитину?

...устояти проти дитячих прохань і сліз, якщо ви впевнені, що це скороминуща примха?

Обробка отриманих результатів

Підрахувати бали за наступною шкалою:

Відповідь «так» — 3 бали;

відповідь «не завжди» — 2 бали;

відповідь «ніколи» — 1 бал.

30–39 балів. Дитина — найбільша цінність у вашому житті. Ви прагнете не тільки зрозуміти, але й пізнати її. Ставитеся до неї з повагою, дотримуетесь найбільш прогресивних принципів виховання й постійної лінії поведінки. Ви дієте правильно й можете сподіватися на гарні результати.

16–29 балів. Турбота про дитину — для вас питання першорядної важливості. Ви маєте здатності вихователя, але на практиці не завжди застосовуєте їх послідовно й цілеспрямовано. Часом ви надто суворі, в інших випадках — надто м'які. Крім того, ви схильні до компромісів, які послаблюють виховний ефект. Вам належить серйозно замислитися над своїм підходом до виховання дитини.

Менше за 16 балів. У вас серйозні проблеми з вихованням дитини. Вам бракує або знань, або бажання й прагнення зробити дитину особистістю, а можливо, і того й іншого. Вам слід звернутися по допомогу до фахівців — педагогів і психологів та познайомитися з публікаціями з питань сімейного виховання.

ЗМІСТ

Передмова	3
----------------------------	----------

Театр ляльок власноруч

Ляльки з паперу та картону	6
Ляльки із тканини	8

РОЗРОБКИ ЗАНЯТЬ ІЗ КАЗКОТЕРАПІЇ

Заняття для дітей 3–4 років

Доброта — велика сила	11
Працьовитим бути краще, ніж неробою ледачим	16
Як перемогти страх?	20
Люблять усі свою родину: і пташина, і людина	24
Подаруймо радість!	27
Злість — недобра риса	31
Побач у собі красу!	35
На крилах мрій	39
Геть, капризи!	43
Будь охайним та дбайливим	47
Дружбою вмій дорожити	51
Щоб ніколи не хворіти	55
Новини в родині	59
Казочки про дитячі іграшки	63
Малюки-чарівники	66

Заняття для дітей 4–5 років

Хай дзвінкий веселий сміх радує довкола всіх	70
Не дражнись і глузуй	74
Якщо ти — старший	79
Щедрість — важлива чеснота	83
Зимова добра казочка	87
Чи треба бути товариським?	91
Наполегливість чи впертість?	96
Кмітливість спритніша за хитрощі	101
Скромність — твоя окраса	105
Сподівайся на краще!	109

Дружба та мир значно кращі за сварку	115
Солодких снів!	119
Щоб тебе поважали	123
Дивний світ почуттів	127
Кожен — коваль свого щастя	132

ДОДАТОК

Вірші, оповідки, казки

Сфера емоцій та відчуттів	137
Моральні цінності, людські стосунки	142
Виховання особистісних якостей	147

Тести для психолого-педагогічної діагностики дошкільнят

Темперамент дитини	150
Комунікативні навички дитини	151
Тип спілкування дитини з дорослими людьми	152
Ставлення дитини до етичних норм	153
«Мої тривоги й страхи»	154
Визначення самооцінки дитини «Сходинок»	155
Визначення емоційної сприйнятливості дитини	155
Тест для батьків «Ми і наші діти»	156

Навчальний посібник
Упорядник
Шалімова Лариса Леонідівна

Серія «Сучасна дошкільна освіта»
КАЗКОТЕРАПІЯ
ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДІТЕЙ

Редактор О. В. Гноїнська
Технічний редактор Т. В. Михайлусенко
Коректор Н. В. Красна

З питань реалізації звертатися за тел.:
у Харкові – (057) 727-70-80, 727-70-77;
Києві – (044) 599-14-53, 377-73-23;
Білій Церкві – (04563) 3-38-90;
Вінниці – (0432) 55-61-10, 27-70-08;
Дніпропетровську – (056) 785-01-74, 789-06-24;
Донецьку – (062) 344-38-38;
Житомирі – (0412) 41-27-95, 44-81-82;
Івано-Франківську – (0342) 72-41-54;
Кривому Розі – (056) 401-27-11;

«Книга поштою»: 61045 Харків, а/с 3355. Тел. (057) 717-74-55, (067) 546-53-73.

E-mail: pochta@ranok.com.ua

www.ranok.com.ua

Код 017351У.
Підписано до друку 10.01.2013.
Формат 60×90/16. Папір друкарський.
Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 12.
ТОВ Видавництво «Ранок».
Свідоцтво ДК № 3322 від 26.11.2008.
61071 Харків, вул. Кібальчича, 27, к. 135.
Для листів: 61045 Харків, а/с 3355.
E-mail: office@ranok.com.ua
Тел. (057) 719-48-65,
тел./факс (057) 719-58-67.

Папір, на якому надрукована ця книга,

безпечний для здоров'я
та повністю
переробляється

зроблений зі вторинної
целюлози —
не постраждало жодне дерево

вибілювався
без застосування
хлору

Разом дбаємо про екологію та здоров'я

ВИДАВНИЦТВО
РАНOK

На допомогу фахівцям дошкільної освіти видавництво започаткувало нову серію видань для реалізації завдань нової редакції Базового компоненту дошкільної освіти.

Казкотерапія — один із найбільш популярних і цікавих напрямів артпедагогіки. Її засоби дозволяють у невимушеній ігровій формі впливати на духовний світ дитини, заохочувати її до набуття нових знань і вмій, створювати певні зразки поведінки, прищеплювати високі моральні якості. Посібник пропонує добірку цікавих занять для дошкільників 3–4 та 5–6 років.

Видання допоможе вихователям:

- формувати в дошкільника норми суспільно-моральної поведінки;
- коригувати поведінку дитини або її особистісні риси характеру;
- зняти психоемоційне напруження малюка, налаштувати його на позитивне сприйняття навколишнього світу;
- розвинути творчі здібності дитини.

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК
www.ranok.com.ua

Навчально-методична література видавництва «РАНОК»

УСІ КНИГИ ТУТ!

🛒 **КУПИТИ:** WWW.RANOK.COM.UA

📄 **ЗАВАНТАЖИТИ:** WWW.E-RANOK.COM.UA

✉ **ЗАМОВИТИ:** pochta@ranok.com.ua

безкоштовний каталог видань: (057) 717-74-55

ISBN 978-6-17-540925-1

9 786175 409251